

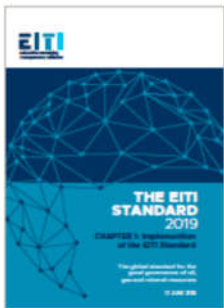
ОЛБОРЛОХ ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ИЛ ТОД БАЙДЛЫН САНААЧИЛГЫН СТАНДАРТ 2019

Газрын тос, байгалийн хий болон ашигт малтмалын
баялгийн сайн засаглалын дэлхий нийтийн стандарт

2019 оны 6 дугаар сарын 17

ОУИТБС-ын стандартын иж бүрэн хэвлэлт. Бүлэг Нэг- ОУИТБС-ын стандартын хэрэгжилт болон Бүлэг Хоёр- Засаглал болон удирдлага хэмээх хэсгүүдийг багтаасан.

ОУИТБС-ын стандартын хураангуй хувилбар. Бүлэг Нэг- ОУИТБС-ын стандартын хэрэгжилт хэмээх хэсгийг дангаар агуулсан.

ОУИТБС-ын стандартын иж бүрнээр агуулсан веб хуудас. Зааварчилгаа, тэмдэглэл болон жишээг багтаасан.

eiti.org/guide

ОУИТБС-ын Стандарт 2019.

Нэгдүгээр хэвлэлт, 2019 оны 6 дугаар сарын 17

ОУИТБС-ын Стандартын энэхүү хэвлэлтийг 2019 онд зохион байгуулагдсан Олон улсын бага хуралд зориулан бэлтгэн гаргасан болно. 2019 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдрийн Гишүүн орнуудын хурлаар баталсны дагуу ОУИТБС-ыг үүсгэн байгуулсан баримт бичиг, дүрмийг оруулан хоёрдугаар хэвлэлтийг 2019 оны сүүлээр бэлтгэн гаргана.

ОУИТБС-ын Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газар

Үнэн зөвөөр багтан, буруу мэдээлэл өгөлгүйгээр энэхүү хэвлэлтийг (логоноос бусад) ямар нэгэн формат хэлбэр эсвэл хэрэгслээр, үнэ төлбөргүйгээр хуулбарлан хэрэглэж, нийтлэн гаргаж болно.

Тухайн материалын зохиогчийн эрхийг ОУИТБС эзэмшдэг болохыг тусгаж, гарчиг болон эх сурвалжийг заавал дурдсан байна.

Хэвлэлийн эх болон дизайны зохиогчийн эрхийг ОУИТБС эзэмшинэ.

Дизайныг: Сью МақДоналд

Парис хотод хэвлэв.

2019 оны 6 дугаар сар

ОУИТБС-ын Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газар

Rådhusgata 26 0151 Oslo Norway

Tel: +47 222 00 800 Website: www.eiti.org E-mail: secretariat@eiti.org

ОЛБОРЛОХ ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ИЛ ТОД БАЙДЛЫН САНААЧИЛГЫН СТАНДАРТ 2019

Газрын тос, байгалийн хий болон ашигт малтмалын нөөц баялгийн сайн засаглалын дэлхий нийтийн стандарт

ОУИТБС ХЭРХЭН ХЭРЭГЖДЭГ ВЭ?
ОУИТБС НЬ ХЭРХЭН ҮР НӨЛӨӨГ БИЙ БОЛГОДОГ ВЭ?

АГУУЛГА

Өмнөх үг

Танилцуулга

БҮЛЭГ I: ОУИТБС-ЫН СТАНДАРТЫН ХЭРЭГЖИЛТ

1. ОУИТБС-ын зарчмууд
2. ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч орон болох нь
3. ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч орнуудад тавигдах шаардлагууд
 1. Олон талын оролцоот бүлгийн хяналт
 2. Эрх зүй болон институцын хүрээлэл, гэрээ болон тусгай зөвшөөрөл хуваарилалт
 3. Хайгуул болон үйлдвэрлэл/ ашиглалт
 4. Орлого төвлөрүүлэлт
 5. Орлогын хуваарилалт
 6. Нийгэм, эдийн засгийн чиглэлийн зарцуулалт
 7. Үр дүн болон нөлөө
4. ОУИТБС-ын хэрэгжилт дэх ОУИТБС-ын Удирдах хорооны хяналт
5. Баталгаажуулалтын тойм
6. Протокол: Иргэний нийгмийн оролцоо
7. ОУИТБС-ыг дэмжигч компаниудаас хүлээх хүлээлт
8. Нээлттэй мэдээллийн бодлого

БҮЛЭГ II: ЗАСАГЛАЛ БОЛОН УДИРДЛАГА

9. Үүсгэн байгуулсан баримт бичиг
10. ОУИТБС-ын нээлттэй байдлын бодлого
11. ОУИТБС-ын Оролцогч талуудын удирдамж
12. ОУИТБС-ын Ёс зүйн дүрэм

ӨМНӨХ ҮГ

Олборлох үйлдвэрлэлийн салбарын сайн засаглалыг ханган баталгаажуулах нь Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг биелүүлэх, авлигатай тэмцэхэд чухал үүргийг гүйцэтгэх юм. Өнгөрөгч 10 жилийн хугацаанд ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч орнуудын зүгээс өөрийн олборлох үйлдвэрлэлийн салбарын 2.5 их наяд ам.долларын мөнгөн үрсгалыг ил тод болгоод байна. Гэсэн ч энэ чиглэлээр илүү их ажил хийхээр хүлээгдэж буй бөгөөд ялангуяа төр засгийн газруудад итгэх итгэл, олон талт байдал болон яриа хэлэлцүүлгийн үнэ цэнийг өсгөх гээд олон ажлыг хийж гүйцэтгэх шаардлагатай хэвээр байна.

ОУИТБС-ын Стандартыг анхлан 2013 онд батлан гаргаснаас хойш тасралтгүй өөрчлөгдөн, шинэчлэгдэж ирлээ. Тухайн үед ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч 50 гаруй орнууд нэгдэн, өөрийн улс орны түвшинд шинээр гарч буй практик үйл ажиллагаанд суурилан стандартыг боловсруулан гаргасан билээ. Энэхүү Стандарт нь олборлох үйлдвэрлэлийн салбарын ил тод байдал, хариуцлагатай тайлагналын чиглэлээр дэлхий нийтэд баримтлах жишиг стандартыг тогтоож, бусад салбаруудад үйл ажиллагаа явуулж буй олон талын оролцоот, ил тод байдлын санаачилгуудад загвар байдлаар хэрэглэгдэж байна. Эдгээр нь мөн байгалийн баялаг бүхий улс орнууд нь өөрийн бүхий л иргэдэд үр шимээ хүртээж байх ёстой хэмээх бидний оролцогч талуудын нийтлэг итгэл үнэмшил болох ОУИТБС-ын Зарчмуудыг бодит үйл ажиллагаа болгон хэрэгжүүлж байдаг юм. ОУИТБС-ын Стандартын энэхүү хэвлэлт нь ОУИТБС-ыг дэмжин ажиллах, үндсэн зорилгоо ханган биелүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлж буй компаниудад хандан энэхүү санаачилгын зүгээс хүсэмжилж буй хүлээлтийг анх удаа тусгасан болно.

Стандартад хийгдсэн гол өөрчлөлт, шилжилт нь тухайн Стандарт нь улс орнууд болон компаниуд нь мэдээллийг өөрийн системээр дамжуулан системтэйгээр ил тод болгон нийтэлж байхыг шаардах чиглэлд хийгдээд байна. Түүнчлэн байгаль орчин, нийгэм болон жендерийн нөлөөллийг ил тод болгон нийтлэх шинэ шаардлага ч тавигдаж байгаа юм. Төсөв санхүү, эрх зүйн талаас нь гэрээний ил тод байдлыг 2021 оноос хойш хийгдэж буй бүхий л гэрээн дээр тавигдах шаардлага болгож, шинээр бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтын мэдээллийг төслийн түвшинд нь ил тод нийтлэх шаардлага тавигдах болсон билээ. ОУИТБС-ыг шинэтгэл, өөрчлөлтийн үр дүн бүхий аргачлал болгох үйл явцыг үргэлжлүүлэх шинэ шинэ шаардлагууд дээр талуудын зөвшилцлийг хангахад ОУИТБС-ын Удирдах хороо, хэрэгжүүлэгч улс орнууд болон Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газар ихээхэн зүйлсийг хийх хэрэгцээ үүсэн гарч байна.

ОУИТБС болон үүнийг дэмжигчид нь олборлох үйлдвэрлэлийн салбарын орлого болон засаглалын асуудлаарх олон нийтийн ашиг сонирхолд үр дүнтэй, үр ашигтайгаар хандан, арга хэмжээ авч байх шаардлагатай билээ. Удирдах хороог даргалан ажилласан миний бүрэн эрхийн хугацаанд дэлхий нийт, олборлох үйлдвэрлэлийн салбарын ил тод байдлын нөхцөл хүрдтэй өөрчлөгдөж ирлээ. Авлига, татвараас зайлсхийх гэмт хэрэг, хууль бус санхүүгийн үрсгалтай тэмцэх чиглэлээр ахиц дэвшил хомс буйгаас үүдэн популизм болон үндсэрхэг эдийн засгийн үзлийг хөөргөн өдөөх болоод байна. Сайн засаглалыг дэмжигч ил тод, хүчирхэг институцууд нь энэхүү өсөн нэмэгдэж буй популизмын давлагааны эсрэг хамгийн сайн хамгаалалт болох билээ.

Фредерик Райнфелдт,

ОУИТБС-ын Удирдах хорооны дарга (2016- 2019)
2019 оны 6 дугаар сарын 17

ТАНИЛЦУУЛГА

ОУИТБС-ын энэхүү Стандарт нь хоёр бүлгээс бүрдэх ба эдгээр нь: Бүлэг Нэг- *ОУИТБС-ын Стандартын хэрэгжилт* болон Бүлэг Хоёр- *Засаглал болон удирдлага* хэмээх бүлгүүд болно.

Бүлэг Нэг- ОУИТБС-ын Стандартын хэрэгжилт хэсэгт дараах зүйлсийг тусгасан:

- 2003 онд бүх оролцогч талуудын зөвшилцөн гаргасан **ОУИТБС-ын зарчмууд**. Эдгээр зарчмууд нь бүхий л талуудын баримтлах ерөнхий зорилго, зорилтуудыг тодорхойлсон.
- ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлж буй бүхий л улс орны даган мөрдөх **ОУИТБС-ын шаардлагууд**.
- Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орнууд даган баримтлах хугацаа болон ОУИТБС-ын шаардлагуудыг ханган биелүүлээгүйгээс үүдэн гарч болох үр дагаврыг тусгасан **ОУИТБС-ын хэрэгжилт дэх Удирдах хорооны хяналт** хэмээх хэсэг.
- **Баталгаажуулалтын тойм**. Баталгаажуулалтын үйл явц нь ОУИТБС-ын Стандартаар тавигдсан шаардлагуудыг ханган биелүүлэх чиглэлээр улс орнуудын гаргаж буй ахиц дэвшилд хийгдэх хараат бус үнэлгээг талуудад гарган өгдөг.
- ОУИТБС-ын хэрэгжилт дэх иргэний нийгмийг оролцоонд хамаарах шаардлага, хүлээлтийг тодорхойлсон **“Иргэний нийгмийн оролцоо”** хэмээх протокол.
- **ОУИТБС-ыг дэмжигч компаниудаас хүлээх хүлээлт**.
- **Нээлттэй мэдээллийн бодлого**.

ОУИТБС-ын Стандартуудын нэгдүгээр хэсэгт хамаарах зааварчилгааг eiti.org/guide хаягаар үзэж болно.

Бүлэг Хоёр нь ОУИТБС-ын Засаглал болон удирдлагын асуудлыг тусгасан. Үүнд: ОУИТБС-ын Гишүүдийн эвлэлдэн нэгдэх үйл явцыг зохицуулсан **Үүсгэн байгуулах баримт бичиг (Articles of Association)**, болон ОУИТБС нь өөрөө хэрхэн ил тод бүтэц байх асуудлыг зохицуулсан **Нээлттэй байдлын бодлого** зэрэг багтаж байна. Үүсгэн байгуулах баримт бичигт нэгдэн орсон тал нэг бүр нь **Оролцогч талуудын зааварчилгааг (Constituency Guidelines)** хүлээн зөвшөөрч, тус санаачилгад элсэн ордог. Энэхүү баримт бичиг ОУИТБС-ын **Ёс зүйн дүрэм** буюу Удирдах хорооны гишүүд, тэднийг төлөөлөгчид, орлогчид, ОУИТБС-ын Үүсгэн байгуулах холбооны гишүүд, олон улсын болон үндэсний нарийн бичгийн дарга нарын газар/ ажлын албаны ажилтнууд, Олон талын оролцоот бүлгийн гишүүдийн ёс зүйн дүрмийг тусгасан.

БҮЛЭГ НЭГ

ОУИТБС-ЫН СТАНДАРТЫН ХЭРЭГЖИЛТ

1. ОУИТБС-ЫН ЗАРЧМУУД

Нэгдсэн Вант Улсын засгийн газраас Лондон хот дахь Ланкастер Хаузд (2003) зохион байгуулсан бага хуралд олон улс орнуудын Засгийн газар, компаниуд, иргэний нийгмийн байгууллагууд оролцсон билээ. Тэдгээр нь олборлох салбар дахь төлбөр, орлогын ил тод байдлыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн зарчмуудын тухай энэхүү арга хэмжээнээс гарсан мэдэгдлийг хүлээн зөвшөөрч, нэгдэн орсон юм. Улмаар энэхүү мэдэгдлийг ОУИТБС-ын Зарчмууд гэх болсон бөгөөд уг санаачилгын тулганы чулуу болжээ.

Хүснэгт 1. ОУИТБС-ын зарчмууд

- 1 Байгалийн нөөц баялгийг ухаалгаар ашиглах явдал нь тогтвортой хөгжлийг хангах, ядуурлыг бууруулахад хувь нэмэр оруулдаг, эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийн чухал хөдөлгөгч хүч бөгөөд харин буруу удирдвасаас эдийн засаг, нийгмийн сөрөг үр дагаврыг үүсгэх аюултай хэмээх үзэл бодлыг бид зөвшөөрөн хуваалцдаг.
- 2 Байгалийн нөөц баялгийг улс орныхоо иргэдийн сайн сайхны төлөө удирдан үндэснийхээ хөгжлийн ашиг сонирхолд нийцүүлэх нь эрх баригч Засгийн газруудын мэдлийн асуудал гэдгийг бид нотолж байна.
- 3 Байгалийн нөөц баялгаа ашиглах нь олон арван жилийн туршийн орлогын урсгал байх ба энэ нь зах зээлийн үнээс ихээхэн хамааралтай байдаг гэдгийг бид мэднэ.
- 4 Улсын төсвийн орлого, зарлагын талаарх олон нийтийн ойлголт нь тогтвортой хөгжлийн төлөө бодитой, оновчтой шийдлүүдийн талаар нийтээр хэлэлцэж, мэдээлэхэд тусалдаг гэдгийг бид мэдэрч байдаг.
- 5 Засгийн газар, олборлох үйлдвэрлэл эрхлэгч компаниудын ил тод байх, мөн олон нийтийн санхүүгийн удирдлага, тайлагнах чанарын ач холбогдлыг бид тодотгон авч үздэг.
- 6 Гэрээ ба хуультай хамааралтай хүрээлэлд ил тод байдал илүү ихээр амжилт олдог гэдгийг бид хүлээн зөвшөөрдөг.
- 7 Санхүүгийн ил тод байдал нь дотоод, гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын орчныг сайжруулах боломжтой гэдгийг бид хүлээн зөвшөөрдөг.
- 8 Засгийн газраас бүх иргэдэд хандсан орлогын урсгал, нийгмийн зардлын эргэн тайлагнах хариуцлагатай байдлын зарчим чухал гэдэгт бид итгэлтэй байдаг.
- 9 Нийгмийн амьдрал, Засгийн газрын үйл ажиллагаа, бизнест ил тод байдал, хариуцлагын өндөр стандартыг бид урамшуулан дэмжих зорилготой.
- 10 Төлбөр, орлогыг ил тод болгох, хэрэглэх, хэрэгжүүлэхэд энгийн хялбар, өргөн хүрээнд таарч тохирохуйц, үр ашгаа өгөх аргачлал шаардлагатай гэдэгт бид итгэдэг.
- 11 Тухайн улсад төлбөрийг ил болгох үйл явц нь тухайн улс дахь олборлох салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй бүх компаниудыг хамрах ёстой гэж бид итгэдэг.
- 12 Ил тод байдлыг хангахад Засгийн газар, түүний харьяа яам, агентлагууд, олборлох үйлдвэрлэл эрхлэгчид, туслан гүйцэтгэгчид, олон талын оролцоотой байгууллагууд, санхүүгийн байгууллагууд, хөрөнгө оруулагчид, төрийн бус байгууллагууд зэрэг бүхий л оролцогч талууд чухал үүрэг, оролцоотой байдаг гэдэгт бид итгэдэг.

2. ОУИТБС-ЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ ОРОН БОЛОХ НЬ

ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж буй улс нь ОУИТБС-ыг цаашид хэрэгжүүлэх Нэр дэвшигч орон болох хүсэлт гаргахын өмнө хэд хэдэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн байх шаардлагатай. Эдгээр арга хэмжээ нь Засгийн газрын оролцоо (хүсэл эрмэлзэл) (1.1), Компанийн оролцоо (1.2), Иргэний нийгмийн оролцоо (1.3), Олон талт оролцогчдын бүлэг байгуулах нь (1.4) болон ОУИТБС-ын ажлын төлөвлөгөөг зөвшилцөх (1.5) зэрэг байна. Дэлгэрэнгүйг 10- 14 дүгээр хуудсанд харуулав. Тухайн улс орон нь эдгээр арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн, ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч болох хүсэлтээ илэрхийлсэн тохиолдолд Засгийн газар нь ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэх хүсэлт буюу өргөдлийг ОУИТБС-ын Удирдах хороонд хүргүүлэх ёстой (Мэдээллийн хайрцаг 2 дээр үзнэ үү).

Мэдээллийн хайрцаг 2. Хэрхэн ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч орон болох вэ?

Тухайн улс орон нь ОУИТБС-д элсэн орох урьдчилсан арга хэмжээг бүрэн авч хэрэгжүүлэн, ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэх орон болох өргөдөл/хүсэлтээ илэрхийлсэн тохиолдолд Засгийн газар нь Олон талт оролцогчдын бүлгийн дэмжлэгтэйгээр батлагдсан өргөдлийн маягтыг¹ ашиглан, ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэх өргөдлийг хүргүүлэх ёстой. Тухайн хүсэлт буюу өргөдөлд өнөөдрийг хүртэл авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ болон элсэн орох явцын арга хэмжээ нэг бүрийг авч хэрэгжүүлсэн болохыг харуулсан нотолгоог дурдсан байх ёстой. Хүсэлтэд ОУИТБС-д оролцсон Засгийн газар, иргэний нийгэм болон хувийн салбарын оролцогчидтой холбоо барих мэдээллийг оруулсан байх ёстой.

Өргөдөл гаргасны дараа тухайн хүсэлтийг ОУИТБС-ын вэбсайт дээр олон нийтэд нээлттэйгээр байршуулна. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь өргөдлийг хянан, элсэн орох явцын урьдчилсан арга хэмжээг зохих ёсоор авч хэрэгжүүлсэн эсэхийг үнэлнэ. Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газар нь хамаарах ямар нэгэн асуудлуудын талаар тодруулга авах зорилгоор тухайн хүсэлт гаргасан улсын Засгийн газраас ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн удирдан ажиллахаар томилогдсон албаны этгээдтэй нягт хамтран ажиллана. Үүний дагуу болон аливаа бусад боломжит мэдээлэлд тулгуурлан ОУИТБС-ын Удирдах хорооны Сурталчилгаа болон нэр дэвшүүлэх асуудал хариуцсан хороо нь бодит үндэслэлтэй хугацаанд багтаан тухайн орны хүсэлтийг хүлээн зөвшөөрөх эсэх талаар ОУИТБС-ын Удирдах хороонд хандан зөвлөмж гаргана. ОУИТБС-ын Удирдах хороо эцсийн шийдвэрийг гаргана.

ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь хүсэлт хүлээн авснаас хойш 8 долоо хоногийн хугацаанд багтаан өргөдлийг хянан үзнэ. Удирдах хороо нь өөрийн албан ёсны хурлын үеэр Нэр дэвшигч орныг хүлээн зөвшөөрөх эсэх талаар шийдвэр гаргахыг илүүд үздэг. Хурал хоорондын хугацаа урт байх тохиолдолд ОУИТБС-ын Удирдах хороо захирамж гарган шийдвэр гаргаж болно.

ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь ОУИТБС-ын Нэр дэвшигчийг хүлээн зөвшөөрөхийн зэрэгцээ ОУИТБС-ын анхны тайланг нийтлүүлэх болон Баталгаажуулалт хийлгэх хугацааг тогтооно. Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орон нь ОУИТБС-ын анхны тайланг бүртгэн авснаас хойш 18 сарын хугацаанд багтаан гаргах ёстой. Нэр дэвшигч орны статустай болсноос хойш 2.5 жилийн дотор Баталгаажуулалтыг эхлүүлэхийг шаарддаг. Тайлан гаргах болон Баталгаажуулалтын эцсийн хугацаатай холбоотой мэдээлэл болон эдгээр эцсийн хугацаанд хамрах зүйлсийн тухай дэлгэрэнгүй мэдээллийг ОУИТБС-ын хэрэгжилт дэх Удирдах хорооны хяналт хэмээх хэсгийн 4 дүгээр хэсэгт заасан байдаг.

ОУИТБС-д нэгдэн орохоор бэлтгэж буй орнууд нь мэдээллийг системтэйгээр ил тод болгоход тулгарч буй асуудлуудыг эхнээс нь тодорхойлон гаргасан байх нь үр дүнтэй ба жишээ нь системтэйгээр ил тод болгох үндэслэл судалгаа хийх эсвэл ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч орон болох бэлтгэл ажлынхаа хүрээнд ил тод болгох боломжуудыг тогтоон ашиглах зэрэг байж болно.

¹ Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газраас стандарт өргөдлийн маягтыг авах боломжтой.

3. ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч орнуудад тавигдах шаардлагууд

Энэхүү хэсэгт ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч улс орнуудын заавал ханган биелүүлэх шаардлагуудын талаар дурдав.

ОУИТБС-ын шаардлагууд нь наад захын минимум шаардлага бөгөөд оролцогчид зохистой гэж үзсэн тохиолдолд хэрэгжүүлэгч улс орнуудыг тэдгээр шаардлагуудаас илүү гарч ажиллахыг хөхиүлэн дэмждэг. Оролцогчд талуудыг шаардлагуудыг хангасан болохыг хэрхэн баталгаажуулах талаарх нэмэлт зааварчилгааны материалтай танилцахыг мөн санал болгон дэмждэг. Тухайн шаардлагуудыг хэрхэн хамгийн үр дүнтэйгээр ханган биелүүлэх талаар нэмэлт зааварчилгаа, баримт бичгүүдтэй бүхий л талууд бүрэн танилцах нь зүйтэй бөгөөд үүнийг eiti.org/guide холбоос дээр үзэж болно.

Нэр томъёоны тайлбар

ОУИТБС-ын стандартад дурдсан ‘ёстой’, ‘тэгэх ёстой’, ‘шаардлагатай’ (must, should, required) хэмээх нэр томъёо нь заавал биелүүлэх зүйлс гэсэн утгыг илэрхийлэх бөгөөд ОУИТБС-ын стандартын баримтлалын үнэлгээнд эдгээрийг харгалзан үздэг.

ОУИТБС-ын стандартад дурдсан ‘үзсэн буюу шаардсан’, “сайн”, “хэрэгтэй” гэх зэрэг нэр томъёо нь олон талт оролцогчдын бүлэг тухайн асуудлыг авч үзэх ба хэлэлцүүлэг, ил тод болгох/болгохгүй байх шалтгаан болон ил тод болгоход учрах аливаа саад бэрхшээл, үндэслэлийг баримтжуулах ёстой гэсэн утгыг илэрхийлнэ. Үнэлгээнд ОТОБ дээр хийгдсэн хэлэлцүүлгийг харгалзан үзэж, баримтжуулдаг.

ОУИТБС-ын стандартад дурдсан ‘зөвлөмж болгосон’, ‘хөхүүлэн дэмжсэн’, ‘хүсэх’ ‘болох’ буюу “чадах” эсвэл “сайн” (recommended, encouraged, may wish, could) гэх нэр томъёо нь асуудал албан журмын бус буюу сайн дурын зүйл гэсэн утгыг илэрхийлнэ. Олон талт оролцогчдын бүлгийн хүчин чармайлтыг Баталгаажуулалтад баримтжуулах хэдий ч ОУИТБС-ын стандартын баримтлалыг ерөнхийд нь үнэлэхэд харгалзан үзэхгүй.

“Системтэйгээр ил тод болгох” болон **‘хэвийн үйл ажиллагааны хүрээнд ил тод болгох’** (systematic disclosure, mainstreaming) хэмээх үгс нь ижил утгатай. Тухайн нэр томъёо нь ОУИТБС-ын өмнөө тавьсан эцсийн зорилт буюу ОУИТБС-ын хүрээнд мэдээлэл ил тод болгох шаардлагыг **компани болон Засгийн газрын зүгээс үйл ажиллагааныхаа байнгын нэг хэсэг болгон, байнга ил тод мэдээлж байх** тэрхүү хүсэж буй нөхцөлийг хэлнэ. Үүний арга замуудад төсвийн тайлан мэдээл, жилийн тайлангууд, мэдээллийн порталууд болон бусад нээлттэй мэдээллийн санаачилгуудыг багтаан ойлгоно. Системтэйгээр ил тод болгох гэдэг нь хүлээгдэж буй нөхцөл/ хүлээлт бөгөөд үүн дээр нэмээд ОУИТБС-ын Тайлан нь нөхцөл байдлын талаарх нэмэлт мэдээлэл өгч, системтэйгээр ил тод болгож буй мэдээллийн эх сурвалжийг зааж, мэдээллийн чанартай холбоотой ямар нэгэн орхигдол эсвэл асуудлыг хамарч байх тэрхүү нөхцөл юм. ОУИТБС-ын хүрээнд цуглуулсан нийтэд нээлттэй мэдээлэл/өгөгдлийг иш татан заах байдлаар ОУИТБС-ын ил тод болгох шаардлагыг ханган биелүүлж болно.

ШААРДЛАГА 1

Олон талын оролцогчдын бүлгийн зүгээс тавих хяналт

ТОЙМ. ОУИТБС нь Засгийн газар, компаниуд болон иргэний нийгмийн бүрэн хэмжээний, харилцан хараат бус, идэвхтэй, үр дүнтэй оролцоог хамраахуйц Олон талт оролцогчдын бүлгийг ажиллуулах зэргээр олон талт оролцогчдын зүгээс тавих хяналтыг үр дүнтэй байлгахыг шаарддаг. Олон талт оролцогчдын зүгээс тавих хяналттай холбоотой гол шаардлагад дараах орно: (1.1) Засгийн газрын оролцоо; (1.2) Компанийн оролцоо; (1.3) Иргэний нийгмийн оролцоо; (1.4) Олон талт оролцогчдын бүлгийг байгуулах, үйл ажиллагаа явуулах; (1.5) ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэх тодорхой зорилго бүхий талуудын хэлэлцэн зөвшөөрсөн ажлын төлөвлөгөө болон ОУИТБС-ын Удирдах хорооноос тогтоосон эцсийн хугацаа баримталсан график хуваарь.

1.1 Засгийн газрын оролцоо (эрмэлзэл).

- a) Засгийн газар нь ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэх талаарх өөрийн хүсэл эрмэлзлийг ойлгомжтой, тодорхой байдлаар олон нийтэд мэдэгдэх үүрэгтэй. Энэхүү мэдэгдлийг төрийн эсвэл гүйцэтгэх засаглалын тэргүүн эсвэл тэдний томилсон Засгийн газрын төлөөлөл хийх ёстой;
- b) Засгийн газар нь ОУИТБС-ын хэрэгжилтийг удирдан ажиллах, өндөр албан тушаалтныг томилон ажиллуулах үүргийг хүлээнэ. Тухайн томилогдсон этгээд нь бүх оролцогч талуудын итгэлийг хүлээж, ОУИТБС-ын үйл ажиллагааг төрийн яам, агентлагуудын хүрээнд уялдуулан эрхлэн явуулах эрх мэдэл, хараат бус эрх чөлөөтэй байхын зэрэгцээ санаачилгын хэрэгжилтэд зориулан нөөц эх үүсвэрийг дайчлах эрх бүхий этгээд байх шаардлагатай;
- c) Засгийн газар нь ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд бүрэн дүүрэн, идэвхтэй, үр дүнтэйгээр оролцох ёстой;
- d) Олон талт оролцогчдын бүлэгт төрийн өндөр албан тушаалтны төлөөлөл орсон байхыг Засгийн газраас баталгаажуулна.

1.2 Компанийн оролцоо.

- a) Компаниуд нь ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд бүрэн дүүрэн, идэвхтэй, үр дүнтэйгээр оролцох үүргийг хүлээнэ;
- b) Засгийн газар нь холбогдох хууль тогтоомж, зохицуулалт, захиргааны хэм хэмжээ, мөн ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн бодит үйл явцтай практиктай холбоотой компанийн оролцооны орчныг бүрдүүлнэ. Түүнчлэн, ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд оролцож буй компанийн төлөөллийн үндсэн эрх, үүнд Олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүнээр ажиллах зэрэг эдгээрээр үл хязгаарлагдах бусад холбогдох эрхийг хүндэтгэн үзэх ёстой;
- c) Засгийн газар нь ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд компанийн төлөөлөл оролцоход ямар нэгэн хязгаарлалт, саад бэрхшээл учрахгүй байхыг баталгаажуулах ёстой.

1.3 Иргэний нийгмийн оролцоо.

Иргэний нийгмийн протоколын дагуу²:

- a) Иргэний нийгэм нь ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд бүрэн дүүрэн, идэвхтэй, үр дүнтэйгээр оролцох үүрэгтэй;
- b) Засгийн газар нь холбогдох хууль тогтоомж, зохицуулалт, захиргааны хэм хэмжээ, мөн ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн бодит үйл явц практиктай холбоотой иргэний нийгмийн оролцооны орчныг бүрдүүлнэ. Түүнчлэн, ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд оролцож буй иргэний нийгмийн төлөөллийн үндсэн эрх, үүнд Олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүнээр ажиллах болон эдгээрээр үл хязгаарлагдах бусад холбогдох эрхийг хүндэтгэн үзэх ёстой;
- c) Засгийн газар нь ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд иргэний нийгмийн төлөөлөл оролцоход ямар нэгэн хязгаарлалт, саад бэрхшээл учрахгүй байхыг баталгаажуулах ёстой;
- d) Засгийн газар нь ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн талаарх олон нийтийн хэлэлцүүлгийг хязгаарлах, хүмийх зорилго бүхий ямар нэгэн үйл ажиллагаа явуулахаас татгалзана;
- e) Олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүд болон эднээр үл хязгаарлагдах бусад холбогдох талууд нь:

² Иргэний нийгмийн протоколыг ОУИТБС-ын Стандартын 6 дугаар хэсэгт дурдав.

- i. Ил тод байдал, байгалийн нөөц баялгийн засаглалын асуудлаар өөрсдийн үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх боломжтой байна;
- ii. ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны төлөвлөлт, хэрэгжилт, хяналт, үнэлгээнд хангалттай хэмжээнд оролцдог байх ба энэ нь олон нийтийн хэлэлцүүлэгт хувь нэмрээ оруулж байна;
- iii. Өөр хоорондоо хамтран ажиллах, харилцаа холбоотой байх эрхийг эдэлнэ;
- iv. ОУИТБС-ын талаарх өөрийн үзэл бодлыг ямарваа хязгаарлалт, албадлага, бусдаас зөвшөөрөл авахгүйгээр илэрхийлэх чадвартай байна.

1.4 Олон талт оролцогчдын бүлэг.

- a) Засгийн газраас иргэний нийгэм болон компаниудтай хамтран ажиллах түүнчлэн, ОУИТБС-ын хэрэгжилтэд хяналт тавих Олон талт оролцогчдын бүлэг байгуулахыг шаардана. Засгийн газар нь Олон талт оролцогчдын бүлгийг байгуулахдаа дараах зарчмыг баримтална. Үүнд:
 - i. Олон талын оролцоот бүлэгт орох урилгыг нээлттэй, ил тод байлган хүргүүлэх;
 - ii. Олон талын оролцоот бүлэгт оролцогч талууд хангалттай төлөөлөлтэй байх боловч энэ нь оролцогч талуудын төлөөлөл тооны хувьд заавал ижил байна гэсэн үг бус юм. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь хувийн хэвшил, иргэний нийгэм тэр дундаа хараат бус иргэний нийгмийн бүлгүүд, хэвлэл мэдээлэл, мэргэжлийн эвсэл холбоод, мөн холбогдох төрийн байгууллагууд, парламентын гишүүдийн төлөөлөл болон эдгээрээр үл хязгаарлагдах бусад талуудын төлөөллөөс бүрдсэн байх шаардлагатай. Түүнчлэн оролцогч талын бүлэг бүр нь өөрийн төлөөллийг томилох эрхтэй байх бөгөөд олон ургалч байдал, үзэл бодлын олон талт байдлыг үүнд харгалзан үзсэн байх ёстой. Бүлгийн гишүүнд нэр дэвшүүлэх үйл явц нь хараат бус, тухайн гишүүнийг ямар нэгэн байдлаар бусдаас албадан санал болголгүйгээр явагдах шаардлагатай. ОУИТБС-ын олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүнээр оролцож буй иргэний нийгмийн байгууллага нь үйл ажиллагаа, бодлогын хувьд төр болон компаниудаас хараат бус байх ёстой. Олон талын оролцогчдын бүлэг болон үүнийг бүрдүүлж буй бусад бүлэг нэг бүр нь жендерийн ялгаатай байдлыг арилгахад хувь нэмэр оруулах зорилгоор жендерийн тэнцвэрийг хангах ёстой;
 - iii. Олон талт оролцогчдын бүлгийн үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг бий болгоход анхаарал хандуулах.
- b) Олон талт оролцогчдын бүлэг нь өөрийн хийж гүйцэтгэх ажил үүргийн тодорхойлолтыг/ажлын даалгаврыг олон нийтэд нээлттэйгээр зарлах шаардлагатай. Уг ажил үүргийн тодорхойлолтод наад зах нь дараах заалтууд орсон байх ёстой. Үүнд:

Олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүдийн үүрэг роль, хариуцах ажил, эдлэх эрх:

- i. Олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүд нь өөрсдийн үүргийг гүйцэтгэх чадавхтай байх;
- ii. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь хэвлэл мэдээлэл, цахим хуудас, захидал харилцаагаар дамжуулан өөрийн оролцогч талууд, компаниудад ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэх Засгийн газрын хүсэл эрмэлзэл, компани болон иргэний нийгмийн гүйцэтгэх үндсэн үүрэг ролийн талаар мэдээлж, үр дүнтэйгээр олон нийтэд хүрч ажиллах ёстой. Мөн ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны үр дүн болон гарч буй мэдээллийг олон нийтэд өргөн хүрээтэйгээр түгээн дэлгэрүүлдэг байх;
- iii. Олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүд нь өөрийн сонгогдон төлөөлж буй бүлэгтэй нягт холбоотой ажиллана.
- iv. Олон талын оролцогчдын бүлгийн гишүүд нь ОУИТБС-ын (Холбооны) Ёс зүйн дүрмийг даган мөрдөнө.

Ажлын төлөвлөгөөг батлан гаргах, хэрэгжилтэд хяналт тавих:

- v. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь жил тутмын ажлын төлөвлөгөөг Шаардлага 1.5 дээр заасны дагуу хэлэлцэн батлах шаардлагатай;
- vi. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ОУИТБС-ын тайлан гаргах үйл явцыг хянан, Баталгаажуулах ажилд оролцоно.

Дотоод засаглалын дүрэм, журам:

- vii. ОУИТБС нь хэрэгжилтийн бүхий л явцад оролцогч тал нэг бүрийг түнш гэдэг утгаар хандаж бүгдийн оролцоог хамарсан, хангасан байдлаар шийдвэр гаргаж байхыг шаарддаг. Олон талт оролцогчдын бүлгийн аль ч гишүүн хэлэлцүүлэх асуудал санал болгон дэвшүүлэх бүрэн эрхтэй. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь оролцогч талын төлөөллийг нэр дэвшүүлэх, өөрчлөх, шийдвэр гаргалт, мандатын эрхийн хүчинтэй хугацаа, хурлын давтамж зэрэг асуудлыг хэлэлцэн зөвшилцөлд хүрэх ёстой. Үүнд: 1.4 (а) дүгээр шаардлагад дурдсан зарчмуудтай холбоотой бүлгийг төлөөлсөн Ажлын хэсгийн гишүүдийг өөрчлөх үйл явц,

журмыг гарган, оруулсан байх ёстой. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ОУИТБС-ын хуралд оролцох томилолтын зардал эсхүл олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүдэд олгох бусад төлбөртэй холбоотой тогтсон журамтай тохиолдолд энэхүү журам нь ил тод байх бөгөөд ашиг сонирхлын зөрчил үүсгэхгүй байна.

- viii. Уулзалт хурлын товйг урьдчилан мэдэгдэх цаг хугацаа, асуудлыг хэлэлцэх, санал тавихаас өмнө баримт бичгүүдийг тараан танилцуулах цаг хугацаа хангалттай байх ёстой;
- ix. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь аливаа хэлэлцүүлэг, шийдвэрийг бичгээр баримтжуулж, тэмдэглэл хөтөлж байх ёстой.

1.5 Ажлын төлөвлөгөө.

Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ОУИТБС-ын Удирдах хорооны гаргасан тайлангийн болон Баталгаажуулах эцсийн хугацаанд нийцүүлсэн, гарах зардлыг бүрэн тусгасан ажлын төлөвлөгөөтэй байна. Ажлын төлөвлөгөө нь доорх шаардлагуудыг хангасан байна. Үүнд:

- a) ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэх зорилтуудыг ОУИТБС-ын зарчмуудтай уялдуулан боловсруулж, олборлох салбарын үндэсний хэмжээнд эн тэргүүнд тавигдах асуудлуудыг тусгасан байна. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ОУИТБС-ын хэрэгжилтийг компани болон төрийн системд уялдуулан системчлэхэд шаардлагатай алхмуудыг тусгасан байна. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ОУИТБС-ын тайлангийн цогц байдал ба орлогын талаарх олон нийтийн ойлголтыг нэмэгдүүлэх ОУИТБС-ын хэрэгжилтийг өргөтгөх шинэлэг арга замыг төлөвлөгөөгөөр эрж хайсан байх ба нийгмийн амьдрал, төр болон бизнесийн салбар дахь ил тод байдал, хариуцлагын өндөр стандартыг дэмжиж ажиллах шаардлагатай;
- b) Гол оролцогч талуудтай зөвлөлдөн тогтоосон асуудлыг тусган, олон талт оролцогчдын бүлгээр батлуулсан байх;
- c) Харилцан зөвшөөрсөн зорилтод хүрэхийн тулд хэмжигдэхүйц, цаг хугацааны хувьд хязгаартай ажлуудыг төлөвлөх. ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн хамрах хүрээ нь оролцогч талуудын зөвлөлдөх үйл явцаас тодорхойлон тавьсан зорилтуудад хувь нэмэр оруулахад тохирсон, нийцсэн байх ёстой. Ажлын төлөвлөгөө нь:
 - i. ОУИТБС-ыг үр дүнтэйгээр хэрэгжүүлэхэд саад болж болох төрийн байгууллага, компани, иргэний нийгмийн байгууллагын аливаа чадавхын болзошгүй хязгаарлагдмал байдалд чиглэсэн төлөвлөгөөг үнэлэн, тодорхойлсон байна;
 - ii. Тайлангийн иж бүрэн байдал (4.1), тайланд орсон мэдээллийн үнэн зөв байдал (4.9) зэрэг тайлангийн техникийн талуудад чиглэсэн төлөвлөгөө гэх мэт ОУИТБС-ын тайлангийн хамрах хүрээнд анхаарлаа хандуулсан байна;
 - iii. ОУИТБС-ын хэрэгжилтэд учирч болох эрх зүйн болон зохицуулалтын саад бэрхшээлийг тогтоон, хэрхэн даван туулах арга зам, жишээ нь ОУИТБС-ын шаардлагуудтай тухайн үлс орны дотоодын хууль тогтоомжийг уялдуулан нэгтгэх гэх мэт арга замыг тусгасан байна;
 - iv. Баталгаажуулалт болон ОУИТБС-ын хэрэгжилтээс гаргасан зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх Олон талт оролцогчдын бүлгийн төлөвлөгөөг тоймлон дурдсан байна.
 - v. Шаардлага 2.4(b) дээр заагдсан гэрээний ил тод байдал, Шаардлага 2.5 (c)-(f) дээр заагдсан бенефициар өмчлөгчийг ил тод болгох төлөвлөгөөг, хамаарах хугацаа болон эцсийн хугацааны хамтаар тусгах.
- d) Батлагдсан ажлын төлөвлөгөөг цаг хугацаанд нь хэрэгжүүлэхэд шаардагдах санхүүжилт болон техникийн туслалцааны дотоод болон гадаад эх үүсвэрүүдийг тогтоох;
- e) Ажлын төлөвлөгөөг олон нийтэд нээлттэй байлгана. Жишээ нь: ОУИТБС-ын болон холбогдох яам, агентлагийн цахим хуудсанд байршуулах, сонин хэвлэлд нийтлүүлэх, олон нийтийн мэдээллийг хялбархан авч болох газруудад хэвлэмэл байдлаар байршуулах;
- f) Ажлын төлөвлөгөөг жил тутамд хянаж, шинэчилж байна. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ажлын төлөвлөгөөг хянахдаа ОУИТБС-ын тайлангийн цар хүрээ, дэлгэрэнгүй байдлыг өргөжүүлэх боломжийг судлан үзсэн байна. ОУИТБС-ын Шаардлага 1.4(b) дээр заасны дагуу Олон талт оролцогчдын бүлэг нь өөрийн хийсэн хэлэлцүүлэг, хурал, гаргасан шийдвэр зэргийг баримтжуулж байх үүрэгтэй;
- g) ОУИТБС-ын Удирдах хорооны тогтоосон (ОУИТБС-ын хэрэгжилт дэх Удирдах хорооны хяналт хэмээх хэсгийн 4 дээр үзнэ үү) тайлангийн болон Баталгаажуулалтад тогтоосон хугацаанд нийцсэн, түүнчлэн худалдан авалтын үйл явц, санхүүжилт гэх мэт захиргааны үйл явцыг харгалзан тогтоосон ажлын хуваарь графикийг багтаасан байх.

Шаардлага 2

Гэрээ байгуулах, лиценз олгох зэрэг эрх зүйн болон институцын хамрах хүрээ

ТОЙМ. ОУИТБС нь хайгуулын болон үйлдвэрлэлийн эрх олгох, олборлох салбарт хамаарах хууль ёсны, зохицуулалтын ба гэрээт хамрах хүрээ болон тухайн салбарыг удирдахад хүлээх засгийн газрын байгууллагын үүрэг хариуцлагатай холбоотой хууль тогтоомж, дүрэм журамтай танилцах боломжийг оролцогчдод олгон, олборлох салбар хэрхэн ажилладаг тухай журамтай холбоотой мэдээллийг ил тод болгохыг шаарддаг. Ил тод эрх зүйн хамрах хүрээ болон олборлох үйлдвэрлэлийн эрх олгохтой холбоотой ОУИТБС-ын шаардлагад: (2.1) Эрх зүйн хүрээ болон төсвийн бодлого; (2.2) Гэрээ хийх болон тусгай зөвшөөрөл олголт; (2.3) Лицензийн бүртгэл; (2.4) Гэрээ; (2.5) Бенефициар өмчлөгч; (2.6) Олборлох салбар дахь төрийн оролцоо тус тус орно.

2.1 Эрх зүйн хүрээ болон төсвийн бодлого

- a) Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улс орнууд нь олборлох салбарыг зохицуулж байгаа эрх зүйн хүрээ болон төсвийн бодлогын талаарх мэдээллийг ил тод болгох ёстой. Энэхүү мэдээлэл нь төсвийн бодлогын талаарх тойм тайлбар, үүнд төсвийн эрх шилжүүлэлтийн түвшин, хамаарах хууль, журмуудын тойм, газрын тос, байгалийн хий болон ашигт малтмалыг хайгуул, олборлолтыг зохицуулж буй гэрээ, тусгай зөвшөөрлийн төрлүүд болон хамаарах төрийн байгууллагуудын үүрэг роль, чиг үүрэг зэргийг багтаасан байна.
- b) Хэрэв Засгийн газрын зүгээс олборлох салбарт бодлогын шинэчлэл хийж буй бол Олон талт оролцогчдын бүлэг энэ тухай мэдээллийг ОУИТБС-ын тайланд баримтжуулан оруулах шаардлагатай.

2.2 Гэрээ хийх болон лиценз олголт.

- a) Хэрэгжүүлэгч улс орнууд нь ОУИТБС-ын тайлангийн хамрах хугацаанд ОУИТБС-ын тайланд хамрагдсан компаниудын шинээр авсан болон эзэмшиж буй лиценз, лицензийг бүсдад шилжүүлсэн, гэрээ байгуулсан зэрэгтэй хамаарах дараах мэдээллийг ил тод болгох үүрэгтэй ба үүнд мөн нийт төлсөн төлбөрийн хэмжээ нь тогтоосон материаллаг босго дүнгээс доогуур буй дээрх компаниудын мэдээллийг мөн оруулна:
 - i. Лиценз шилжүүлэх эсхүл олгох явцын тухай танилцуулга;
 - ii. Ашигласан техникийн болон санхүүгийн шалгуур үзүүлэлт;
 - iii. Хамаарах бол консорциумын гишүүдийг оруулаад лиценз шинээр эсвэл шилжүүлэн хүлээн авсан этгээдийн тухай мэдээлэл;
 - iv. Лиценз олгох болон шилжүүлэхтэй холбоотой хууль зүй, дүрэм журмыг дагаж мөрдөөгүй, материаллаг байдлаар мөрдөөгүй тохиолдлууд.Засгийн газрын зүгээс лиценз олгох эсвэл гэрээ хийхдээ өөр аргачлалыг сонгон хэрэглэж буй бол (жишээ нь сонгон шалгаруулалтаар эсвэл шууд хэлэлцээр хийх замаар) лиценз олгох болон шилжүүлэхтэй холбоотой танилцуулгад ямар процедурыг үүнд ашигладаг, яагаад тодорхой нэг процедурыг сонгон ашигладаг тухай заасан байна. Олон нийтэд нээлттэй буй мэдээлэлд ямар нэгэн орхигдсон зүйл буй бол эдгээрийг тодорхойлон гаргасан байна. Дээр заасан мэдээллийг иж бүрнээр ил тод болгоход тулгарах эрх зүйн болон практик саад тотгорыг баримтжуулан, тайлбарлах ба үүнд Засгийн газрын зүгээс тухайн саад тотгорыг арилгах төлөвлөгөө, үүнийг биелүүлэх цаг хугацааг заасан байна.
- b) ОУИТБС-ын хэрэгжилтэд хамаарах хугацаанаас өмнө лиценз авсан компаниуд ОУИТБС-ын тайланд орсон бол санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улс орнууд боломжтой бол эдгээр лицензүүдтэй холбоотой 2.2(a) дээр заасан мэдээллийг ил тод болговол сайн.
- c) ОУИТБС-ын тайлангийн хамрах хугацаанд лицензийг тендер шалгаруулалтаар олгосон бол Засгийн газар нь тендер оролцогчдын жагсаалт болон тендерийн шалгууруудыг ил тод болгосон байх ёстой;
- d) Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ОУИТБС-ын тайланд одоо ашиглаж буй системийн үр дүнтэй болон үр ашигтай байдлын тухай гэх мэт лиценз олголтын тухай нэмэлт мэдээлэл оруулж болно. Үүнд лиценз олгох үйл явцын үр дүнтэй, үр ашигтай байдал, бодит хэрэгжиж буй практик үйл ажиллагаа/процедур, гэрээ эсвэл лицензийг шинэчлэх, түдгэлзүүлэх эсвэл цуцлах үндэслэл зэрэг багтаж болно.

2.3 Лицензийн бүртгэл.

- a) Лиценз буюу тусгай зөвшөөрөл гэдгийг Засгийн газраас ашигт малтмал, газрын тос болон/эсвэл байгалийн хий хайх болон олборлох зорилгоор аж ахуйн нэгж, хувь хүмүүст олгосон бүх төрлийн тусгай зөвшөөрөл, түрээсийн эрх, зөвшөөрөл, гэрээ, концессыг багтаан ойлгоно;
- b) Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орнууд нь олон нийтэд нээлттэй кадастр, лицензийн бүртгэлийн мэдээллийн сантай байх ёстой. Энэхүү мэдээллийн санд ОУИТБС-ын зөвшилцсөн цар хүрээнд хамаарах бүх компанийн эзэмшиж буй лиценз нэг бүрийн тухай мэдээллийг оруулсан байх бөгөөд мэдээллийг тогтмол байнга шинэчилж, иж бүрнээр оруулсан байх шаардлагатай:
 - i. лиценз эзэмшигч(ид);
 - ii. лицензийн талбайн солбицол. Солбицлуудыг нийлүүлээгүй тохиолдолд засгийн газраас лицензтэй талбайн хэмжээ болон байрлалыг лицензийн бүртгэлд ил тод болгох ба олон нийт солбицлуудын талаарх мэдээллийг үндэслэлгүй төлбөр болон хязгаарлалтгүйгээр төрийн холбогдох байгууллагаас авах боломжийг хангахыг шаарддаг. ОУИТБС-ын тайланд солилцлууд, үнэ болон хэрэв байгаа бол өгөгдөл буюу мэдээлэлд хэрхэн нэвтрэх талаарх удирдамжийг оруулж өгөх ёстой. Түүнчлэн, ОУИТБС-ын тайланд лицензийн бүртгэлээр дамжуулан энэхүү мэдээллийг үнэ төлбөргүй, цахимаар авах төлөвлөгөө болон хугацааг баримтжуулах ёстой;
 - iii. лиценз авахаар хүсэлт гаргасан болон лиценз олгосон огноо, лицензийн хүчинтэй хугацаа;
 - iv. олборлолт/ашиглалын тусгай зөвшөөрлийг хувьд олборлож буй бүтээгдэхүүний тухай мэдээлэл тус тус орсон байна.

Лицензийн бүртгэл, кадастрын систем нь лиценз эзэмшиж буй бүх аж ахуйн нэгж, хувь хүмүүсийн талаарх мэдээллийг багтаасан байх бөгөөд үүнд ОУИТБС-ын тайланд хамрагдаагүй аж ахуйн нэгж болон хувь хүмүүсийг ч (тэдний төлж буй төлбөр нь босго хэмжээнд хүрээгүйн улмаас тайланд ороогүй) багтаан оруулна. Хэрэв ямар нэг эрх зүйн болон бусад шалтгааны улмаас хүчин төгөлдөр байгаа бүх лицензийн талаарх мэдээллийг ил тод болгох боломжгүй бол энэ талаарх тайлбарыг ОУИТБС-ын тайланд оруулна. Түүнчлэн, Засгийн газрын зүгээс энэхүү саад бэрхшээлийг арилгах талаар төлөвлөж буй ажлууд болон тухайн ажлыг хийж дуусах эцсийн хугацааг тодорхой дурдсан байх шаардлагатай.

- c) Лицензийн бүртгэл, кадастрын тухай мэдээлэл байхгүй эсвэл хагас дутуу байгаа бол дутуу байгаа мэдээллийн төрөл, эдгээрийг олон нийтэд нээлттэй болгон, дутуу байгаа мэдээллийг хэрхэн бүрдүүлэх талаар авч байгаа арга хэмжээний талаар оруулсан байна.

2.1 Гэрээ.

- a) Хэрэгжүүлэгч улс орнууд нь 2021 оны 1 дүгээр сарын 1-ны өдрөөс эхлэн олгогдсон лиценз, хийсэн гэрээ эсвэл нэмэлт өөрчлөлт орсон гэрээ, лицензийг ил тод болгох үүргийг хүлээнэ. Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орнууд нь ашигт малтмал, байгалийн хий, газрын тос олборлох нөхцөл бүхий хийсэн бүх гэрээ, гэрээний нөхцөлийн талаарх мэдээллийг ил тод болгоход хүчин чармайлт гарган ажиллана;
- b) Олон талын оролцоот бүлэг нь гэрээг ил тод болгохоор харилцан зөвшилцөж, баталсан төлөвлөгөөг тодорхой хугацаа болон иж бүрэн хэмжээнд ил тод болгоход тулгарах саад тотгорыг арилгах үйл ажиллагааг тодорхой заан бэлтгэн гаргах үүргийг хүлээнэ. Энэхүү төлөвлөгөө нь 2020 оноос эхлэн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгагдан, нэг хэсэг нь болсон байна.
- c) Газрын тос, байгалийн хий болон ашигт малтмалын хайгуул болон олборлолтын асуудлыг зохицуулсан гэрээ болон лицензийг ил тод болгох чиглэлээр төр засгаас баримталж буй бодлогыг баримтжуулах үүргийг талууд хүлээнэ. Үүнд дараах зүйлс багсан байна:
 - i. Хууль эсвэл төрийн бодлого нь гэрээ болон лицензийг ил тод болгох асуудлыг хөндсөн эсэх, үүнд хууль тогтоомж болон бодлого нь гэрээ, лицензийг ил тод болгон мэдээлэхийг шаардсан эсвэл хориглосон эсэхийг тодорхой заасан байна. Хэрэв үүнд хамаарах ямар нэгэн хууль тогтоомж байхгүй бол энэ талаар бодлогын баримт бичигт хэрхэн заасан, хэрхэн төлөвлөж буй болохыг тайлбарлах, мөн Олон талын оролцоот бүлэг нь гэрээний ил тод байдлын талаарх төрийн бодлого нь юунаас бүрдэх талаар хэлэлцсэнийг баримтжуулсан байна. Гэрээ болон тусгай зөвшөөрлийн ил тод байдлын талаар төлөвлөж буй шинэчлэлийн талаар мөн баримтжуулан оруулсан байна.
 - ii. Ямар гэрээ, тусгай зөвшөөрөл олон нийтэд нээлттэй буй талаарх тойм мэдээлэл. Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улсууд нь хүчин төгөлдөр бүх гэрээ, лицензийн жагсаалтыг нийтэлж, үүнд эдгээрийн аль ч олон нийтэд ил тод, аль нь хаалттай буй талаар

мэдээлнэ. Нээлттэй хэвлэн нийтэлсэн гэрээ, лицензийн хувьд тухайн гэрээ, лиценз нь хаана байршсан буй холбоос/лавлах эх сурвалжийг заавал заасан байна. Хэрэв гэрээ эсвэл лицензийг ил тод болгоогүй бол үүнд тулгарч буй эрх зүйн болон практик үйл ажиллагааны саад тотгоруудыг баримтжуулан, тайлбарласан байна.

- iii. Ил тод болгох үйл ажиллагаа нь гэрээ, лицензийн ил тод байдалд хамаарах хууль эсвэл төрийн бодлогод тусгагдсан шаардлагуудыг зөрчсөн, өөр байдлаар хийгдсэн бол энэ талаарх тайлбарыг тусгасан байна.
- d) 2.4(a)-т дурдсан **Гэрээ** хэмээх нэр томъёог дор дурдсан утгаар хэрэглэнэ:
 - i. Засгийн газрын зүгээс газрын тос, ашигт малтмал болон байгалийн хий олборлохоор тодорхой нөхцөлтэйгөөр олгосон аливаа гэрээ хэлцэл, концесс, бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ, бусад гэрээний бүрэн эх хувилбар;
 - ii. 2.4(d)(i)-т дурдсан бүх төрлийн гэрээний ашиглах эрх, гүйцэтгэлтэй холбоотой ямар нэгэн хавсралт, нэмэлт өөрчлөлт, нөхцөлүүдийн бүрэн эх хувилбар;
 - iii. 2.4(d)(i) болон 2.4(d)(ii)-т дурдсан баримт бичгүүдэд оруулсан ямар нэгэн өөрчлөлт, нэмэлтийн бүрэн эх хувилбар.
- e) 2.4(a)-т дурдсан **Лиценз** хэмээх нэр томъёог дор дурдсан утгаар хэрэглэнэ:
 - i. Засгийн газрын зүгээс газрын тос, ашигт малтмал болон байгалийн хий олборлохоор компани, хувь хүнд олгосон аливаа лиценз, түрээсийн эрх, зөвшөөрлийн бүрэн эх хувилбар;
 - ii. 2.4(e)(i)-д дурдсан ашиглалт, гүйцэтгэлтэй холбоотой ямар нэгэн хавсралт, нэмэлт өөрчлөлт, нэмэлт нөхцөлүүдийн бүрэн эх хувилбар;
 - iii. 2.4(e)(i) болон 2.4(e)(ii)-д дурдсан баримт бичгүүдэд оруулсан ямар нэгэн өөрчлөлт, нэмэлтийн бүрэн эх хувилбар.

2.2 Бенефициар өмчлөгч

- a) Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орнууд нь олборлох салбарын тендерт оролцож буй эсвэл хувь эзэмшиж хөрөнгө оруулалт хийн олборлолтын үйл ажиллагаа явуулж буй корпорац, аж ахуйн нэгжийн бенефициар өмчлөгчийн тухай, тэдний эзэмшлийн хувь хэмжээний талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг, тухайн эзэмшлийн эрхээ хэрэгжүүлдэг талаар олон нийтэд нээлтэй бүртгэдэг, мэдээлдэг байх нь зүйтэй. Боломжтой бол бенефициар өмчлөгчийн талаарх мэдээллийг олборлох үйлдвэрлэлийн лицензийг зохицуулж буй зохицуулагч, хөрөнгийн зах зээл эсхүл агентлагуудад компаниудаас ирүүлсэн баримт материалуудад тусган оруулж өгнө. Хэрэв ийм төрлийн мэдээлэл нь олон нийтэд хэдийн нээлттэй болсон байвал ОУИТБС-ын тайланд энэхүү мэдээллийг хэрхэн олж авах тухай зааврыг оруулсан байх шаардлагатай;
- b) ОУИТБС-ын тайланд бенефициар өмчлөгчийн талаарх мэдээллийг ил тод болгох талаарх төрийн газрын бодлого, олон талт оролцогчдын бүлгийн хэлэлцүүлгийг баримтжуулсан байх үүргийг хүлээнэ. Үүнд холбогдох хуулийн заалтууд, ил тод болгох бодит үйл ажиллагаа, бенефициар өмчлөгчийн талаарх мэдээллийг ил тод болгохтой холбоотой төлөвлөсөн эсхүл хэрэгжүүлж буй шинэчлэлийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл орно.
- c) ОУИТБС-ын тайланд бенефициар өмчлөгчийн талаарх мэдээллийг оруулах болон компаниудаас энэхүү мэдээллийг ил тод болгохыг 2020 оны 1 дүгээр сарын 1 гэхэд хэрэгжүүлэгч улс орнуудаас шаардана. Энэхүү шаардлага нь газрын тос, байгалийн хий, ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн тендерт оролцож буй эсвэл үйл ажиллагаа явуулж байгаа эсхүл олборлох хөрөнгөд хөрөнгө оруулалт хийсэн байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдэд хамаарах бөгөөд тэдгээр нь бенефициар өмчлөгчийн талаарх мэдээлэл, эзэмшлийн түвшин, эзэмшил эсхүл хяналтыг хэрхэн тавьдаг тухай дэлгэрэнгүй мэдээллийг оруулах үүрэгтэй. Бенефициар өмчлөгчийн талаарх мэдээллийг огт ирүүлээгүй эсхүл дутуу ирүүлсэн аж ахуйн нэгжийг нэрлэх зэргээр бенефициар өмчлөгчийн талаарх мэдээллийн тайлагнал дахь аливаа дутагдал эсхүл сул талыг ил тод болгон мэдээлэх ёстой ба үүнд тухайн шаардлагыг бүрэн эсвэл хэсэгчлэн биелүүлж бенефициар өмчлөгчийг ил тод болгоогүй аж ахуйн нэгжүүдийн нэрсийг зарласан байна. 2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний байдлаар хэрэгжүүлэгч улс орнууд нь энэ чиглэлээр үндсэн хуулийн эсвэл практикийн томоохон хориг саадтай учирч байгаа бол тухайн улс орон нь 4 дүгээр бүлэгт буй ОУИТБС-ын Удирдах хорооны хяналт хэсэг дээрх журмын 1 дүгээр зүйлд заасны дагуу тохируулан өөрчилсөн хэрэгжилтийг хангах арга замыг эрэлхийлнэ;
- d) Бенефициар өмчлөгчийн тухай мэдээлэлд тухайн бенефициар өмчлөгчийн нэр, үндэс угсаа, оршин суугаа улс орны нэр, мөн түүнчлэн улс төрд нөлөө бүхий этгээдийн талаарх мэдээллийг

- оруулах ёстой. Түүнчлэн, үндэсний биеийн байцаалтын дугаар/регистрийн дугаар, төрсөн огноо, оршин суух газрын эсхүл ажлын хаяг, гэрээний төрлийг ил тод болгоно;
- e) Олон талт оролцогчдын бүлэг нь бенефициар өмчлөгчийн тухай мэдээллийн үнэн зөвийг баталгаажуулах боломжит механизмуудад үнэлгээ хийж, компаниудын зүгээс гарган ирүүлсэн бенефициар өмчлөгчийн тухай мэдээлэл үнэн зөв болохоо баталгаажуулахад компаниудын хэрэгжүүлэх арга зам/хандлагын талаар хэлэлцэн, 2.5(с) хэсэгт заасны хэмжээнд үнэн зөв байдлыг зөвшөөрсөн байх ёстой. Үүнд ахлах удирдлагын багийн гишүүн эсхүл ахлах хуулийн зөвлөхөөр гарын үсэг зуруулах эсхүл холбогдох баримт бичгийг хүргүүлэх байдлаар компаниудаас бенефициар өмчлөгчийн мэдүүлгийн маягтыг баталгаажуулах гэх мэт багтаж болно;
- f) Бенефициар өмчлөгчийн тодорхойлолт:
- i. Компанийн хувьд бенефициар өмчлөгч гэдэг нь тухайн аж ахуйн нэгжийг шууд болон шууд бусаар эзэмшдэг, хянадаг хувь хүнийг хэлнэ;
 - ii. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь бенефициар өмчлөгчийн асуудлыг авч үзэхдээ тухайн этгээдийн тухай тодорхойлолт дээр зөвшилцөлд хүрсэн байна. Энэхүү тодорхойлолтыг дээр дурдсан (f) болон (i) дээр заасан шалгуур болон олон улсын хэм хэмжээ, өөрийн орны холбогдох хууль тогтоомжийг харгалзан боловсруулсан байх бөгөөд эзэмшлийн босго хэмжээг оруулах ёстой. Түүнчлэн, энэхүү тодорхойлолт нь улс төрд нөлөө бүхий этгээдийн тайлагнах үүргийг зааж өгөх ёстой;
 - iii. Олон нийтэд нээлттэй хөрөнгийн зах зээл дээр гарсан компани, тэдний 100% эзэмшлийн салбар компанийн хувьд зөвхөн тухайн хөрөнгийн биржийн нэрийг мэдээлж, бенефициар өмчлөгчийн тухай мэдээллийг нь олон нийтэд зориулсан нийтэлсэн буй хөрөнгийн биржийн мэдээллийн холбоосыг ил тод болгон мэдээлнэ;
 - iv. Хамтарсан аж ахуйн нэгжийн хувьд тухайн хамтарсан нэгж дэх аж ахуйн нэгж бүр нь өөрийн бенефициар өмчлөгчийн талаарх мэдээллийг ил тод болгоно. Харин тухайн аж ахуйн нэгж нь олон нийтэд нээлттэй, хөрөнгийн зах зээл дээр гарсан компанийн бүрэн эзэмшилд байдаг салбар нэгж бол энэхүү шаардлагад хамаарахгүй. Аж ахуйн нэгж бүр нь өөрийн гарган өгсөн мэдээллийн үнэн зөв байдлыг хариуцна.
- g) Хэрэгжүүлэгч орнууд болон олон талын оролцоот бүлэг нь тэдгээр компаниудын хууль ёсны эзэмшигч болон эзэмшлийн хувь хэмжээг ил тод болгох асуудлыг шийднэ.

2.3 Төрийн оролцоо.

- a) Олборлох салбар дахь төрийн оролцоо нь материаллаг орлогын төлбөрийг нэмэгдүүлдэг санаачилгын хэрэгжүүлэгч улс орнууд нь дараах мэдээллийг ил тод болгох ёстой:
- i. Салбар дахь төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдийн гүйцэтгэх үүрэг роль, Засгийн газар болон төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүд хоорондын санхүүгийн харилцааг зохицуулсан үндсэн журам, практикийн тухай дэлгэрэнгүй тайлбарлана. Жишээ нь төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүд болон засгийн газар хооронд санхүүжилт шилжүүлэх журам, хуримтлагдсан ашиг, дахин хийсэн хөрөнгө оруулалт болон гуравдагч талын санхүүжилт гэх мэт асуудал. Үүнд төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн бусадтай хамтарсан үйлдвэрийн газар, салбарын шилжүүлэг, хуримтлагдсан ашиг, дахин хийсэн хөрөнгө оруулалт болон гуравдагч талын санхүүжилт зэрэг багтан ил тод болсон байна.
ОУИТБС-ын тайлангийн зорилгоор төрийн өмчит аж ахуйн нэгж нь засгийн газрыг төлөөлөн олборлох үйл ажиллагаа эрхэлдэг бүхэлдээ эсхүл ихэнх нь төрийн эзэмшлийн компани хэмээн тодорхойлогдоно. Үүний дагуу олон талт оролцогчдын бүлгүүдийг үндэсний хууль тогтоомж, засгийн газрын бүтэц, зохион байгуулалтыг харгалзан төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдийн тодорхойлолтыг хэлэлцэн, баримтжуулахыг хөхүүлэн дэмжинэ.
 - ii. Засгийн газар болон төрийн өмчит аж ахуйн нэгж нь тухайн улсад үйл ажиллагаа явуулж буй уул уурхай, газрын тос болон байгалийн хийн компаниудад эзэмших өөрсдийн хувь эзэмшлийн түвшнийг ил тод болгоно. Энэ нь төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдийн салбар болон хамтарсан аж ахуйн нэгжид бас хамааралтай бөгөөд тайлангийн хугацаанд эзэмшилд гарсан өөрчлөлтийн тухай мэдээллийг ил тод болгох ёстой.
Энэхүү мэдээлэл нь эзэмшлийн хувь хэмжээ, үүнд төслийн хэрэгжилтийн үе шатуудад эрсдэлийн зардал, зардлыг даахаар хүлээсэн үүрэг (жишээ нь бүрэн хэмжээгээр мөнгийг нь төлөн эзэмшсэн өмч, үнэ төлбөргүй авсан эзэмшил, шилжүүлсэн ашиг) зэргийг хамруулна. ОУИТБС-ын тайлант хугацаанд Засгийн газар болон төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн эзэмшилд ямар нэгэн өөрчлөлт гарсан бол тухайн шилжүүлгийн нөхцөл, үүнд

үнэлгээ болон орлогын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг ил тод зарласан байх ёстой. Засгийн газар болон төрийн өмчит аж ахуйн нэгж нь тухайн улсад үйл ажиллагаа явуулж буй уул уурхай, газрын тос болон байгалийн хийн компаниудад зээл олгосон, баталгаа гаргасан бол үүний тухай дэлгэрэнгүй мэдээллийг ОУИТБС-ын тайланд тусгасан байх ёстой (эргэн төлөх хуваарь болон хүү гэх мэт). Олон талын оролцоот бүлэг нь тухайн олгосон зээлийн нөхцөлийг арилжааны зээлийн нөхцөлтэй харьцуулан судалж болно.

- b) Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүд нь өөрийн аудитаар баталгаажсан санхүүгийн тайлан эсвэл санхүүгийн тайлан боломжгүй бол өөрийн санхүүгийн гол үзүүлэлтүүдийг (баланс, ашиг/алдагдлын тайлан, мөнгөн урсгал гэх мэт) олон нийтэд ил тод болгох арга хэмжээ авна.
- c) Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улс орнууд нь төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагаа, капитал зардал, худалдан авалт, туслан гүйцэтгэгч ажиллуулах болон компанийн засаглалтай холбоотой дүрэм журам болон практик үйл ажиллагааг тайлбарлан мэдээлэхийг дэмжин ажиллах ба жишээ нь ТУЗ-ийн бүрэлдэхүүн, томилгоо, чиг үүрэг, ёс зүйн дүрэм зэрэг байж болно.

Шаардлага 3

Хайгуул ба бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл

ТОЙМ. ОҮИТБС нь оролцогчдод тухайн салбарын боломжийн талаарх ойлголтыг өгөх үүднээс хайгуул болон бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлтэй холбоотой мэдээллийг ил тод болгохыг шаарддаг. Хайгуулын болон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн ил тод байдалтай холбоотой ОҮИТБС-ын шаардлагад дараах орно: (3.1) Хайгуулын ажиллагааны талаарх мэдээлэл; (3.2) Үйлдвэрлэлийн мэдээлэл; (3.3) Экспортын мэдээлэл.

- 3.1 Хайгуул.** Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улс орнууд томоохон хэмжээний хайгуулын үйл ажиллагаа гэх мэт олборлох салбарын талаарх тойм мэдээллийг ил тод болгох ёстой.
- 3.2 Үйлдвэрлэл.** Хэрэгжүүлэгч улс орнууд ОҮИТБС-ын тайлант хугацааны үйлдвэрлэлийн тухай мэдээллийг цаг тухайд нь ил тод болгох ёстой бөгөөд үүнд бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн хэмжээ, бүтээгдэхүүн нэг бүрийн хэмжээ болон үнэ зэрэг байна. Энэхүү мэдээллийг улмаар бүс, компани эсвэл төсөл зэргээр задалж, эх сурвалжийг оруулан, үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний хэмжээ болон үнэ өртгийг хэрхэн тооцсон тухай мэдээлэл, эх сурвалжийг оруулж болно.
- 3.3 Экспорт.** Хэрэгжүүлэгч улс орнууд ОҮИТБС-ын тайлант хугацааны нийт экспортын хэмжээ, экспортын үнэ өртгийг нэр төрлөөр нь, хамааралтай бол гарал үүслийн улс/бүсээр нь зэргээр экспортын мэдээллийг ил тод болгох ёстой. Үүнд ОҮИТБС-ын тайланд ил тод болгосон экспортын хэмжээ болон өртгийг хэрхэн тооцсон тухай мэдээлэл болон экспортын мэдээллийн эх үүсвэрийг оруулж болно.

Шаардлага 4

Орлого төвлөрүүлэлт

ТОЙМ. Компанийн төлөх төлбөр болон засгийн газрын хүлээн авах орлогын талаарх ойлголт нь олон нийтийн хэлэлцүүлэгт олборлох үйлдвэрлэлийн засаглалын тухай чухал мэдээлэл болох боломжтой. ОУИТБС нь компанийн төлсөн төлбөр болон олборлох үйлдвэрлэлээс Засгийн газрын хүлээн авсан орлогыг иж бүрнээр нь ил тод мэдээлэхийг шаарддаг. Орлогын төвлөрөлтэй холбоотой ОУИТБС-ын шаардлагад: (4.1) Татвар болон орлогыг цогцоор нь ил тод болгох; (4.2) Үйлдвэрлэлээс төрд ноогдох хувь хэмжээг зарж борлуулах эсвэл мөнгөн бус байдлаар олсон бусад орлого; (4.3) Дэд бүтцэд хөрөнгө оруулах болон бартерын солилцоо; (4.4) Тээвэрлэлтийн орлого; (4.5) Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжтэй холбоотой гүйлгээ; (4.6) Орон нутгийн төлбөр; (4.7) Мэдээллийг задлах түвшин; (4.8) Мэдээллийн хамрах хугацаа/ цаг хугацаат байдал; (4.9) Ил тод болгож буй мэдээллийн чанар тус тус орно.

4.1 Татвар болон орлогыг цогцоор нь ил тод болгох

- a) ОУИТБС нь газрын тос, байгалийн хий болон уул уурхайн бүх компаниудын төрд төлж буй материаллаг төлбөр (төлбөр) болон газрын тос, байгалийн хий болон уул уурхайн бүх компаниудаас Засгийн газар хүлээн авч буй бүх материаллаг орлогыг (орлого) олон нийтэд нээлттэй байдлаар, цогцоор нь, ойлгомжтой байдлаар ил тод болгон мэдээлэхийг шаардана. Хэрэгжүүлэгч орнууд нь тухайн шаардлагатай мэдээллийг төр болон компанийн хэвийн үйл ажиллагаа, системийн хүрээнд мэдээ тайлан гаргах (вэбсайт, жилийн тайлан) байдлаар ил тод болгож, ОУИТБС-ын тайлан нь нэгтгэн тусгаж, мэдээллийн хүртээмж олон чанартай холбоотой асуудлыг хөндөж ил тод болгож байх нь зөв.
- b) Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ямар төрлийн, хэчнээн хэмжээтэй татвар болон орлогыг материаллаг хэмээн тооцож тайланд оруулах талаар хэлэлцэн шийдсэн байх ба үүнд материаллаг байдлын тодорхойлолт, босго дүнг тогтоосон байх шаардлагатай. Хэрэв тухайн төлбөр болон орлогыг тайланд оруулаагүйн улмаас тайлангийн иж бүрэн байдалд ихээхэн сөрөг нөлөө үзүүлэхээр бол тухайн төлбөр, орлогыг материаллаг хэмээн үзнэ. ОУИТБС-ын тайланд материаллаг байдал болон босго дүнг хангаж буй бүх төрлийн орлогын урсгалыг тайлбарлан бичсэн байна. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь материаллаг байдал болон босго дүнг тогтоохдоо тухайн орлого нь нийт орлогын хэдэн хувийг эзэлж буйг тооцон үзэж гаргана. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь материаллаг байдал болон босго дүнг тогтоосон үндэслэл, шалтгаан, судлан үзсэн сонголтуудаа баримтжуулсан байна.
- c) Доор дурдсан орлогын урсгалыг тайланд заавал оруулсан байх ёстой. Үүнд:
- Засгийн газрын хувьд ногдох ашиг (жишээ нь ашигт хуваарилсан газрын тос);
 - Үндэсний төрийн өмчит компанийн үйлдвэрлэлийн эрх, хамаарах орлого ;
 - Ашгийн татвар;
 - Нөөцийн төлбөр;
 - Ногдол ашиг;
 - Шагнал урамшуулал жишээ нь гарын үсгийн, хайгуулын ажлын, үйлдвэрлэлийн гэх мэт;
 - Лиценз, түрээсийн төлбөр, эхлэлийн төлбөр, лиценз болон концесстай хамаарах бусад төлбөр;
 - Засгийн газрын хүртэж буй бусад томоохон хэмжээний орлого болон материаллаг үр өгөөж.

Олон талт оролцогчдын бүлгээс тухайн орлогыг тайланд оруулахгүй байх нь ОУИТБС-ын тайлангийн иж бүрэн байдал, материаллаг байдалд нөлөөлөхгүй хэмээн үзсэн эсвэл үл хамаарахаас бусад орлогын урсгал, үр шимийг тайланд заавал хамруулна.

- d) Хэрэгжүүлэгч улс орнууд нь хэлэлцэн тохиролцсон хүрээнд төрийн бүх байгууллагууд нь байгалийн хий, газрын тос, уул уурхайн компаниудаас авсан төлбөр зэрэг Засгийн газрын хүлээн авсан орлого болон компанийн төлсөн төлбөрийг цогц байдлаар нэгтгэн ил тод ёстой. Зөвхөн төлсөн төлбөр болон хүлээн авсан орлого нь материаллаг бус болохыг баталсан төрийн байгууллагыг тайлагнах үүргээс чөлөөлнө. Бодит байдал дээр томоохон саад бэрхшээл тулгарахаас бусад тохиолдолд Засгийн газраас нэмэлтээр хэлэлцэн зөвшилцсон материаллаг босго дүнд хүрээгүй орлого зэрэг ОУИТБС-ын тайлангийн хамрах хүрээнд хэлэлцэн тохиролцсон өгөөжийн урсгал бүрээс хүлээн авсан нийт орлогын дүнгийн талаарх нэмэлтээр нэгдсэн мэдээллээр хангахыг шаардах ба үүнд

материаллаг босгод хүрээгүй орлогын хэмжээ мөн орно. Энэхүү мэдээлэл боломжгүй бол Засгийн газрын хүлээн авсан нийт орлогын талаар бүрэн мэдээлэл өгөхийн тулд Хараат бус хянагч-нэгтгэгч холбогдох мэдээлэл, тооцоог, бусад эх үүсвэрээс тооцно. Засгийн газарт материаллаг хэмжээний татвар төлж буй газрын тос, байгалийн хий болон уул уурхайн компаниуд эдгээр төлбөрийн тохирсон цар хүрээнд ил тод болгоно. Тухайн төлбөр нь материаллаг бус болохыг баталснаар компани нь ил тод болгох үүргээс чөлөөлөгдөнө.

- e) Аж ахуйн нэгжүүд нь өөрийн аудитаар баталгаажсан санхүүгийн тайлан эсвэл санхүүгийн тайлан боломжгүй бол өөрийн санхүүгийн гол үзүүлэлтүүдийг (баланс, ашиг/алдагдлын тайлан, мөнгөн үрсгал гэх мэт) олон нийтэд ил тод болгох арга хэмжээ авна.

4.2 Үйлдвэрлэлээс төрд ноогдох хувь хэмжээг зарж борлуулах эсвэл бэлэн бус байдлаар олсон бусад орлого.

- a) Газрын тос, байгалийн хий эсвэл ашигт малтмалын үйлдвэрлэсэн нөөцөөс төрд хамаарах хэсгийг борлуулсан эсвэл мөнгөн бус хэлбэрээр хүлээн авсан бусад орлого нь материаллаг бол Засгийн газар болон төрийн өмчит аж ахуйн нэгж нь төрийн хүлээн авсан хэмжээ, төрийн (эсвэл төрийг төлөөлөн гуравдагч талын хийсэн) борлуулсан хэмжээ, борлуулалтын орлого, борлуулсан газрын тос, байгалийн хий болон ашигт малтмалын орлогоос төрд шилжүүлсэн хэмжээ зэргийг ил тод болгон мэдээлэх үүргийг хүлээнэ. Боломжтой тохиолдолд үүнд мөн своп гэрээ болон нөөцөөр баталгаажсан зээлтэй холбоотой төлбөрийг (мөнгөн ба мөнгөн бус) багтаасан байх ёстой.

Ийнхүү ил тод болгосон мэдээлэл нь бусад төрлийн төлбөр, орлогын талаар тайлагнаж буйтай ижил хэмжээний задаргаатайгаар, худалдан авсан компани нэг бүрээр задаргаатай нийтлэгдсэн байх ёстой (4.7). Худалдан авагч компанитай зөвлөлдөн Олон талын оролцоот бүлэг нь тухайн ил тод болгож мэдээллийг борлуулалт, бүтээгдэхүүний төрөл, үнээр нь дэлгэрэнгүй задаргаатайгаар ил тод болгох эсэхийг судлан үзнэ.

Implementing countries including state-owned enterprises are encouraged to disclose a description of the process for selecting the buying companies, the technical and financial criteria used to make the selection, the list of selected buying companies, any material deviations from the applicable legal and regulatory framework governing the selection of buying companies, and the related sales agreements.

Companies buying oil, gas and/or mineral resources from the state, including state-owned enterprises (or third parties appointed by the state to sell on their behalf), are encouraged to disclose volumes received from the state or state-owned enterprise and payments made for the purchase of oil, gas and/or mineral resources. This could include payments (in cash or in kind) related to swap agreements and resource-backed loans.

Үүнд мөн борлуулсан бүтээгдэхүүний өмчлөл болон борлуулах гэрээний нөхцөл (спот эсвэл хугацаат нөхцөлөөр) зэргийг багтаасан байж болно.

- b) Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улс орнууд, тухайн орнуудын төрийн өмчит аж ахуйн нэгж нь өөрийн бүтээгдэхүүнийг худалдан авагч компанийг сонгох үйл явцын тухай тайлбар, сонгон шалгаруулалтад ашигладаг техникийн болон санхүүгийн шалгуур үзүүлэлтүүд, сонгон авсан худалдан авагч компаниудын жагсаалт, худалдан авагч компанийг сонгохтой холбоотой эрх зүй, зохицуулалтын хүрээллээс материаллаг байдлаар гажсан ямар нэгэн нөхцөл, хамаарах борлуулалтын гэрээ зэргийг ил тод болгох нь зөв.
- c) Засгийн газраас, тэр дундаа төрийн өмчит компаниудаас (эсвэл борлуулалт хийх эрхийг төрөөс авсан гуравдагч этгээдээс) газрын тос, байгалийн хий болон ашигт малтмал худалдан авч буй компаниуд нь төр эсвэл төрийн өмчит компаниудаас худалдан авсан бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ, газрын тос, байгалийн хий эсвэл ашигт малтмал худалдан авсны төлбөрийн хэмжээг ил тод болгоход хүчин чармайлт гаргана. Үүнд своп хэлцэл болон нөөцөөр баталгаажсан зээлийн төлбөр (мөнгөн болон мөнгөн бус хэлбэрээр) багтана. Тухайн ил тод болгосон мэдээлэл нь борлуулалт, гэрээ эсвэл борлуулалт нэг бүрээр задаргаатай байна. Худалдан авалт нэг бүрийн ил тод болгож буй мэдээлэл нь хамаарах гэрээ болон ачилт хийсэн боомтын талаар (жишээ нь спот эсвэл хугацаат нөхцөл) мэдээлсэн байна.

- d) Мэдээллийн үнэн зөв, найдвартай байдлын талаар ямар нэгэн асуудал буй, практик дээр хэрэгжих боломжтой бол Олон талын оролцоот бүлэг нь ил тод болгосон мэдээлэлд буй ямар нэгэн орхигдол, үл нийцэл, хэвийн бус байдлыг цаашид судлан үзэхэд хүчин чармайлтыг гаргах ёстой.

4.3 Дэд бүтцэд хөрөнгө оруулах болон бартерын солилцоо.

Олон талт оролцогчдын бүлэг нь газрын тос, байгалийн хий, ашигт малтмалын хайгуул, үйлдвэрлэл эрхлэх зөвшөөрөл, концесс олгон үүний төлбөр болгон бараа үйлчилгээг бүрэн болон хэсэгчлэн солилцоогоор ханган нийлүүлэх, (зээл, тусламж, дэд бүтэц барих гэх мэт) үүрэг хүлээсэн нөхцөл бүхий гэрээ хэлэлцээр/эсвэл биечлэн нийлүүлэх багц гэрээ хэлэлцээр байгаа эсэхийг авч үзнэ. Үүний тулд Олон талт оролцогчдын бүлэг нь холбогдох гэрээ хэлцлийн нөхцөл, оролцогч талууд, Засгийн газраас дэнчинд тавьсан нөөц баялаг, тухайн орлогын урсгалын баланст эзлэх үнэ цэнэ, (Дэд бүтцийн ажил гэх мэт), ба эдгээр гэрээ нь уламжлалт гэрээтэй харьцуулахад хэр материаллаг нөхцөлтэй болох талаар бүрэн ойлголтыг олж авах хэрэгтэй.

Олон талт оролцогчдын бүлэг нь тухайн гэрээ хэлцлийг материаллаг хэмээн дүгнэлт гаргавал Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ийм төрлийн гэрээ нь ОУИТБС-ын тайланд орсон байхыг баталгаажуулан, бусад төрлийн төлбөр, орлогын урсгалын нэгэн адил хэмжээ, түвшний нарийвчилсан мэдээллийг тайланд заавал тусгана. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь мэдээллийн чанар, дээр заасан мэдээллийн баталгаажуулалттай холбоотой журмыг Шаардлага 4.9 дээр заасны дагуу гарган, хэрэгжүүлэх үүргийг хүлээнэ.

4.4 Тээвэрлэлтийн орлого.

Газрын тос, байгалийн хий, ашигт малтмал тээвэрлэсний улмаас олсон орлого нь материаллаг бол Засгийн газар болон төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүд нь өөрийн хүлээн авсан орлогыг ил тод болгох шаардлагатай. Хэвлэн нийтэлсэн мэдээлэл нь өөр бусад орлогын урсгал, төлбөрийн урсгалын нэгэн адил хэмжээнд задаргаатай байх шаардлагатай (4.7). Олон талт оролцогчдын бүлэг нь тээвэрлэлтийн орлогын тухай мэдээллийн чанар, дээр заасан мэдээллийн баталгаажуулалттай холбоотой журмыг Шаардлага 4.9 дээр заасны дагуу гарган, хэрэгжүүлэх үүргийг хүлээнэ. Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орнууд нь дараах мэдээллийг ил болгоно. Үүнд:

- i. Тээвэрлэлтийн зохион байгуулалтын талаарх мэдээлэл, үүнд тээвэрлэж буй бүтээгдэхүүн, тээвэрлэлтийн маршрут, тээвэрлэлтэд оролцож буй компани болон төрийн байгууллага (төрийн өмчит аж ахуйн нэгж мөн хамаарна);
- ii. Тээвэрлэлтийн татвар, тариф, бусад төлбөр, болон тэдгээрийг тооцох аргачлалын тухай тайлбар;
- iii. Тарифын хувь хэмжээ болон тээвэрлэсэн бүтээгдэхүүний тоо хэмжээг ил тод болгон тайлагнах;
- iv. Газрын тос, байгалийн хий болон ашигт малтмалын тээвэрлэлтээс төрийн байгууллага болон төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн хүлээн авсан орлогыг ил тод болгон тайлагнах.

4.5 Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдтэй холбоотой гүйлгээ.

Олон талт оролцогчдын бүлэг нь тайлагнах үйл явцад төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн хүлээх үүрэг ролийг тодорхой гарган, тэднийг бүрэн хамруулж, газрын тос, байгалийн хий болон ашигт малтмал олборлох компаниудын зүгээс төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд хийсэн төлбөр, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжээс төрийн байгууллагууд, төрийн байгууллагаас төрийн өмчит аж ахуйн нэгж хооронд хийгдэж буй материаллаг төлбөрийг хамруулна.

4.6 Орон нутагт хийгдэж буй төлбөр.

Олон талт оролцогчдын бүлэг нь харилцан зөвшилцсөн орлогын урсгалын цар хүрээнд багтаан компаниудаас орон нутгийн засаг захиргаанд төлсөн төлбөр нь материаллаг эсэхийн тогтоох шаардлагатай. Хэрэв ийм төрлийн төлбөрийг материаллаг хэмээн тооцвол компаниас орон нутгийн засаг захиргаанд төлж буй төлбөр, орон нутгийн хүлээн авч буй орлогыг ил тод болгох үүргийг Олон талын оролцоот бүлэг хүлээнэ. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь орон нутагт хийгдэж буй төлбөртэй хамаарах мэдээллийн чанар, дээр заасан мэдээллийн баталгаажуулалттай холбоотой журмыг Шаардлага 4.9 дээр заасны дагуу гарган, хэрэгжүүлэх үүргийг хүлээнэ.

4.7 Мэдээллийг задлах түвшин.

ОУИТБС-ын мэдээлэл нь төсөл нэг бүрээр, компани, төрийн байгууллагууд болон орлогын урсгал нэг бүрээр нь дэлгэрүүлэн задлан харуулах боломжтой байх ёстой.

Төсөл гэдэг нь нэг гэрээ, лиценз, концесс эсвэл ижил төстэй эрх зүйн багц гэрээ хэлэлцээрээр зохицуулагдан, төртэй хамаарах төлбөрийн үүрэг хариуцлагын үндсийг бүрдүүлж буй үйл ажиллагаа хэмээн тодорхойлогдоно. Гэвч хэд хэдэн тооны ийм төрлийн гэрээ хэлэлцээр харилцан холбоотой байвал Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ямар тохиолдолд нэг төсөл хэмээн үзэхийг тодорхойлон, баримтжуулсан байна. Агуулгын хувьд харилцан холбоотой гэрээ гэдэг нь үйл ажиллагаа болон газар зүйн хувьд уялдмал гэрээ, лиценз, концесс эсвэл ижил төстэй эрх зүйн багц гэрээ хэлэлцээрүүд эсвэл Засгийн газартай байгуулж, төлбөрийн үүргийг тусгасан, агуулгын хувьд ижил нөхцөл бүхий хамаарах гэрээнүүдийг хэлнэ. Ийм төрлийн гэрээ хэлэлцээрийг нэг гэрээ, хамтарсан аж ахуйн нэгж, бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ эсвэл бусад нийтлэг зохицуулах эрх зүйн гэрээ зэргээр ерөнхийлөн зохицуулсан байж болно. ОУИТБС-ын ил тод болгох цар хүрээнд хамаарах төлбөрийг төслийн бус харин аж ахуйн нэгжийн түвшинд ноогдуулж буй бол компани нь тухайн төлбөрийн компанийн түвшинд ил тод болгож болно.

4.8 Мэдээллийн хамрах хугацаа/ цаг хугацаат байдал

- a) Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орнууд нь жил тутам ОУИТБС-ын Стандарт болон талуудын баталсан ажлын төлөвлөгөөний (1.5) дагуу мэдээллийг байнга, цаг хугацаанд нь ил тод болгон нийтэлж байна. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ОУИТБС-ын ил тод болгох хугацаанд хамаарах нягтлан бодох бүртгэлийн хугацааг тохиролцон батална.
- b) Ил тод болгож буй мэдээлэл нь нягтлан бодох бүртгэлийн хамгийн сүүлийн жилийн өмнөх жилээс илүүгүй хоцролттой байх ба жишээ нь 2018 оны санхүүгийн жилийн мэдээлэл хамгийн оройдоо 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөс өмнөх ил тод болж, нийтлэгдэж байх ёстой.

4.9 Мэдээллийн чанар ба баталгаажуулалт.

- a) ОУИТБС нь ил тод болгож буй төлбөр болон орлогын мэдээлэл нь олон улсын аудитын стандартын дагуу хариуцлагатай, хараат бус аудитаар баталгаажсан эсэх дээр үнэлгээ хийхийг шаарддаг. Үүний хүрээнд 4 дүгээр шаардлагын хүрээнд Засгийн газар болон компанийн зүгээс ил тод болгож буй мэдээлэл нь үүнийг баталгаажуулсан аудитын талаарх тайлбар, тухайн мэдээлэлд хийгдсэн баталгаажуулалтын үйл явцын талаарх тайлбарыг багтааж, бусад дэмжих баримт бичгүүдийг олон нийтэд нээлттэй ил болгоно.
- b) Олон талын оролцоот бүлэг нь ОУИТБС-ын Удирдах хорооны баталсан стандарт журмын дагуу мэдээллийн чанар, баталгаажуулалтын журмыг зөвшилцөн батлах үүргийг хүлээнэ.³ Олон талын оролцоот бүлэг нь стандарт журмыг ямар нэгэн байдлаар материаллаг зөрчилгүйгээр даган мөрдөх үүргийг хүлээнэ. Олон талын оролцоот бүлэг нь стандарт журмаас гадуур үйл ажиллагаа явуулах тохиолдолд ОУИТБС-ын Удирдах хорооноос урьдчилан зөвшөөрөл авсан байх шаардлагатай. Олон талын оролцоот бүлгээс гаргаж буй хүсэлтэд: (i) стандарт журмаас гадуур арга ажиллах үндэслэл; (ii) ОУИТБС-ын стандартаар шаардсан мэдээллийг байнга, шаардсан дэлгэрэнгүй хэлбэрээр ил тод болгож буй эсэх; (iii) санхүүгийн мэдээлэл нь олон улсын стандартын дагуу, хариуцлагатай, хараат бус аудитад хамрагдсан эсэх, болон (iv) өмнөх түүхэн мэдээллийг хангалттай хэмжээнд хадгалж буй эсэх зэргийг багтаасан байна.

³ ОУИТБС-ын Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газар болон eiti.org хаягаар авах боломжтой.

Шаардлага 5

Орлогын хуваарилалт

ТОЙМ. ОУИТБС нь оролцогчдод орлогыг улсын, боломжтой бол орон нутгийн төсөвт хэрхэн бүртгэх болон компаниудын нийгмийн зарцуулалтыг хэрхэн хөтлөх талаар ойлголт өгч буй орлогын хуваарилалттай холбоотой мэдээллийг, мөн компаниудын нийгмийн чиглэлтэй зарцуулалтыг ил тод болгохыг шаарддаг. Орлогын хуваарилалттай холбоотой ОУИТБС-ын шаардлагад: (5.1) Орлогын хуваарилалт; (5.2) Орон нутаг дахь шилжүүлэг; (5.3) Орлогын менежмент болон зарцуулалт тус тус орно.

5.1 Олборлох үйлдвэрийн салбарын орлогын хуваарилалт.

Хэрэгжүүлэгч орнууд нь олборлох салбараас олж буй орлогын хуваарилалтын талаарх мэдээлэл, тайлбарыг ил тод болгох үүрэгтэй.

- a) Хэрэгжүүлэгч орнууд нь олборлох салбараас орж ирж буй бэлэн болон бэлэн бүс орлогын аль нь улсын төсөвт бүртгэгдэж буй талаар ил тод байдлын мэдээлэлд дурдсан байх ёстой. Олборлох салбараас орж ирсэн орлогыг улсын төсөвт төвлөрүүлж бүртгээгүй тохиолдолд энэхүү орлогын зарцуулалтын тухай тайлбарласан байна. Ийнхүү тайлбарлахдаа энэхүү зарцуулалттай холбогдох байгууллага болох баялгийн сан, хөгжлийн сан, орон нутгийн засаг захиргаа, төрийн өмчит компани, төсвөөс гадуурх бусад аж ахуйн нэгж гэх мэт тэдгээрийн санхүүгийн тайлан мэдээлэлтэй холбогдох холбоосыг мэдээлсэн байх шаардлагатай;
- b) Олон талт оролцогчдын бүлгүүдийг дотоодын орлогын ангиллын систем, ОУВС-гийн Засгийн газрын санхүүгийн статистикийн заавар зэрэг олон улсын стандартаас иш татахыг хөхмүүлэн дэмжинэ.

5.2 Орон нутаг дахь шилжүүлэг.

- a) Тухайн улсын хууль тогтоомж, дүрэм журам, орлого хуваах бусад арга механизмын хүрээнд олборлох салбараас орсон орлогыг төв болон орон нутгийн төрийн байгууллага хоорондоо шилжүүлбэл ийм төрлийн материаллаг төлбөрийг ил тод болгохыг Олон талын оролцоот бүлэг баталгаажуулах үүрэгтэй. Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улс орнууд нь орлого хуваах тогтолцоо, томъёо түүнчлэн төв Засгийн газар, агентлагууд болон орон нутгийн хамаарах нэгжүүдийн хоорондын төлбөрийн шилжүүлгийг тухайн томъёог ашиглан тооцсон орлого болон бодит шилжүүлсэн орлогын зөрүүг мөн ил тод болгох ёстой. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь орон нутаг дахь шилжүүлгийн мэдээлэлд хамаарах мэдээллийн чанар, баталгаажуулалтад хамаарах журмыг Шаардлага 4.9 дээр заасны дагуу батлан гаргана. Орон нутгийн төрийн байгууллагын оролцоонд эрх зүйн болон практикийн томоохон саад бэрхшээл байгаа бол Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ОУИТБС-ын Удирдах зөвлөлийн ОУИТБС-ын хэрэгжилт дэх хяналт хэмээх журмын 1 дүгээр зүйлийн дагуу өөрчлөлт хийж, тохируулан өөрчилсөн хэрэгжилтийг хэрэгжүүлж болно.
- b) Олон талт оролцогчдын бүлгээс аливаа материаллаг зөрүү эсхүл түр/нэг удаагийн шилжүүлгийг ил тод болгох ба мэдээлэлд хамаарах мэдээллийн чанар, баталгаажуулалтад хамаарах журмыг Шаардлага 4.9 дээр заасны дагуу батлан гаргана.
- c) Олон талын оролцоот бүлэг нь олборлох үйлдвэрлэлийн салбараас төвлөрүүлсэн орлогыг зарцуулахаар тусгайлан заасан орон нутгийн түвшин дэх хөтөлбөр эсвэл хөрөнгө оруулалтыг хэрхэн удирдан хэрэгжүүлж буй болон бодитоор хуваарилсан дүн зэргийг ил тод тайлагнаж болно.

5.3 Орлогын менежмент ба зарцуулалт.

Олон талт оролцогчдын бүлгээс орлогын менежмент болон зарцуулалтын талаарх дараах нэмэлт мэдээллийг ил тод болгохыг дэмжинэ. Үүнд:

- a) Олборлох салбараас олсон орлогыг ямар нэг тусгай хөтөлбөр эсвэл бүс нутагт хуваарилсан бол энэ талаар тайлбарлах. Үүнд, тухайн орлогыг үр дүнтэй, хариуцлагатай, үр ашигтай зарцуулахын тулд авсан арга хэмжээний талаар тайлбарлана;
- b) Тухайн улс орны төсөв, аудитын үйл ажиллагааны тухай тайлбар мэдээлэл болон төсөв боловсруулах, зарцуулах, аудитын тайлангийн тухай олон нийт нээлттэй мэдээлэл авч болох эх үүсвэр, тодорхой холбоосыг дурдах;

- с) Засгийн газар олборлох салбарын талаар холбогдох мэдээллийг тогтмол өгч байх нь орлогын тогтвортой байдал, байгалийн баялгаас хамааралтай байдлын талаарх олон нийтийн ойлголтыг нэмэгдүүлэх, хэлэлцүүлэг өрнүүлэхэд хувь нэмэр оруулна. Үүнд, ирээдүйд төсвийн мөчлөгт гарах өөрчлөлтүүдийн талаарх таамаглал, олборлох салбарын үйлдвэрлэлийн хэмжээний талаарх төсөөлөл, ашигт малтмалын зах зээлийн үнийн төлөв байдал, олборлох салбараас орох орлогын хэмжээний тухай урьдчилсан тооцоо, олборлох салбарын орлогын улсын төсөвт эзлэх урьдчилан таамаглаж буй хувь хэмжээ зэрэг мэдээлэл байж болно

Шаардлага 6

Орлогын хуваарилалт

ТОЙМ. ОУИТБС нь олборлох салбар нийгмийн болон эдийн засгийн хүссэн үр дүн болон нөлөөлөлд хүрэх эсэхийг үнэлэхэд оролцогчдод тусалж буй орлогын менежмент болон зарцуулалттай холбоотой мэдээллийг ил тод болгохыг хөхүүлэн дэмждэг. Орлогын хуваарилалттай холбоотой ОУИТБС-ын шаардлагад: (6.1) Олборлох үйлдвэрлэлийн компаниудын нийгэм, байгаль орчны чиглэлийн зарцуулалт; (6.2) Төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн төсвийн хөрөнгийн зарцуулалттай адил төстэй (төсвийн шинжтэй) төлбөр; (6.3) Олборлох үйлдвэрлэлийн салбараас эдийн засагт оруулж буй хувь нэмрийн тойм мэдээлэл; (6.4) Олборлох үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж буй нөлөөлөл тус тус орно.

6.1 Олборлох үйлдвэрлэлийн компаниудын нийгэм, байгаль орчны чиглэлийн зарцуулалт

- a) Олборлох үйлдвэрийн компаниудын материаллаг нийгмийн хөрөнгө оруулалтыг хууль тогтоомжоор үүрэг болгосон эсхүл Засгийн газартай байгуулсан хөрөнгө оруулалтыг зохицуулах гэрээгээр зөвшөөрсөн тохиолдолд хэрэгжүүлэгч улс орнууд эдгээр шилжүүлгийг ил тод болгох ёстой. Олон талт оролцогчдын бүлгээс олборлох үйлдвэрлэлийн компаниудын нийгэм, байгаль орчны чиглэлийн зарцуулалттай холбоотой мэдээлэлд хамаарах мэдээллийн чанар, баталгаажуулалтад баримтлах журмыг Шаардлага 4.9 дээр заасны дагуу батлан гаргана. Тэрхүү шилжүүлэг нь мөнгөн бус хэлбэрээр хийсэн бол хэрэгжүүлэгч улс орнууд тухайн хөрөнгө оруулалтын нөхцөл байдал болон үнийн дүнг мөнгөн дүнгээр тооцон мэдээлнэ. Хэрэв компанийн хийсэн нийгмийн хөрөнгө оруулалтыг төрийн байгууллага биш харин гуравдагч этгээд хүлээн авсан бол тухайн этгээдийн нэр, үндсэн чиг үүрэг зэргийг нээлттэй тайлагнана. Хэрэв тухайн нийгмийн хөрөнгө оруулалтыг нэгтгэлд хамруулах боломжгүй бол хэрэгжүүлэгч улс орнууд хоёр талын компани ба/эсвэл Засгийн газраас энэхүү төлбөрийн тухай мэдээллийг дангаар ил тод болгохыг шаардана.
- b) Олборлох үйлдвэрийн компаниудын төрд хийсэн материаллаг байгаль орчны чиглэлийн нийгмийн хөрөнгө оруулалтыг хууль тогтоомжоор үүрэг болгосон эсхүл Засгийн газартай байгуулсан хөрөнгө оруулалтыг зохицуулдаг гэрээгээр зөвшөөрсөн тохиолдолд хэрэгжүүлэгч улс орнууд эдгээр шилжүүлгийг ил тод болгох ёстой.
- c) Олон талт оролцогчдын бүлгээс тухайн нийгмийн болон байгаль орчны хөрөнгө оруулалт, шилжүүлгийг материаллаг хэмээн үзвэл үүнийг төрийн байгууллагад хийж буй бусад төлбөрийн нэгэн адил хэмжээнд ил тод болгох, тайлагнах үйл явцыг авч хэрэгжүүлнэ. Олон талт оролцогчдын бүлгээс дээр дурдсантай холбоотой мэдээлэлд хамаарах мэдээллийн чанар, баталгаажуулалтад баримтлах журмыг Шаардлага 4.9 дээр заасны дагуу батлан гаргана.

6.2 Төсвийн хөрөнгийн зарцуулалттай адил төстэй/ төсвийн шинжтэй төлбөр.

Олборлох салбарт төр оролцон улмаар эрдэс баялгийн материаллаг төлбөр, орлогын хэмжээ нэмэгдэж буй бол санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улс орнууд төсвийн хөрөнгийн зарцуулалттай адил төстэй төлбөрийнхөө талаар төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдээс хүлээн авсан мэдээллийг ил тод болгох ёстой. Олон талт оролцогчдын бүлгээс бусад төлбөр болон орлогын урсгалын нэгэн адил хэмжээ, түвшинд хүрэх зорилготойгоор тайлагнах явцыг хэрэгжүүлэхийг шаардах бөгөөд энэ нь төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүд, тэдгээрийн салбар болон хамтарсан компаниуд мөн хамаарна.

Төсвийн хөрөнгийн зарцуулалттай адил төстэй төлбөрт төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүд хүлээн зөвшөөрсөн нийтийн нийгмийн хөрөнгө оруулалт, тухайлбал нийгмийн үйлчилгээ, нийтийн дэд бүтэц, түлшний татаас, засгийн газрын өрийн төлбөр гэх мэт улсын төсвөөс гадуурх зардлууд орно. Хэрэгжүүлэгч улс орнууд болон Олон талын оролцоот бүлэг нь ямар нэгэн зарцуулалт нь төсвийн шинжтэй эсэхийг тогтооходоо ОУВС-аас гаргасан төсвийг шинжтэй зардлын тодорхойлолтыг харгалзан үзэж болно.

6.3 Олборлох салбарын зүгээс эдийн засагт оруулах хувь нэмэр.

Хэрэгжүүлэгч улс орнууд боломжтой бол олборлох салбарын зүгээс эдийн засагт тухайн тайлант жилд оруулсан хувь нэмрийн талаарх мэдээллийг ил болгосон байх ёстой. Үүнд дараах мэдээллүүд заавал багтсан байна:

- a) олборлох салбарын үйлдвэрлэлийн хэмжээ үнэмлэхүй дүнгээр болон түүний ДНБ-д эзлэх хувь хэмжээгээр илэрхийлэх ба албан бус салбарын үйл ажиллагааны тойм тооцоог багтаасан байх. Бичил болон жижиг уурхай үүнд орох ба эдгээрээр үл хязгаарлагдана;
- b) Олборлох салбараас улсын төсөвт төвлөрүүлсэн нийт орлогын (татвар, нөөцийн төлбөр, шагнал урамшуулал, хураамж болон бусад төлбөрүүд оролцуулан) хэмжээг үнэмлэхүй дүнгээр ба улсын төсөвт эзлэх хувь хэмжээгээр;
- c) Олборлох салбарын хийж буй экспортын хэмжээг үнэмлэхүй дүнгээр болон нийт экспортод эзлэх хувь хэмжээгээр;
- d) Олборлох салбарт бий болгосон ажлын байрны нийт тоог үнэмлэхүй дүнгээр болон нийт ажил эрхлэлтэд эзлэх хувь хэмжээгээр. Энэхүү мэдээллийг хүйсээр задаргаатай оруулах ба боломжтой бол цаашид компани болон ажлын байрны түвшнээр нь задална;
- e) Олборлох үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа төвлөрөн явагдаж буй гол бүс нутгийн тухай.

6.4 Олборлох үйлдвэрлэлийн салбараас байгаль орчинд үзүүлж буй нөлөөлөл

Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орнууд нь олборлох үйлдвэрлэлийн салбараас байгаль орчинд үзүүлж буй нөлөөллийн удирдлага, мониторингийн талаарх мэдээллийг ил тод болгоно. Үүнд дараах мэдээлэл багтаж болно:

- a) Тухайн улс оронд хийгдэж буй олборлох салбарын хөрөнгө оруулалтын байгаль орчны менежмент болон мониторингд хамаарах хуулийн заалтууд, захиргааны журмууд болон бодит практикийн тухай тойм мэдээлэл. Үүнд байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ, гэрчилгээ баталгаажуулалтын схем, газрын тос, байгалийн хийх болон уул уурхайн компаниудад олгосон лиценз болон эрх, дүрэм, журмуудыг хэрэгжүүлэхэд хамаарах төрийн байгууллагуудын үүрэг роль зэрэг багтана. Мөн үүнд төлөвлөж буй эсвэл хийгдэж буй шинэчлэлийн талаарх мэдээлэл мөн багтаж болно.
- b) Байгаль орчны тасралтгүй мониторингийн үйл явц, төрийн зүгээс тавих захиргааны болон хориг тавих үйл явц, мөн байгаль орчны хариуцлага, нөхөн сэргээлт болон нөхөн сэргээлтийн хөтөлбөрүүдийн тухай мэдээлэл.

Шаардлага 7

Үр дүн ба нөлөөлөл

ТОЙМ. Олборлох үйлдвэрлэлийн талаарх мэдээллийг тогтмол ил тод болгосон ч энэ талаарх олон нийтийн мэдлэг бага, тайлангийн тоо баримт юу илэрхийлж байгааг мэддэггүй, ашигт малтмалын орлогыг хэрхэн үр дүнтэй зарцуулах тухай олон нийтийн хэлэлцүүлэг байхгүй бол ач холбогдол багатай мэдээлэл байх болно.

ОУИТБС-ын Үр дүн ба нөлөөлөлтэй хамаарах шаардлага нь оролцогчдыг байгалийн баялгаас олсон орлогын менежментийн талаарх хэлэлцүүлэгт оролцож байхыг шаарддаг. ОУИТБС-ын ил тод мэдээлэл нь өргөн хүрээний олон нийтийн хэлэлцүүлгийг бий болгон, үүнд хувь нэмрээ оруулах замаар ОУИТБС-ын зарчмуудыг биелүүлэхэд түлхэц болдог. Иймд санаачилгын хэрэгжилтийн үеэр авсан сургамжууд дээр үндэслэн үйл ажиллагаа явуулан, ОУИТБС-ын тайлангаар илэрсэн зөрүүг тайлбарлаж, шаардлагатай бол зөрөөг бууруулах, арилгах арга хэмжээ авч, ОУИТБС-ын хэрэгжилтийг тогтвортой, түлхтэй суурьтай болгох нь чухал.

7.1 Олон нийтийн хэлэлцүүлэг.

Олон талт оролцогчдын бүлэг нь Засгийн газар болон компаниудын ил тод болгож буй мэдээлэл нь иж бүрэн, ойлгомжтой байж, үүнийг идэвхтэйгээр түгээн сурталчилж, олон нийтэд нээлтэй байлгаж, олон нийтийн хэлэлцүүлэгт хувь нэмрээ оруулж буйг баталгаажуулж байх ёстой. Энэ зорилгоор хандах гол зорилтот бүлэг нь Засгийн газар, хууль тогтоогч нар, иргэний нийгэм, компаниуд болон хэвлэл мэдээллийн байгууллага байна.

- a) Олон талт оролцогчдын бүлэг нь доорх ажлуудыг хийх шаардлагатай:
 - i. ОУИТБС-ын мэдээлэл нь олон нийтэд өргөн хүрээнд түгээгдэж, хүртээмжтэй буйг баталгаажуулах. Олон талын оролцоот бүлэг нь тухайн мэдээллийг сэдэвчилсэн тайлан болгон задалж, цахим хэлбэрээр интернэтэд байршуулна;
 - ii. Ил тод болгож буй мэдээлэл нь иж бүрэн, ялангуяа тодорхой, хүртээмжтэй хэлбэрээр бичигдсэн, хамаарах хэл дээр бэлтгэгдсэн, төрөл бүрийн хүйс болон иргэдийн дэд бүлгийн ялгаатай хэрэгцээ болон хүртээмжийн саад тотгоруудыг харгалзан үзсэн байдлаар ил тод болж буйг баталгаажуулах;
 - iii. Олборлох үйлдвэрлэлийн салбарын засаглалын сэдвээр мэдлэг нэмэгдүүлэх, яриа хэлэлцүүлгийг хангах зорилгоор мэдээлэл түгээх арга хэмжээ төр, иргэний нийгэм, компаниудын зүгээс зохион байгуулахыг баталгаажуулан хэрэгжүүлэх.
- b) Олон талын оролцоот бүлгийг дараах үйл ажиллагааг явуулахыг хөхиүлэн дэмжинэ:
 - i. Тайлангуудын товч тоймыг, мэдээллийн тодорхой, тэнцвэртэй дүн шинжилгээтэйгээр бэлтгэн гаргаж, мэдээллийн эх сурвалж, зохиогчийг тодорхой дурдаж байх;
 - ii. Орлогын урсгал нэг бүрийн төрийн захиргааны шат бүр дээр хуримтлагдаж буй нийт орлогод эзлэх хувь хэмжээг тоймлон гаргах;
 - iii. Чадавч бий болгох үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, ялангуяа иргэний нийгэмд зориулан, иргэний нийгмээр дамжуулан хийж тайлангийн мэдээлэл, онлайн ил тод мэдээллийн талаарх ойлголтыг сайжруулж, иргэд, хэвлэл мэдээлэл болон бусад талууд тухайн мэдээллийг ашиглахыг хөхиүлэн дэмжих.

7.2 Мэдээллийн хүртээмж болон нээлттэй мэдээлэл

Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орнууд нь ОУИТБС-ын мэдээлэл, тайланг олон нийтэд нээлттэй байлгана. Олон талын оролцоот бүлэг нь дараах үүргийг хүлээнэ:

- a) ОУИТБС-ын мэдээллийн хүртээмж, түгээлт болон дахин ашиглалтын талаарх нээлттэй мэдээллийг бодлогыг зөвшилцөн гаргах. Төрийн байгууллагууд болон компаниуд нь ОУИТБС-ын мэдээллийг нээлттэй лицензтэйгээр ил тод нийтэлж, тухайн мэдээллийг урьдчилан зөвшөөрөл авалгүйгээр ашиглах боломжтойг хэрэглэгчдэд мэдээлэх ёстой.
- b) ОУИТБС-ын мэдээллийг нээлттэй мэдээллийн форматаар ил тод болгож, ийнхүү ил тод болгосон тухайгаа мэдээлж байх. Нээлттэй мэдээллийн формат нь CSV эсвэл Excel форматаар буй мэдээллийг хэлэх бүх хамаарах бүх хүснэгт, график, зургуудыг багтаасан байна.
- c) ОУИТБС-ын мэдээллийн хамрах санхүүгийн жил бүрийн дата файлуудын иж бүрэн тоймыг ОУИТБС-ын Удирдах хорооны гаргасан маягтын дагуу бэлтгэн гаргах.

- d) Олон талын оролцоот бүлэг нь мэдээллийн машинд уншигдахуйц, харилцан холбогдож ажиллахуйц байдлаар системтэйгээр хангаж, ОУИТБС-ын болон бусад дата файлд код эсвэл нэр өгч тухайн мэдээллийг олон нийтэд нээлттэй бусад мэдээлэлтэй харьцуулах боломжийг хангана.

7.3 ОУИТБС-ын хэрэгжилтээс гарах зөвлөмжүүд

Байгалийн баялгийн засаглалд үзүүлэх ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн нөлөөллийг бэхжүүлэх зорилготойгоор Олон талт оролцогчдын бүлэг нь авсан сургамжууддаа суурилан үйл ажиллагаа явуулж, тайланд гарч буй зөрүүний учир шалтгааныг тогтоон арга хэмжээ авч, ОУИТБС-ын тайлангаас гаргасан зөвлөмжүүдийг анхааран шаардлагатай арга хэмжээг авч байх үүрэгтэй. Олон талын оролцоот бүлэг нь төрийн систем болон байгалийн баялгийн засаглалыг бэхжүүлэх зөвлөмжүүдийг зөвшилцөн гаргаж болно. Боломжтой бол санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орнууд нь тухайн зөвлөмжүүдийн хэрэгжилтийг хянан үзэж байх нь зөв.

7.4 ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн үр дүн, үр нөлөөг судалж үзэх.

Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн улмаас байгалийн нөөцийн засаглалд гарч буй үр дүн, үр нөлөөг судлан үзэж байх үүрэгтэй.

- a) Олон талт оролцогчдын бүлэг ОУИТБС-ын хэрэгжилтээс гарч буй үр дүн, нөлөөг жил тутам судлан үзэж, өөрийн жил тутмын тайланд тусган баримтжуулах эсвэл олон талт оролцогчдын бүлгийн зөвшилцсөн бусад арга замаар баримтжуулж байна. Үүний хүрээнд ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн тэргүүлэх чиглэл хэмээн Олон талт оролцогчдын бүлгээс тогтоосон асуудлыг шийдэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээг багтаана⁴. Жил тутмын үр дүн, нөлөөллийн үнэлгээний тайланд тайланд доор дурдсан мэдээлэл орсон байх шаардлагатай:
- i. Өмнөх жилд авч хэрэгжүүлсэн ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны тухай тойм, эдгээр үйл ажиллагаанаас гарсан үр дүн;
 - ii. ОУИТБС-ыг шаардлага нэг бүрийг хангах чиглэлээр гарсан ахиц дэвшлийн үнэлгээг шаардлага нэг бүрээр, мөн шаардлагыг давж биелүүлэх талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ. Үүнд Олон талт оролцогчдын бүлгээс ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн тэргүүлэх чиглэлтэй хэмээн тогтоосон асуудлуудыг шийдэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ мөн багтсан байх ёстой;
 - iii. 7.3 дахь шаардлагын дагуу Олон талт оролцогчдын бүлэг нь аудитын нэгтгэл болон Баталгаажуулалтын үйл ажиллагаанаас гарсан санал зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх чиглэлээр авсан арга хэмжээний талаарх тоймыг оруулна. Энэ зорилгоор өмнө өгсөн бүх зөвлөмжүүдийг жагсаан, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх чиглэлээр авсан арга хэмжээ нэг бүрийг дурдаж, зөвлөм нэг бүрийг хэрэгжүүлэхэд гарсан ахиц дэвшлийг дурдана. Засгийн газар эсхүл Олон талт оролцогчдын бүлэг зөвлөмжийг хэрэгжүүлэхгүй байхаар шийдсэн бол Олон талт оролцогчдын бүлэг жилийн явцын тайланд үндэслэлээ баримтжуулах шаардлагатай;
 - iv. Ажлын төлөвлөгөөнд дурдсан зорилтуудыг биелүүлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа, үр дүнгийн үнэлгээ (Шаардлага 1.5), үүнд тухайн дурдсан зорилтуудын үзүүлсэн үр дүн болон нөлөөлөл;
 - v. ОУИТБС-ын хэрэгжилтээс байгалийн нөөцийн удирдлагыг бэхжүүлэх чиглэлээр авч буй хүчин чармайлтын тухай тайлан мэдээ, үүнд ОУИТБС-ын тайлангийн цар хүрээг өргөжүүлэх болон оролцогч талуудтай хамтран ажиллах, тэдний оролцоог нэмэгдүүлэх зорилгоор авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ.

Түүнчлэн Олон талын оролцоот бүлэг нь жендерийн асуудал болон хүртээмжтэй байдлыг харгалзан үзсэн талаараа баримтжуулсан байхыг хөхиүлэн дэмжинэ.

- b) ОУИТБС-д хамаарах бүхий л оролцогч талууд нь ОУИТБС-ын үйл явцаас гарч буй үр дүн, нөлөөллийг үнэлэхэд оролцох нь нээлттэй байх ёстой. ОУИТБС-д хамаарах иргэний нийгмийн бүлэг болон салбарын бүлэг нь, ялангуяа Олон талт оролцогчдын бүлэгт төлөөлөлтэйгөөс бусад бүлгүүд нь ОУИТБС-ын үйл явцын талаар өөрийн саналыг гаргах, илэрхийлэх, үзэл бодлоо жил тутмын үйл ажиллагааны үр дүн, нөлөөллийн үнэлгээнд тусгуулж байх боломжтой байна.

⁴Стандарт маягтыг Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газраас авч болно.

4. ОУИТБС-ын хэрэгжилт дэх Удирдах хорооны хяналт

Энэхүү бүлэгт ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь санаачилгын хэрэгжилтэд хяналт тавих эсвэл баталгаажуулах зорилгоор ашигладаг журам болон шалгууруудыг багтаасан. Үүнд ОУИТБС-ын Удирдах хорооны тогтоосон ОУИТБС-ын мэдээллийг хэвлэн нийтлэх хугацаа болон баталгаажуулалтын үйл явцын хяналт багтана.

1 дүгээр зүйл: Тохируулан өөрчилсөн хэрэгжилт.

Олон талт оролцогчдын бүлэг нь зайлшгүй нөхцөл байдлын улмаас ОУИТБС-ын стандарт шаардлагыг дагаж мөрдөх боломжгүй эсвэл өөрчлөлт хийх хэрэгтэй гэж үзвэл юуны өмнө ОУИТБС-ын Удирдах хороонд хандан хэрэгжилтийг тохируулан өөрчлөх зөвшөөрөл авах ёстой. Уг хүсэлтийг Олон талт оролцогчдын бүлгээр батлуулсан байх бөгөөд ажлын төлөвлөгөөнд тусгасан байх ёстой. Мөн түүнчлэн энэхүү хүсэлтэд хэрэгжилтийг тохируулан өөрчлөх болсон шалтгааныг тайлбарласан байх ёстой.

ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь зөвхөн онцгой нөхцөл байдалд уг өөрчлөлтийг хийхийг зөвшөөрөх боломжийг судлан үзнэ. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь ийм хүсэлтийг авч үзэхдээ нь улс орнуудыг харьцуулах байдлаар судлах ба ингэхдээ ОУИТБС-ын зарчмуудыг хангалттай баримталсан эсэх, ОУИТБС-ын тайлан нь иж бүрэн, тайланд орсон мэдээлэл нь үнэн зөв эсэх, тайлан нь олон нийтийн хэлэлцүүлэгт хувь нэмрээ оруулах эсэхийг харгалзан үзэж шийднэ.

2 дугаар зүйл. Ил тод болгох болон тайлагнах тогтоосон хугацаа.

Хэрэгжүүлэгч улс орнууд нь тайлан, мэдээллийг цаг тухайд нь (Шаардлага 4.8) хэвлэн нийтэлж байх үүргийг хүлээнэ. Хэрэгжүүлэгч орнууд нь ОУИТБС-д нэгдсэн орон болсноос хойш 18 сарын дотор шаардсан мэдээллийг хэвлэн нийтлэх (үндсэндээ ОУИТБС-ын тайлан байдлаар) үүргийг хүлээнэ. Энэ хугацаанаас хойш ил тод болгон нийтэлж буй мэдээлэл нь хамгийн сүүлийн санхүүгийн тайланг өмнөх хоёр жилийн оройтоогүй мэдээллийг багтаасан ОУИТБС-ын тайланг хэвлэснийг буюу жишээ нь 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ээр төгсгөл болж буй санхүүгийн жилийн мэдээлэл хамгийн оройдоо 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ээс өмнө нийтлэгдсэн байна.

Хэрэв мэдээллийг тогтоосон хугацаанд багтаан ил тод болгоогүй бол тухайн орны гишүүнчлэлийг түдгэлзүүлнэ. Хэрэв тухайн мэдээллийг хугацаанаас хойш 6 сарын дотор ил тод болгосон нь хангалттай хэмээн үзвэл Удирдах хороо нь түдгэлзүүлснийг зогсооно. Хэрэв мэдээллийг энэхүү зургаан сарын дотор хэвлэн нийтлэхгүй бол тухайн улс нь Шаардлага 4.8 дээр заасны дагуу мэдээллийг ил тод болгон нийтэлсэн хэмээн Удирдах хороо үзэх хүртэл түдгэлзүүлсэн статус хэвээр үргэлжилнэ. Түдгэлзүүлсэн статус нэг жилээс дээш хугацаанд үргэлжлэх тохиолдолд Удирдах хороо нь тухайн улсыг гишүүнчлэлийн жагсаалтаас хасна.

3 дугаар зүйл. Анхдагч баталгаажуулалтын хугацаа.

ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь аль нэг улсыг элсүүлэн авахдаа 2.5 жилийн дотор баталгаажуулалтад хамрагдах хугацааг тогтоож өгнө. Энэхүү баталгаажуулалтын үр дүнгээс хамааран Удирдах хороо нь дараагийн баталгаажуулалт хийгдсэн байх эцсийн хугацааг тогтооно (5 дугаар зүйл).

4 дүгээр зүйл. ОУИТБС-ын Баталгаажуулалтын үйл явц.

а) ОУИТБС-ын Шаардлага нэг бүрийн биелэлтийн үнэлгээ.

Хэрэгжүүлэгч улс орнуудын хэрэгжилт ОУИТБС-ын шаардлага тус бүрийг хангаж буй эсэхийг тогтоох зорилгоор Баталгаажуулалтыг хийнэ. Шаардлага тус бүрийг хангаж байгаа эсэхийг үнэлэхэд шаардагдах нотолгоо, үзүүлэлтийн төрлийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг Баталгаажуулалтын удирдамжид дурдсан. ОУИТБС-ын шаардлага тус бүрийн хэрэгжилтийн түвшин болон баримтлалыг дараах тодорхойлолтын алинд хамаарахаар нь тодорхойлно:

Бүрэн (өдөр хэмжээнд) хангасан. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн улс орон шаардлагыг бүрэн хангасан гэсэн дүгнэлт гаргахын тулд Баталгаажуулалтаар шаардлагын “Хүлээгдэж буй”, “Урамшуулан дэмжинэ” эсвэл “Зөвлөмж болгосон” хэмээх бүх хэсгийг хангасан болон шаардлагын өргөн хүрээг хамарсан зорилтуудыг Засгийн газрын болон компанийн систем тогтолцооны хүрээнд ил тод болгох замаар хангасан гэдгийг харуулсан байх шаардлагатай.

Хангалттай хэмжээнд ахиц гаргасан. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн улс орон хангалттай хэмжээнд ахиц гаргасан гэсэн дүгнэлт гаргахын тулд Баталгаажуулалтаар

шаардлагын чухал ач холбогдол бүхий хэсгүүдийг хангасан болон шаардлагын өргөн хүрээг хамарсан зорилтууд биелэгдэж байгаа гэдгийг харуулах хэрэгтэй.

Боломжит хэмжээнд хангасан. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн улс орон шаардлагыг боломжит хэмжээнд хангасан гэсэн дүгнэлт гаргахын тулд Баталгаажуулалтаар шаардлагын бүх томоохон хэсгүүдийг хангасан, шаардлагуудын өргөн хүрээг хамарсан зорилтууд биелэгдсэн гэдгийг харуулах хэрэгтэй.

Хангалттай бус хэмжээнд ахиц гаргасан. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн улс орон шаардлагыг дутуу хангасан гэсэн дүгнэлт гаргахын тулд Баталгаажуулалтаар шаардлагын чухал хэсгүүдийг хангаагүй болон шаардлагын өргөн хүрээг хамарсан зорилтууд биелэгдэхэд хол байгаа гэдгийг харуулах хэрэгтэй.

Хангаагүй. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн улс орон шаардлагыг хангаагүй гэсэн дүгнэлт гаргахын тулд Баталгаажуулалтаар шаардлагын бүх эсхүл бараг бүх хэсгүүдийг хангаагүй болон шаардлагын өргөн хүрээг хамарсан зорилтууд биелэгдээгүй гэдгийг харуулах хэрэгтэй.

b) Ерөнхий үнэлгээ

ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь ОУИТБС-ын стандартын бүх шаардлагын ерөнхий баримтлалыг үнэлнэ. Улс орны ерөнхий үнэлгээг хийхдээ ОУИТБС-ын Удирдах хороо дээрх 4(a) дүгээр зүйлд тоймлон харуулсан шаардлага тус бүрийн үнэлгээнд ашигласан хэм хэмжээг баримтална. Удирдах хороо нь дор дурдсан дараах хүчин зүйлсийг харгалзана. Үүнд:

- Шаардлага нэг бүрийн үнэлгээний үр дүн, эдгээр үр дүнг нэгтгэн үзвэл нийтлэг үнэлгээ нь “Хангалттай хэмжээнд”, “Боломжит хэмжээнд”, “Хангалтгүй хэмжээнд” эсвэл “Ахиц гаргаагүй” хэмээх үнэлгээний аль нэгийг тодорхой зааж буй байдал;
- Баталгаажуулагчид болон Баталгааны хорооны зөвлөгөө, зөвлөмж;
- Хэрэгжээгүй шаардлагууд, тэдгээрийн нөхцөл байдал болон тэдгээр нь хэрэгжихэд хир ойрхон байгаа;
- Тухайн улс орны олборлох салбарын цар хүрээ болон нарийн төвөгтэй байдал;
- Засгийн газрын тогтворгүй байдал, улс төрд саяхан гарсан эсхүл болон гарч байгаа өөрчлөлт, Олон талт оролцогчдын бүлгийн тулгарсан саад бэрхшээлийг шийдвэрлэхээр авсан арга хэмжээ зэрэг гэвч эдгээрээр хязгаарлагдахгүй шаардлагыг хэрэгжүүлэхэд учрах бусад саад бэрхшээл;
- Шаардлагыг хэрэгжүүлэхээр Олон талт оролцогчдын бүлгээс гаргасан өөрийн хүчин чармайлт;
- Шаардлагыг хэрэгжүүлээгүй шалтгаан ба зөвтгөл; болон,
- Цаашид шаардлагуудад анхаарлаа хандуулахаар Олон талт оролцогчдын бүлэгтэй хэлэлцэн зөвшилцсөн төлөвлөгөө.

Шаардлагын хэрэгжилтийг үнэлэхээс гадна Баталгаажуулалтаар дараахыг баримтжуулна:

- *ОУИТБС-ын шаардлагаас давах хүчин чармайлт.* Үүнд ОУИТБС-ын стандартын “Хөхиүлэн дэмжсэн” эсхүл “Зөвлөмж болгосон” хэсгүүдэд анхаарлаа хандуулах Олон талт оролцогчдын бүлгийн хүчин чармайлт орно. Түүнчлэн, ОУИТБС-ын стандартын хамрах хүрээнээс гадуурх аливаа ажлын төлөвлөгөөний зорилгыг амжилттай хэрэгжүүлэх Олон талт оролцогчдын бүлгийн хүчин чармайлт орох ч гэхдээ Олон талт оролцогчдын бүлэг нь олборлох салбарын хувьд үндэсний нэн тэргүүний асуудалд анхаарахад ОУИТБС-д хэрэгтэй зорилго хэмээн тодорхойлоогүй байна. Эдгээр хүчин чармайлтыг Баталгаажуулах ажиллагаанд баримтжуулах хэдий ч ОУИТБС-ын стандартын баримтлалыг үнэлэхдээ харгалзан үзэхгүй. Баталгаажуулалтаар Олон талт оролцогчдын бүлэг нь ОУИТБС-ын стандарт болон/эсхүл Олон талт оролцогчдын бүлгийн ажлын төлөвлөгөөний зорилгын “Хөхиүлэн дэмжсэн” эсхүл “Зөвлөмж болгосон” хэсгүүдийг системтэйгээр хэрэгжүүлсэн гэж гарвал ОУИТБС-ын Удирдах хороо эдгээр хүчин чармайлтыг үнэлгээний картанд хүлээн зөвшөөрнө.
- Улс орны өмнөх Баталгаажуулалттай харьцуулахад ОУИТБС-ын шаардлага тус бүрийг хангахад чиглэсэн явцын хандлага нь хэрэгжилт сайжирч эсхүл дордож байгаа эсэхийг заана.

Баталгаажуулагчийн стандарт Ажлын даалгаврын дагуу үнэлгээний дүнг нотолгоо, оролцогчийн санал бодол, тодорхойлолт болон дүгнэлтийг багтаасан үнэлгээний карт болон дэлгэрэнгүй тайланд баримт

нотолгоог зааж, оролцогч талуудын үзэл бодлыг тусгаж, лавлах материалыг оруулан, дүгнэлт хийн баримтжуулна.

5 дугаар зүйл. Хамгаалал.

Хэрэв тухайн улс нь оролцогч талуудын оролцоотой хамаарах нэг эсвэл тодорхой тооны шаардлагуудыг (Шаардлага 1.1, 1.2, болон 1.3) хэрэгжүүлэх чиглэлээр хангалтгүй хэмжээнд эсвэл үүнээс доош ахиц гаргасан бол Удирдах хороо нь тухайн улсын гишүүнчлэлийг 8 дугаар заалтад заасны дагуу түдгэлзүүлнэ.

Хэрэв эхний Баталгаажуулалтаар тухайн улс орон нь иргэний нийгэмд хамаарах Шаардлага 1.3 дээр иргэний нийгмийн протоколын хэрэгжилт дутмагаас үүдэн “Боломжит хэмжээнд ахиц дэвшил” гаргасан бол тухайн орныг түдгэлзүүлэхгүй, харин Удирдах хорооны шаардсан засан залруулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх чиглэлээр ахиц дэвшил гаргах боломжийг хангана. Засан залруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх чиглэлээр ахиц гаргаагүй нь дараагийн Баталгаажуулалтаар тогтоогдвол, 8 дугаар зүйлд заасны дагуу түдгэлзүүлнэ.

6 дугаар зүйл. Баталгаажуулалтын үр дүн.

Баталгаажуулалтын үр дүнд тухайн улс нь санаачилгын бүх шаардлагыг хангахад хангалттай хэмжээнд ахиц гаргасан нь батлагдвал ОУИТБС-ын Удирдах хороо тус улсад ОУИТБС-ын шаардлага хангах чиглэлээр хангалттай ахиц дэвшил гаргасан гэсэн статус олгоно. ОУИТБС-ын шаардлага хангасан улс нь өөрийн статусыг хадгалан үлдэхийн тулд ОУИТБС-ын зарчим, шаардлагыг дагаж мөрдөх ёстой. Тухайн улс нь ОУИТБС-ын шаардлага хангасан статустай болсон ч үүний дараагаар санаачилгын хэрэгжилт нь шаардлагатай стандартаас буусан талаар асуудал хөндөгдсөн тохиолдолд ОУИТБС-ын Удирдах хорооноос нь тухайн улсыг шинэ Баталгаажуулалтад хамрагдахыг шаардах эрхтэй. Оролцогч талууд нь ОУИТБС-ын Удирдах хороонд Шаардлага хангасан гэсэн статусыг эргэн хянан шалгах хүсэлтийг гаргаж болно. Энэхүү хүсэлтийг ОУИТБС-ын Удирдах хороонд буй өөрийн оролцогч талын төлөөллөөр дамжуулан гаргана. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь нөхцөл байдлыг судлан үзэж, тухайн улсад Баталгаажуулалтыг заасан хугацаанаас нь өмнө явуулах шаардлагатай эсэхэд өөрийн үзэмжээр сонголт хийн, шийдвэр гаргана. Ийнхүү хийсэн хяналт, шалгалтын үр дүнгээс хамааран ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн улсын статусыг тодорхойлно.

ОУИТБС-ын бүх шаардлагыг хангах чиглэлээр хангалттай хэмжээнд ахиц гаргаагүй хэмээх дүгнэлтээс үүдэх үр дагавар нь Удирдах хорооны ерөнхий үнэлгээнээс хамаарна:

- (i) *Шаардлагыг хангаагүй.* Тухайн улсыг жагсаалтаас хасна.
- (ii) *Дутуу хангасан.* Улс орныг түдгэлзүүлэх бөгөөд 2 дахь баталгаажуулалт хүртэл засан залруулах арга хэмжээ авахыг шаардана. Түдгэлзүүлснийг зогсоохын тулд тухайн улс орон нь 2 дахь баталгаажуулалтаар багадаа бодитоор ахиц гаргасан гэдгээ харуулах ёстой.

Улс орон нь хоёрдох Баталгаажуулалтаар ахиц гаргасан бол доорх (iii)(2) зүйлд дурдсан журам хамаарна. Улс орон нь дутуу хангасан бол хоёрдох Баталгаажуулалтаар дээрх (i) зүйлд дурдсан журам хамаарна.

- (iii) *Боломжит хэмжээнд ахиц гаргасан.* Улс орныг ОУИТБС-ын нэр дэвшигчийн статустай гэж үзэх бөгөөд 2 дахь баталгаажуулалт хүртэл засаж залруулах арга хэмжээ авахыг шаардана.
 - (1) Улс орон нь хоёрдох Баталгаажуулалтаар ерөнхийдөө ахиц гаргасан ч **бие даасан шаардлагуудын хувьд нэлээд хэмжээнд ахиц/сайжруулалт гаргаагүй** бол тухайн улс орныг түр түдгэлзүүлэх бөгөөд 3 дахь Баталгаажуулалт хүртэл засаж залруулах арга хэмжээ авахыг шаардана. Улс орон нь 3 дахь Баталгаажуулалтаар ерөнхийдөө ахиц гаргасан ч тодорхой шаардлагуудын хувьд ахиц гаргаагүй бол тухайн улс орныг гишүүнчлэлийн жагсаалтаас хасна. Улс орон нь 3 дахь Баталгаажуулалтаар ерөнхийдөө ахиц гаргасан бөгөөд хэд хэдэн шаардлагуудын хувьд нэлээд боломжит хэмжээний ахиц гарсан (жишээ нь, өмнө нь хангагдаагүй бүх шаардлага биш хэд хэдэн нь энэ удаад хангагдсан) гэж гарвал тухайн улс орныг түдгэлзүүлсэн хэвээр байна. Удирдах хороо нь шинэ засаж залруулах арга хэмжээг тодорхойлно. 4 дэх баталгаажуулалтаар бүх шаардлагыг хангаагүй тохиолдолд (жишээ нь засан задруулах бүх арга хэмжээнд анхаараагүй) жагсаалтаас хасна.
 - (2) Улс орон нь хоёрдох Баталгаажуулалтаар ерөнхийдөө бодит ахиц гаргасан бөгөөд **хэд хэдэн шаардлагуудын хувьд нэлээд хэмжээнд ахиц гарсан** (жишээ нь, өмнө нь хангагдаагүй бүх шаардлага биш хэд хэдэн нь энэ удаад хангагдсан) гэж гарвал засаж залруулах арга хэмжээ авах зуур тухайн улс орныг ОУИТБС-ын нэр дэвшигчийн статустай гэж үзнэ. Улс орон нь 3 дахь Баталгаажуулалтаар ерөнхийдөө ахиц гаргасан гэж гарвал тухайн улс орныг

түдгэлзүүлнэ. Удирдах хороо нь шинэ засаж залруулах арга хэмжээг тодорхойлно. 4 дэх баталгаажуулалтаар бүх шаардлагыг хангаагүй (жишээ нь засан залруулах арга хэмжээнд анхаарал хандуулаагүй) тохиолдолд жагсаалтаас хасна.

(3) Тухайн улс орон нь хоёрдох эсхүл дараагийн баталгаажуулалтын явцад шаардлагыг дутуу хангасан бол дээрх (i) заалтад дурдсан журам хамаарна.

Баталгаажуулалтаар тухайн улс орон нь шаардлагуудыг даган мөрдөх чиглэлээр үр дүн гаргаагүй хэмээн тогтоогдвол Удирдах хороо нь тухайн улс орон дараагийн Баталгаажуулалтад орохоос өмнө 3- 18 сарын хугацаанд хийж гүйцэтгэх засан залруулах арга хэмжээг тогтоон өгөх ба дараагийн Баталгаажуулалтаар тухайн арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд гарсан ахицыг үнэлэн үзнэ. Засан залруулах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хугацааг тогтоохдоо Удирдах хороо нь тухайн засан залруулах арга хэмжээний нөхцөл байдал, тухайн улсын нөхцөл зэргийг харгалзана. Удирдах хороо нь үүнд зориулан богино эсвэл урт хугацааг тогтоон өгөх эрхийг эдэлнэ.

Хэрэгжүүлэгч улс нь энэхүү хугацааг сунгах хүсэлтийг 7 дугаар зүйлд заасны дагуу гаргаж болно. Мөн Удирдах хорооны заасан хугацаанаас өмнө баталгаажуулалтад хамрагдах хүсэлтийг гаргаж болно.

Хэрэгжүүлэгч улс нь хангалттай гэсэн хэмжээнээс доогуур ахиуц дэвшил бүхий статусыг тухайн улс нь ОУИТБС-ын гишүүн орон болсноос хойш 7 жил хүртэл хугацаанд л хадгалж болно.

7 дугаар зүйл. Сунгалт.

Хэрэгжүүлэгч орон нь дээр заасан эцсийн хугацааны аль нэгийг тухайн хугацаанд нь багтаан хангаж чадахгүй бол хугацааг сунгуулахаар хүсэлт гаргаж болно. ОУИТБС-ын Удирдах хороо аливаа хугацаа сунгуулах хүсэлтийг хянан үзэхдээ дараах сорилыг хэрэглэнэ. Үүнд:

1. Хүсэлтийг тухайн эцсийн хугацаа дуусахаас өмнө гаргасан байх ёстой бөгөөд Олон талт оролцогчдын бүлгээр батлагдсан байх;
2. Олон талт оролцогчдын бүлэг нь хугацаанд нь биелүүлэхийн тулд тодорхой хэмжээний дэвшил гаргасан хэдий ч онцгойлон хүндэтгэх шалтгааны улмаас саад бэрхшээл учраад байгааг батлан харуулсан байх шаардлагатай. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тодорхой хэмжээний ахиц дэвшил гаргасан эсэхийг хянан шалгахдаа доорх хүчин зүйлсийг харгалзана. Үүнд:
 - (i) ОУИТБС-ын үйл явц, ялангуяа Олон талт оролцогчдын бүлгийн үйл ажиллагаа хэрхэн явагдаж байгаа болон төрийн зүгээс санаачилгыг хэрэгжүүлэх тодорхой, хүчтэй хүсэл эрмэлзэл байгаа эсэх;
 - (ii) ОУИТБС-ын тайлангийн нөхцөл байдал, чанарын тухай асуудал ялангуяа 4.8 дугаар шаардлагын дагуу тайланг цаг хугацаанд нь багтаан хэвлэн нийтлүүлж байгаа эсэх, түүнчлэн ОУИТБС-ын тайлангийн ажлыг сайжруулах талаар өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлж буй байдал.
3. Олон талт оролцогчдын бүлгээс гаргасан хүсэлтдээ онцгойлон хүндэтгэх шалтгааныг тайлбарласан байх;
4. Хэрэв тухайн хүсэлтийн улмаас нэр дэвшигч орон байх хамгийн дээд хугацааг нэмэгдүүлэхээр бол сунгалт олгохгүй.

8 дугаар зүйл. Түдгэлзүүлэх.

а) ОУИТБС-ын зарчим, шаардлагыг зөрчсөний улмаас түдгэлзүүлэх

Хэрэгжүүлэгч орон нь ОУИТБС-ын үндсэн зарчим, шаардлагын ач холбогдол бүхий талыг даган мөрдөөгүй болох нь тодорхой болсон тохиолдолд ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн орныг эрхийг түдгэлзүүлэх эсвэл жагсаалтаас хасна. Тухайн орны эрхийг түдгэлзүүлэх эсвэл жагсаалтаас хасах шалтгаанууд нь тухайн орон ОУИТБС-ын тайлан, жилийн ажлын тайланг хугацаанд нь гаргаагүй, хэвлэн нийтлээгүй, ОУИТБС-ын Удирдах хорооноос тогтоосон хугацаанд багтаан ОУИТБС-ын шаардлага хангаагүй зэрэг болно. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн орны хувьд санаачилгын зарчим, шаардлагыг даган мөрдөх дээр асуудал үүссэн хэмээн үзвэл тухайн орны хэрэгжилтийн нөхцөл байдлын тухай мэдээлэл цуглуулан, ОУИТБС-ын Удирдах хороонд тайлагнахыг Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газарт даалгаж болно.

Хэрэгжүүлэгч орны статусыг түдгэлзүүлэх нь түр хугацаагаар авч буй арга хэмжээ бөгөөд нэр дэвшүүлэх хамгийн дээд хугацаанд хамаарна. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь хэрэгжүүлэгч оронд санаачилгын стандартыг зөрчсөн байдлаа засах, сайжруулах арга хэмжээ авах хугацаа өгнө. Түдгэлзүүлсэн хугацаанд тухайн орон нь “түдгэлзүүлсэн” гэх статустай байна. Энэхүү хугацаанд асуудлыг ОУИТБС-ын Удирдах хороонд хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц хэмжээнд шийдвэрлэсэн тохиолдолд тухайн орны нэр дэвшигчийн статусыг дахин сэргээнэ. Харин тухайн орон энэхүү хугацаанд үүссэн зөрчлийг ОУИТБС-ын Удирдах хорооноос хангалттай гэж үзэх хүртэл засаж сайжруулах арга хэмжээг аваагүй бол тус улсыг жагсаалтаас хасна.

b) Улс төрийн тогтворгүй байдал, мөргөлдөөнөөс үүдэн түдгэлзүүлэх:

Тухайн оронд улс төрийн тогтворгүй байдал, мөргөлдөөн үүссэний улмаас санаачилгын зарчим, шаардлагыг даган мөрдөхөд ихээхэн хэмжээний саад бэрхшээл учирсан тохиолдолд ОУИТБС-ын Удирдах хороо тухайн орны статусыг түдгэлзүүлж болно. Улс төрийн тогтворгүй байдал, мөргөлдөөн үүсээд буй орон нь өөрийн сайн дураар статусаа түдгэлзүүлэх хүсэлт гаргаж болно. Энэ тохиолдолд тухайн орны Засгийн газар ОУИТБС-ын Удирдах хороонд уг хүсэлтээ гаргана. Засгийн газраас гаргаж буй хүсэлт нь Олон талт оролцогчдын бүлгийн байр суурийг мэдэгдсэн байх шаардлагатай.

Улс төрийн тогтворгүй байдал, мөргөлдөөнөөс үүдэн статус нь түдгэлзэгдсэн орны хувьд ийнхүү түдгэлзсэн хугацааг нэр дэвшигч орон байх нийт хугацаанд оруулан тооцохгүй. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн улс орны нөхцөл байдлыг байнга хянан, судлан үзэх бөгөөд түдгэлзүүлсэн хугацаа болон тухайн орныг жагсаалтаас хасах хугацааг сунгах эрхтэй.

c) Түдгэлзсэнийг зогсоох

Тухайн улсын Засгийн газрын зүгээс түдгэлзсэн байдлыг зогсоох хүсэлтийг ямар ч үед гаргаж болно. Энэхүү хүсэлтэд оролцогч талууд ОУИТБС-ыг дахин эхлүүлэх, хэрэгжүүлэх, Баталгаажуулалт хийлгэх талаар авах арга хэмжээ, хийх ажлын төлөвлөгөөг мөн оруулсан байх ёстой. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь түдгэлзүүлсэн үндсэн шалтгааныг шийдэх арга хэмжээг хангалттай авсан гэж үзвэл түдгэлзүүлсэн байдлыг зогсооно. Түдгэлзүүлснийг зогсоохдоо ОУИТБС-ын Удирдах хороо шаардлагатай гэж үзсэнийхээ дагуу тайлангийн болон Баталгаажуулалтын шинэ эцсийн хугацааг тогтоох талаар авч хэлэлцэнэ. Энэхүү үйл явцын бүх үе шатанд ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь өөрийн байр суурь болон гаргасан шийдвэрийн талаар тухайн оронд ил тод, ойлгомжтой байдлаар мэдээлж байна.

9 дүгээр зүйл. Жагсаалтаас (гишүүнчлэлээс) хасах.

Дор дурдсан тохиолдолд тухайн орныг жагсаалтаас хасах буюу ОУИТБС-ын хэрэгжүүлэгч орон хэмээх статусыг цуцална. Үүнд:

- (1) Тухайн улсын ОУИТБС-ын хэрэгжүүлэгч статусыг түдгэлзүүлсэн байсан бөгөөд тухайн улс асуудлыг ОУИТБС-ын Удирдах хорооноос заасан хугацаанд хангалттай хэмжээнд хүртэл шийдээгүй бол;
- (2) ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тогтоосон хугацаанд тухайн орон санаачилгыг хэрэгжүүлэхэд тодорхой ахиц дэвшил гаргаагүй хэмээн дүгнэсэн бол.

Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орон нь ОУИТБС-ын үндсэн зарчим, шаардлагыг даган мөрдөөгүй нь тогтоогдвол ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн улсыг жагсаалтаас хасах бүрэн эрхтэй. Жагсаалтаас хасагдсан улс нь ОУИТБС-д дахин нэр дэвших өргөдлөө ямар ч үед гаргах боломжтой бөгөөд ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь энэхүү хүсэлтийг холбогдох журмын дагуу хянан үзнэ. Хүсэлтийг хянан үзэхдээ тухайн орон ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлж байсан өмнөх түршлага, санаачилгыг үр дүнтэйгээр хэрэгжүүлэхэд тулгарч байсан саад бэрхшээл, хэрэгжилтийг сайжруулах талаар авч байсан засан залруулах арга хэмжээг зэргийг харгалзан үзнэ.

10 дугаар зүйл. Давж заалдах.

Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч орон нь өөрийнх нь статусыг түдгэлзүүлсэн, жагсаалтаас хассан, Баталгаажуулалтын дараагаар нэр дэвшигч эсвэл ОУИТБС-ын шаардлага хангасан орны статус олгосон зэрэг шийдвэрээ эргэн харахыг хүсэж ОУИТБС-ын Удирдах хороонд хандан хүсэлт гаргаж болно. Ийнхүү гаргасан хүсэлтэд хариу өгөхдөө Удирдах хороо нь тухайн асуудлын талаарх баримтууд, ОУИТБС-ын шударга байх зарчим, улс орнуудад адил тэгш байдлаар хандах зарчим зэргийг харгалзан үзнэ. ОУИТБС-ын Удирдах хорооны гаргах шийдвэр нь эцсийнх байна. Тухайн орон нь Санаачилгад нэгдэн орох заалтын 7 дугаар зүйлд заасны дагуу ОУИТБС-ын Удирдах хорооны гаргасан шийдвэрийг мэдэгдлийн хугацаанаас өмнө Гишүүдийн нэгдсэн хуралд хандан давж заалдаж болно.

Баталгаажуулалтын үр дүн, үр дагавар

5. Баталгаажуулалтын тойм

Энэхүү бүлэгт ОУИТБС-ын Баталгаажуулалтын талаарх тойм мэдээллийг дурдав. Баталгаажуулалтын зорилго нь 3 дугаар бүлэгт дурдсан ОУИТБС-ын шаардлагуудыг хангасан эсэхийг үнэлэх явдал юм.

Баталгаажуулалтын зорилго

Баталгаажуулалт нь ОУИТБС-ын нэгэн чухал элемент юм. Үүнийг гүйцэтгэлийг үнэлэх болон тухайн улс орны хэмжээнд хэлэлцүүлэг ба сургамжийг хөхүүлэн дэмжихэд ашигладаг. Түүнчлэн, бүх ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч улс орнуудыг дэлхийн стандартад тогтоон барьж, ОУИТБС-ын шударга байдлыг хамгаалдаг. Энэ нь бүх оролцогчдыг улс орны ОУИТБС-ын хэрэгжилт нь ОУИТБС-ын стандартын шаардлагуудтай нийцэж байгаа эсэхийг үнэлэх хараат бус үнэлгээгээр хангах зорилготой. Баталгаажуулалтын тайланд баталгаажуулах ажиллагаа явагдсан улс орны ОУИТБС-ын үр нөлөө түүнчлэн, ОУИТБС-ын стандарт, ОУИТБС-ын хэрэгжилтээс авсан сургамж, цаашдын ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн талаарх оролцогчдын санал бодол, зөвлөмжөөр хөхүүлэн дэмждэг үйл ажиллагааны хэрэгжилтийг дурдана. Үүний зорилго нь ОУИТБС-ын хэрэгжилтэд гарсан ахиц дэвшилд бие даасан үнэлгээ хийлгэн тухайн үйл явцыг үр дүнтэйгээр сайжруулахад ямар арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатайг тогтоодог.

Баталгаажуулалтын аргачлал

Баталгаажуулалтаар 3 дугаар бүлэгт дурдсан ОУИТБС-ын шаардлагын хэрэгжилтийг үнэлнэ. Баталгаажуулалтын аргачлалыг шаардлага тус бүрийг үнэлэх зааврын хамтаар Баталгаажуулалтын удирдамжид дурдсан. Зарим тохиолдолд Баталгаажуулагч шаардлагыг хангасан болохыг баталгаажуулахдаа ашиглах ёстой нотолгоог Баталгаажуулалтын удирдамжид тусгайлан заадаг. Өөр бусад тохиолдолд улс орон ОУИТБС-ын шаардлагад анхаарахдаа ашиглаж болох олон янзын хандлага байдаг бөгөөд Баталгаажуулалтын удирдамжид Баталгаажуулагч анхааралдаа авч болох нотолгооны төрлийн жишээг дурдсан байдаг.

Баталгаажуулалтын үйл явц

ОУИТБС-ын олон талт оролцогчдын үндсэн шинж болон яриа хэлэлцүүлгийн ач холбогдлыг хэлэлцэн тохиролцон Баталгаажуулах журмаар оролцогчдын хэлэлцүүлгийг чухалд үздэг. Баталгаажуулалт 4 үе шаттай явагдана.

1. Баталгаажуулалтад бэлтгэх. Баталгаажуулалтын үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнө олон талын оролцоот бүлэг нь ОУИТБС-ыг хэр хэмжээнд хангаж буй талаар өөрийн үнэлгээг хийж гүйцэтгэх нь зүйтэй. Баталгаажуулалтын журамд “Олон талын оролцоот бүлэг нь Баталгаажуулалт нь Олон талын оролцоот бүлгийн ажлын төлөвлөгөөнд заасны дагуу тодорхой зорилтууд эсвэл үйл ажиллагааг үнэлэхэд тусгайлан анхаарал хандуулж буй бол үүнийг Олон талын оролцоот бүлгийн хүсэлтээр онцгойлон судлан үзнэ” хэмээн заасан байдаг. Үндэсний ажлын алба нь шаардлагуудыг даган мөрдөж буй харуулах баримт бичиг болон бусад эх үүсвэрийг цуглуулах ба үүнд Олон талын оролцоот бүлгийн хурлын тэмдэглэл багтана. Оролцогч талуудыг мөн өөрсдийн зүгээс хамааралтай хэмээн үзэж буй баримт бичгийг бэлтгэн гаргахыг хүсэмжилж болно. Баталгаажуулалтад бэлтгэх тухай журам зааварчилгаа байдаг⁵.

2. ОУИТБС-ын Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газраас зохион байгуулсан анхны мэдээлэл цуглуулалт ба оролцогчдын зөвлөгөөн. Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газар нь холбогдох баримт бичгийг хянах шалгаж, тухайн улс оронд айлчлан, оролцогчидтой зөвлөлдөнө. Үүнд Олон талт оролцогчдын бүлэг, Хараат бус хянагч-нэгтгэгч болон Олон талт оролцогчдын бүлэгт төлөөлөлтэй гэхдээ шууд оролцдоггүй бусад гол оролцогчдын хурал орно. Удирдах хороо нь мэдээлэл цуглуулах, талуудтай зөвлөлдөх стандарт журам болон анхдагч үнэлгээг дуусгах хугацааг тогтооно.

Эдгээр зөвлөлдөх арга хэмжээнд үндэслэн, Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газар нь Баталгаажуулалтын удирдамжийн дагуу шаардлагуудыг хангасан эсэхийг үнэлэх эхний үнэлгээг хийн, тайлан гаргана. Энэхүү тайланд ерөнхий үнэлгээ орохгүй.

Тайланг Баталгаажуулагчид хүргүүлнэ. Үндэсний зохицуулагч нь тухайн тайлангийн хувийг хүлээн авна. Тайлан дээр тайлбар өгөх, баримт гарган өгч болох ч Үндэсний зохицуулагч болон Олон талын оролцоот бүлэг нь нь өөрийн тайлбарыг Баталгаажуулагчийн эцсийн тайлан хүртэл хадгалах нь зөв болно.

3. Хараат бус баталгаажуулалт. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь нээлттэй, өрсөлдөөнт тендер зарлан Хараат бус баталгаажуулагчдыг томилно. Баталгаажуулагч нь ажлаа Баталгаажуулалтын хороогоор дамжуулан Удирдах хороонд тайлагнана.

⁵ eiti.org/guide хаягаар Зааварчилгаа 23-ыг Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газраас авч болно.

Баталгаажуулагчийн ажлын даалгаврын дагуу Баталгаажуулагч нь Ажлын алба эхний баталгаажуулалтыг Баталгаажуулалтын удирдамжийн дагуу хийгдсэн эсэхийг үнэлнэ. Үүнд шаардлага тус бүрийн холбогдох баримт бичгийг нарийвчлан хянан шалгах, шаардлага тус бүрээр хийсэн Нарийн бичгийн дарга нарын газрын анхны үнэлгээ, гэнэтийн шалгалтын эрсдэлд тулгуурласан арга зам, цаашид оролцогчидтой хийх зөвлөлдөх арга хэмжээ зэрэг орно. Удирдах хороо нь Баталгаажуулагчаас тусгай шаардлагад гэнэтийн шалгалт хийхийг шаардаж болно.

Баталгаажуулагч нь ажлын албаны хийсэн анхдагч үнэлгээ дээр тайлбар гарган, Баталгаажуулалтын тайлангийн төслийг бэлтгэнэ. Олон талт оролцогчдын бүлэг Баталгаажуулалтын тайлангийн талаар санал бодлоо илэрхийлж болно. Олон талын оролцогчдын бүлгийн саналыг судлан үзсэний дараа Баталгаажуулагч нь эцсийн тайлангаа бэлтгэн гаргана. Баталгаажуулагч нь Олон талын оролцоот бүлэгт хандаж тэдний гаргасан саналыг хэрхэн харгалзсан болохоо бичгээр тайлбарлана. Эцсийн тайлангийн хувийг Олон талын оролцоот бүлэгт хүргүүлнэ.

Баталгаажуулалтын эцсийн тайлан нь заалт нэг бүрээрх Баталгаажуулагчийн өгсөн дүнг тусгах ч даган мөрдөлтийн талаарх нийтлэг ерөнхий үнэлгээг тусгахгүй. Баталгаажуулагч нь өөрийн үр дүнг Баталгаажуулалтын хороонд танилцуулахаар уригдаж болно.

4. Удирдах хороо хянан шалгах нь. Баталгаажуулалтын хороо нь Баталгаажуулагчийн үнэлгээ, дэмжих баримт бичгүүд болон Олон талт оролцогчдын бүлгийн шүүмжлэлийг хянан шалгана. Дараа нь Баталгаажуулалтын хороо тухайн орны ОУИТБС-ын шаардлагуудын хангалтын талаар ОУИТБС-ын Удирдах хороонд зөвлөмж гаргах ба үүнд боломжтой бол засан залруулах арга хэмжээг заасан байна.

ОУИТБС-ын Удирдах хороо шаардлагуудыг хангасан, хангаагүй эсэх болон ОУИТБС-ын хэрэгжилт дэх Удирдах хорооны хяналтын журмын 8 дугаар зүйлийн дагуу тухайн улс орны ерөнхий үнэлгээний талаар эцсийн шийдвэрийг гаргана.

Удирдах хороо эцсийн шийдвэр гаргах хүртэл анхдагч үнэлгээ, Баталгаажуулалтын тайлан болон хамаарах Олон талын оролцоот бүлгийн тайлбар зэргийг нууцлалтай баримт бичиг хэмээн тооцно.

6. Протокол: Иргэний нийгмийн оролцоо

1. Танилцуулга

Иргэний нийгмийн оролцоо нь Зарчим 4: “Улсын төсвийн орлого, зарлагын талаарх олон нийтийн ойлголт нь тогтвортой хөгжлийн төлөө бодитой, оновчтой шийдлүүдийн талаар нийтээр хэлэлцэж, мэдээлэхэд тусалж чадна” гэх ОУИТБС-ын зорилтуудад хүрэхэд чухал. ОУИТБС-ын ажиллагаанд оролцох иргэний нийгмийн идэвхтэй оролцоо нь ОУИТБС-ын бий болсон ил тод байдал нь илүү их хариуцлага хүлээхэд хүргэснийг батлах түлхүүр юм. ОУИТБС-ын стандартыг батлах үндсэн тэмүүлэл нь илүү холбоотой, илүү найдвартай бөгөөд илүү ашиглаж болохуйц мэдээлэл болон олборлох салбарын засаглал эсхүл олон нийтийн хариуцлагын менежмент ба орлогын менежмент дэх илүү өргөн хүрээг хамарсан шинэчлэлд энэхүү мэдээллийг холбох холбоосыг боловсруулах хүсэл байсан. Түүнчлэн, ОУИТБС-ын бий болгосон мэдээллийг ашигладаг болгохоор идэвхтэй ажиллах иргэдийн чадвар нь ОУИТБС-ын хэрэгжилт болон ОУИТБС-д оролцох иргэний нийгмийн оролцооны чухал бүрэлдэхүүн хэсэг юм.

ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд оролцох иргэний нийгмийн оролцоог албан ёсоор ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн 2 үе шатанд үнэлдэг: нэр дэвшүүлэгчийн үнэлэх ба баталгаажуулах явцад. Түүнчлэн, зарим нэг хэрэгжүүлэгч улс орнууд дахь нөхцөл байдлын талаар Удирдах хороонд тусгайлан танилцуулсан асуудлуудыг шийдвэрлэхээр түр хэлбэрээр иргэний нийгмийн оролцоог үнэлж болно. Энэхүү протоколд ОУИТБС-ын Удирдах хороо (Хороод орно) болон баталгаажуулагчид иргэний нийгмийн оролцоо (Шаардлага 1.3)-тай холбоотой шаардлагууд хангагдсан эсэх, түүнчлэн тэдгээр асуултад хариулахад ашиглах нотолгооны төрлийг үнэлэхдээ анхаарах асуудлуудыг заасан. ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд оролцох иргэний нийгмийн оролцоотой холбоотой шаардлагууд нь ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн бүх шатанд тогтмол хэвээр байх бөгөөд ОУИТБС-ын Удирдах хороо хэрэгцээтэй шаардлагуудыг үнэлэхдээ ашигладаг нотолгоо нь тухайн улс орны нөхцөл байдал, хэрэгжилтийн үе шат, мэдээллийн хүртээмжээс хамааран өөр өөр байна. Зохиосон асуудлууд болон доорх 2.1-2.5 дугаар зүйлд дурдсан санал болгосон нотолгооны төрлүүд нь шаардлагуудыг орлохгүй бөгөөд бүхнийг хамарсан жагсаалт биш. Гэхдээ энэ нь иргэний нийгэмтэй холбоотой шаардлагуудын үнэлгээний хамрах хүрээгээр хангадаг.

2. ОУИТБС иргэний нийгмийг тайлбарлах нь

Энэхүү протоколын зорилгоор ‘иргэний нийгмийн төлөөлөгчид’ гэдэгт Олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүд орно гэхдээ тэдгээрээр хязгаарлагдахгүй ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд бодитойгоор оролцдог иргэний нийгмийн төлөөлөгчид орно. “ОУИТБС-ын үйл ажиллагаа” гэдэгт ОУИТБС-д нэгдэн орох хүсэлт буюу өргөдөл гаргахад бэлтгэх, Олон талт оролцогчдын бүлгийн хурлууд, Олон талт оролцогчдын бүлгийн төлөөлөгчидтэй хийх үулзалт зэрэг иргэний нийгмийн байгууллагуудын ОУИТБС-ын талаарх ИНБ-уудын өөрийн сонгуулийн хурал буюу үулзалтууд, ОУИТБС-ын тайлан гаргах, ОУИТБС-ын тайлангийн материал бэлдэх, дүн шинжилгээ өгөх, ОУИТБС-ын үйл ажиллагаатай холбоотой санал бодлоо илэрхийлэх, байгалийн баялагийн засаглалтай холбоотой санал бодлоо илэрхийлэх зэрэг үйл ажиллагаанууд орно. Иргэний нийгмийн нөхцөл байдлыг үнэлэхдээ Удирдах хороо болон баталгаажуулагчид нь дараах шалгуурыг ашиглана:

2.1 Үзэл бодлоо илэрхийлэх: Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид ОУИТБС-ын үйл ажиллагаатай холбоотой олон нийтийн хэлэлцүүлэгт оролцох болон ямар нэгэн хяналт, эсэргүүцэл, цээрлэлгүйгээр ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны талаар санал бодлоо илэрхийлэх боломжтой байна.

ОУИТБС-ын Удирдах хорооболон баталгаажуулагчид дараахийг анхааралдаа авна. Үүнд:

- Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид Олон талт оролцогчдын бүлгийн хурлууд, ОУИТБС-ын тайланг түгээхийг оролцуулаад ОУИТБС-ын үйл явдал, олон нийтийг хамарсан үйл ажиллагааны явцад болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр зэргээр ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд хандан чөлөөтэй ярих боломжтой байна.
- Олон янзын оролцогчийн үзэл бодол эсхүл хараат бус гуравлагч талуудын гаргаж өгсөн үндэслэл бүхий нотолгоог оруулаад бодит практик нь иргэний нийгмийн төлөөлөгчдийн өөрсдийн цэнзүр, эсхүл өөрсдөө тавьсан хориг нь шийтгэл хүлээнэ гэсэн айдас болон тэрхүү саад бэрхшээл нь иргэний нийгмийн төлөөлөгчдийн мэдээллийг түгээлт, ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны талаар олон нийт санал бодлоо илэрхийлэхэд нөлөөлсөн эсэх зэргийн улмаас ОУИТБС-ын үйл ажиллагаатай холбоотой хэрэгжсэн болохыг харуулдаг.

2.2 Үйл ажиллагаа: Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид нь ОУИТБС-ын үйл ажиллагаатай холбоотой чөлөөтэй үйл ажиллагаа явуулах боломжтой байна.

ОУИТБС-ын Удирдах хорооболон баталгаажуулагчид нь эрх зүйн, зохицуулалтын, захиргааны болон бодит орчин нь иргэний нийгмийн төлөөлөгчдийн ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд оролцох боломжид сөргөөр нөлөөлж байгаа эсэхийг анхааралдаа авна. Жишээлбэл:

- Иргэний нийгмийн төлөөлөгчдийн ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд оролцох боломжид нөлөөлж буй эрх зүйн, зохицуулалтын эсхүл захиргааны саад бэрхшээл. Үүнд иргэний нийгмийн байгууллагуудын ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд оролцох боломжид сөргөөр нөлөөлсөн тэдний бүртгэлтэй холбоотой эрх зүйн эсхүл захиргааны ажиллагаа, ОУИТБС-ын үйл ажиллагаатай холбоотой ажил гүйцэтгэхэд иргэний нийгмийн байгууллагуудад саад болсон санхүүжилт авах боломжид тавих эрх зүйн эсхүл захиргааны хориг, ОУИТБС-ын үйл ажиллагаатай холбоотой хурал, үүлзалт зохион байгуулахад иргэний нийгмийн байгууллагуудад саад болж буй эрх зүйн эсхүл захиргааны асуудлууд, ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл авах, санал гаргахад учрах эрх зүйн эсхүл захиргааны саад бэрхшээл гэх мэт орно.
- Санал бодлоо илэрхийлэх эсхүл шилжин суурьших эрх чөлөөг хязгаарлах зэргээр иргэний нийгмийн төлөөлөгчдийн үндсэн эрхийг ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны хэрэгжилттэй холбогдуулан хязгаарласан болохыг сануулж байгаа аливаа нотолгоо.

2.3 Холбоо: Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид нь ОУИТБС-ын үйл ажиллагаатай холбогдуулан бие биетэйгээ харилцаа холбоо тогтоох, хамтран ажиллах боломжтой байна.

ОУИТБС-ын Удирдах хорооболон баталгаажуулагчид дараахийг анхааралдаа авна:

- Иргэний нийгмийн Олон талт оролцогчдын бүлгийн төлөөлөгчид нь Олон талт оролцогчдын бүлгийн хэлэлцүүлэгт хувь нэмрээ оруулах, бүлгийн тайлангийн үр дүнг хэлэлцэх зэргээр Олон талт оролцогчдын бүлэгт багтаагүй бусад иргэний нийгмийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах боломжийг хайх болон тэрхүү боломжийг нь хязгаарлахгүй.
- Иргэний нийгмийн Олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүд болон илүү өргөн хүрээг хамарсан иргэний нийгмийн төлөөлөл сонгох тойрог хоорондын албан эсхүл албан бус харилцаа холбооны суваг чөлөөтэй байх.
- Иргэний нийгмийн Олон талт оролцогчдын бүлгийн төлөөлөгчид нь Олон талт оролцогчдын бүлгийн төлөөлөл болон ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны талаарх хэлэлцүүлэгтэй холбоотой байх зэрэг илүү өргөн хүрээний иргэний нийгэмд чөлөөтэй хүрч ажиллах.

2.4 Оролцоо: Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид нь ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны төсөл, хэрэгжилт, хяналт, үнэлгээнд бүрэн дүүрэн, идэвхтэй, үр дүнтэйгээр оролцох боломжтой байна.

ОУИТБС-ын Удирдах хорооболон баталгаажуулагчид нь дараахийг анхаарна:

- Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид нь ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд хувь нэмрээ оруулах боломжтой байна. Үүнд жишээлбэл, ажлын төлөвлөгөөний зорилт, үйл ажиллагаа, ОУИТБС-ын тайлагнах ажиллагааны хамрах хүрээ, ОУИТБС-ын тайланг батлах, ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны жилийн өөрийн үнэлгээг жилийн ажлын тайлангаар дамжуулан хийх, баталгаажуулалт гэх мэт асуудлаар Олон талт оролцогчдын бүлгийн гол тайлан, мэдээтэй холбоотой хувь нэмэр, өмгөөллийн нотолгоо орно. Түүнчлэн, иргэний нийгэм нь Олон талт оролцогчдын бүлгийн хурал, Олон талт оролцогчдын бүлгийн ажлын хэсэг болон ОУИТБС-ын бусад үйл явдлуудад тогтмол оролцож байгаа болон иргэний нийгмийн байгууллагуудын санал бодлыг анхааралдаа аван, Олон талт оролцогчдын бүлгийн хурлын тэмдэглэлд баримтжуулсан болохыг нотлох нотолгоо орно.
- Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид нь тэдэнд ОУИТБС-д оролцох хангалттай боломж байдгийг анхаарна. Үүнд иргэний нийгэмд нөлөөлж буй техникийн, санхүүгийн эсхүл бусад саад бэрхшээлийг анхааралдаа авсан болохыг түүнчлэн, чадавхижуулах эсхүл нөөцөд нэвтрэх боломжийг хангах зэргээр тэрхүү саад бэрхшээлийг шийдвэрлэх төлөвлөгөөг хэлэлцэн зөвшилцөх болон/эсхүл хэрэгжүүлсэн болохыг нотлох нотолгоо орно.

2.5 Олон нийтийн шийдвэр гаргахад оролцох: Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид нь ил тод байдал болон байгалийн баялгийн засаглалын асуудлаар чөлөөтэй ярих, ОУИТБС-ын олон нийтийн хэлэлцүүлэгт оруулсан хувь нэмрийг баталгаажуулах боломжтой байна.

ОУИТБС-ын Удирдах хороо болон баталгаажуулагчид нь дараахийг анхаарна:

- Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид нь ОУИТБС-ын үйл ажиллагаа болон үр дүнгийн талаар олон нийтэд мэдээлэхээр иргэний нийгмээс зохион байгуулсан эсхүл оролцоотой олон нийтийг хамарсан үйл явдлууд, сургалт семинар, бага хурлаар дамжуулан олон нийтийн хэлэлцүүлгийг хөхүүлэн дэмжих зорилгоор ОУИТБС-ын үйл ажиллагааг ашиглах боломжтой байх.

- Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид нь байгалийн баялгийн асуудлаар дүгнэлт, өмгөөлөл гаргах, ОУИТБС-ын мэдээллийг ашиглах, хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах, ОУИТБС-ын тайлангийн үр дүнг түгээх хэрэгслийг хөгжүүлэх гэх мэт байгалийн баялгийн засаглалын талаарх үйл ажиллагаа болон хэлэлцүүлэгт оролцох боломжтой байх.

2.6 ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд оролцсон Олон талт оролцогчдын бүлэг болон иргэний нийгмийн байгууллагуудаас баримт бичиг болон холбогдох оролцогчидтой, Олон талт оролцогчдын бүлгийн гишүүд орно гэхдээ тэдгээрээр хязгаарлагдахгүй, хийсэн шууд зөвлөгөөний үр дүнг авах боломжийг дээр дурдсан нотолгоог цуглуулах явцад анхааралдаа авна. Агуулгын зорилгоор ОУИТБС-ын Удирдах хороонь дээр дурдсан 2.1-2.5 дугаар заалтад дурдсан асуудлуудад хамаатай үзүүлэлт эсхүл бусад төрлийн үнэлгээ гэх мэт ОУИТБС үйл ажиллагаа явуулдаг өргөн хүрээг хамарсан орчинг хянан шалгана.

3. Иргэний нийгмийн төлөөлөгчид тавих түр хориг

3.1 ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч улс орнууд дахь иргэний нийгмийн төлөөлөгчдөд өгөх түр мэдэгдэл, тавьж болзошгүй эсхүл тавих хоригийг эхлээд Олон талт оролцогчдын бүлэг хэлэлцэн, анхааралдаа авах ёстой. Ийнхүү хийхдээ дотооддоо тэрхүү асуудлыг шууд гаргаж тавихтай холбогдуулан нөлөөлөлд өртсөн талд учирч болох аюулгүй байдлыг хангана.

3.2 Өөрийн Шүүрхай хариу арга хэмжээний хороогоороо дамжуулан тусгай хэргүүдийг хянан шалгах, ОУИТБС-ын зарчмууд болон зохистой бол шаардлагуудын зөрчсөн тохиолдолд анхаарлаа хандуулахыг ОУИТБС-ын Удирдах хорооноос шаардах буюу хүсэж болно. ОУИТБС-ын Удирдах хороо тэрхүү хүсэлт буюу шаардлагыг тухайн тохиолдол эсхүл хэргийн бодит баримт, ОУИТБС-ын зарчмуудыг хөхүүлэн дэмжих хэрэгцээ шаардлага, улс орнууд хоорондын тогтмол харьцааны зарчимтай холбон анхаарна. Хэсэг 4, зүйл 8.(а) дээр “ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн орны хувьд санаачилгын зарчим, шаардлагыг даган мөрдөх дээр асуудал үүссэн хэмээн үзвэл тухайн орны хэрэгжилтийн нөхцөл байдлын тухай мэдээлэл цуглуулан, ОУИТБС-ын Удирдах хороонд тайлагнахыг Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газард даалгаж болно”. Иргэний нийгмийн оролцоотой холбоотой асуудлыг гаргаж тавих тохиолдолд ОУИТБС-ын Удирдах хороонь ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд шууд нэвтрэх холбоос байгаа эсэхийг олж тогтоохыг эрмэлзэнэ. Үүнд (i) тухайн хэргийн бодит байдлыг баримтжуулах; (ii) оролцогчдын санал бодлыг авах; (iii) дээрх 2 дугаар хэсэгт дурдсан шалгуурыг ашиглах орно.

3.3 Гаргаж тавьсан асуудлууд болон ОУИТБС-ын үйл ажиллагаа хооронд шууд холбоос байгааг олж тогтоох боломжтой байхыг оролцуулаад тухайн нөхцөл байдлыг харгалзан Удирдах хороо нь тохирох хариуг өгнө. Үүнд ОУИТБС-ын Тэргүүн эсхүл Удирдах хорооноос холбогдох Засгийн газар, тухайн улс орны ОУИТБС-ын Удирдах хороо эсхүл Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газрын суурин төлөөлөгчийн газарт албан бичиг хүргүүлэх, хараат бус үнэлгээг хийх ажлыг хариуцуулах, Удирдах хорооны мэндэгдлийг гаргах, хэрэгжилтэнд хяналт тавих зэрэг авах засаж залруулах арга хэмжээг тохиролцох, улс орон нь холбогдох шаардлагыг хангасан болохыг баталгаажуулах гэх мэт орно.

Хэсэг 4, 8.а дээр заасны дагуу буюу хэрэгжүүлэгч орон нь ОУИТБС-ын үндсэн зарчим, шаардлагын ач холбогдол бүхий талыг даган мөрдөөгүй болох нь тодорхой болсон тохиолдолд ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн орныг эрхийг түдгэлзүүлэх эсвэл жагсаалтаас хасна.

Удирдах хороо нь ажиглагдсан асуудлууд нь шаардлагыг зөрчөөгүй эсхүл ОУИТБС-ын үйл ажиллагаатай хангалттай холбогдоогүй гэж үзвэл Удирдах хороо нь өөрийн үзэмжээр ОУИТБС-ын зарчмуудыг хөхүүлэн дэмжих хэрэгцээ шаардлагыг нэн тэргүүнд тавин арга хэмжээ авах болон улс орнууд хоорондын тогтмол харьцааг хангах эсэхээ шийднэ.

7. ОУИТБС-ыг дэмжиж буй компаниудаас хүлээх хүлээлт

ОУИТБС-ыг дэмжиж буй бүх компаниудаас дараахыг хүсэмжлэн хүлээнэ.

- ОУИТБС-ын зарчмуудыг дэмжиж буйгаа олон нийтэд нээлттэй зарлах, олборлох үйлдвэрлэлийн салбарт ил тод байдлыг хангах замаар олон нийтийн хэлэлцүүлэгт дэмжлэг үзүүлж, тогтвортой хөгжлийн боломжуудыг ханган өгөх;
- Өөрийн үйл ажиллагааг дэмжин чиглүүлэх зарчим болгон дэмжигч компаниуд нь өөрийн төлж буй татвар болон төлбөрийн олон нийтэд нээлттэй болгон мэдээлнэ. Компаниудын зүгээс энэ сонголтыг хийхгүй тохиолдолд ингэх болсон шалтгаанаа заавал мэдэгдэх;
- ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлж буй бүхий л улс орнуудад төлж буй татвар болон төлбөр хураамжийг иж бүрнээр нь ил тод болгохыг баталгаажуулах;
- ОУИТБС-ын ашиг хүртэгч бенефициар эзэмшигчийн зарчмын дагуу өөрийн ашиг хүртэгч бенефициар өмчлөгчийг ил тод зарлах, бизнесийн шууд түншлэгч талуудын, үүнд хамтарсан аж ахуйн нэгж болон гэрээт байгууллагуудыг бенефициар өмчлөгчийг ил тод болгох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх. Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй компаниуд нь хамаарах журам болон бүртгэлийн шаардлагад заагдсан хамаарах үүргийг ханган биелүүлэх;
- Худалдан авалтын үйл ажиллагааг нягт нямбай явуулж, үүнд түншлэгчид болон ханган нийлүүлэгчийг танин мэдэх үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлж байх;
- Цаашид газрын тос, байгалийн хий болон ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл олгох, гэрээ хийх үйл явцыг ил тод болгохоор улс орнуудын зүгээс ОУИТБС-ын стандартын зөвлөмжүүдийн дагуу гаргах шийдвэрийг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэх. Компаниуд нь илүү их ил тод байдлыг ОУИТБС-ын зарчмуудыг хүндэтгэн хууль эрх зүй болон гэрээний хүрээнд хангахыг хүлээн зөвшөөрөх;
- Компаниуд Засгийн газартай хамтран ажиллаж байгалийн нөөцийг нийгэм, олон нийтэд үр өгөөж өгөхүйц байдлаар түгээх;
- Компанийн үйл ажиллагаа нь өндөр стандартад нийцэхүйц өгөгдлийг түгээхэд зөв зохистой үйлчилж байхыг баталгаажуулах.

8. НЭЭЛТТЭЙ МЭДЭЭЛЛИЙН БОДЛОГО

Удиртгал

1. Энэхүү бодлого нь үндэсний хэмжээнд ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн харилцан тохирсон цар хүрээнд хамаарах нээлттэй мэдээллийн талаарх зөвлөмжүүдийг тусгасан. Энэхүү бодлого нь Шаардлага 7 дээрх нээлттэй мэдээлэлтэй хамаарах шаардлагуудыг нэмэлтээр нөхвөрлөж өгнө. Бодлого нь үндэсний хэмжээний хэрэгжилтээс гарсан сургамжууд болон олон улсын сайн туршлага⁶ дээр суурилсан бөгөөд, системтэй ил тод болгохыг⁷ хөхиүлэн дэмждэг.
2. ОУИТБС-ын зарчимд “Улсын төсвийн орлого, зарлагын талаарх олон нийтийн ойлголт нь тогтвортой хөгжлийн төлөө бодитой, оновчтой шийдлүүдийн талаар нийтээр хэлэлцэж, мэдээлэхэд тусалж чадна” (Зарчим 4) гэж тунхагладаг. Иймд ОУИТБС-ын стандарт нь ОУИТБС-ын тайлангуудыг иж бүрэн, ойлгомжтой байж, үүнийг идэвхтэйгээр түгээн сурталчилж, олон нийтэд нээлтэй байлгаж, олон нийтийн хэлэлцүүлэгт хувь нэмрээ оруулж байхыг шаарддаг (ОУИТБС-ын 7.1 дүгээр шаардлага). ОУИТБС-ын мэдээллийн хүртээмж, найдвартай байдал, цаг хугацаат байдал, хамааралтай байдал болон харьцуулагдах байдал нь эдгээр зорилтуудад хүрэхэд чухал үүрэгтэй.
3. ОУИТБС-ын зарчмуудыг бодит байдал дээр хэрэгжүүлэхэд туслахын тулд ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь Засгийн газар болон компанийн үйл ажиллагааны хүрээнд, тэдний системээр дамжуулан мэдээллийг ил тод болгох нь хамгийн доод шаардлага хэмээн тогтоосон⁸. ОУИТБС нь тайлан гаргагч байгууллагуудын зүгээс үндэсний хэмжээнд, нээлттэй форматаар, ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн харилцан тохирсон байнгын үйл ажиллагааны хүрээнд ил тод болгохыг хөхиүлэн дэмждэг⁹.
4. ОУИТБС нь хэрэгжүүлэгч улс орон бүхийн нөхцөл байдал ялгаатай болохыг хүлээн зөвшөөрч, улс бүр ижил хурдтайгаар нээлттэй мэдээлэлд шилжих боломжгүй, санхүүгийн нөлөөллийг богино болон урт хугацаанд нь харгалзан үзэх шаардлагатай болохыг хүлээн зөвшөөрдөг. Олон нийтийн зүгээс ирж буй шахалт болон төрийн бодлогын асуудлуудад дата өгөгдөл ашиглах хэрэгцээг харгалзан үзэх ёстой¹⁰. Хүртээмжид тулгарч буй сорилтууд болон төрөл бүрийн жендер болон иргэдийн дэд бүлгийн мэдээллийн хэрэгцээг мөн харгалзах ёстой.

Нээлттэй мэдээллийн зорилтууд

5. ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн нээлттэй мэдээлэл нь төр болон бизнесийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийн ил тод байдлыг сайжруулж, тухайн улс орны байгалийн баялгийг хэрхэни удирдаж буй талаарх мэдлэгийг нэмэгдүүлдэг. Энэ нь мөн олборлох салбарыг хэн эзэмшиж буй, хэн тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж буй, хамаарах санхүүгийн нөхцөл нь ямар болох, олборлох үйл ажиллагаанаас ямар орлогыг олж, зарцуулж буй тухай мэдээлэлд гэрэл тусган өгдөг. Ийнхүү ил тод болгох нь мөнгө хөрөнгийг хамгийн өндөр үр дүнтэй ашиглах, зарцуулахад түлхэц болж өгдөг.
6. Цаг хугацаандаа гарсан, сайн чанартай, оролцогч талуудын хэрэгцээн болон хүлээлтэд нийцсэн буй үедээ нээлттэй мэдээлэл нь үр дүнтэй, ашигтай байдаг. ОУИТБС-ын хэрэгжилт нь хариуцлагатай байдал болон сайн засаглалыг дэмжиж, төрийн хариуцлагатай байдлыг сайжруулах замаар авлигатай тэмцэж, төрийн үйлчилгээг сайжруулдаг. Иж бүрэн мэдээллийн хүртээмжийг хангах нь хувь хүмүүс, хэвлэл мэдээлэл, иргэний нийгэм, болон бизнес эрхлэгчдийг хүчирхэгжүүлж, өөрийн хүлээн авч буй үйлчилгээ, хүлээх стандартын талаар мэдээлэлтэйгээр шийдвэр гаргахад илүү тустай байдаг. Нээлттэй мэдээлэл нь мөн бодлого боловсруулах үйл ажиллагаа, салбарын удирдлагыг сайжруулахад төрд үнэ цэнтэй арга зүй болж өгнө.
7. Мэдээллийн чөлөөтэй хүртээмж, дахин ашиглах боломж нь нээлттэй мэдээллийг нийгэм болон эдийн засагт ихээхэн үр цэнтэй зүйл болгож байдаг. Энэ нь ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлж буй орнуудад Олон талын оролцоот бүлэгт мэдээллийн үнэ цэнтэй эх сурвалж байна.

⁶ Засгийн газрын нээлттэй түншлэл, G8-ийн Нээлттэй мэдээллийн дүрэм болон Техникийн хавсралт, Нээлттэй мэдээллийн дүрэм (<http://opendatacharter.net/>) болон нээлттэй нэр томъёоны тодорхойлолт (<http://opendefinition.org/>), Дэлхийн вебийн консорциумын өгөгдлийн стандарт (<https://www.w3.org/consortium>).

⁷ <https://eiti.org/BD/2018-8> дээр үзнэ үү.

⁸ Мөн тэнд үзнэ үү.

⁹ Шаардлага 4 дээр үзнэ үү.

¹⁰ Гол нь “зорилготойгоор ил тод хэвлэн нийтлэх” буюу мэдээллийг нийтэлж буй тодорхой бодлогын асуудлыг шийдэхэд зорьсон байх ёстой.

8. Шинээр гарч буй өгөгдлийн стандарт нь өгөгдлийг харилцан дэмжиж ажиллах боломжтой болгоход хувь нэмэр оруулна. Мэдээллийн/өгөгдлийн стандартыг¹¹ батлан гаргах нь мэдээллийг хэвлэн нийтлэх үйл ажиллагааны тогтвортой байдалд хувь нэмэр оруулж, төр, иргэний нийгэм болон салбарын одоогийн арга хэрэгсэл, эх сурвалжаар дамжуулан өгөгдлийг бэлтгэх, нийтлэх чадавхад дэмжлэг үзүүлж, мөн стандартуудыг нарийн тогтоосон, үүнийг дагаад хэрэглэгчид үүсэн бий болсон бол мэдээллийн хэрэглээ болон дүн шинжилгээ хийхэд ч дэмжлэг болдог.

ОУИТБС-ын хэрэгжилт дэхь нээлттэй мэдээлэл/өгөгдөл

9. ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч орнууд нь дараах зүйлсийн даган мөрдөхийг дэмжинэ:
- Нээлттэй мэдээллийн бодлого болон стратегийн дагуу ОУИТБС-ын хүрээнд тайлан гаргаж буй байгууллагуудын мэдээллийг системтэйгээр, цаг тухайд нь, иж бүрнээр ил тод болгох, мэдээлэл түгээх зардлын үр ашигт байдал болон хүртээмжийг хангах;
 - Хэрэглэгчидтэй¹² хамтран ажиллаж тэргүүлэн ач холбогдол бүхий багц дата болон түгээлтийн хэлбэрийг тогтоон гаргах;
 - Олон янзын хэрэглэгчдийн хэрэгцээг, хүртээмжийн саад сорилтуудыг жендер, үндэстний бүлэг, газар зүйн тархац зэргээр нь харгалзан үзэж байх;
 - Өгөгдөл мэдээллийг багцалсан байдлаар, машинд уншигдах форматаар, иж бүрэн тайлбартайгаар гарган өгснөөр хэрэглэгчид нь тухайн мэдээллийг давуу талууд, сул талууд, аналитик шинжилгээ хийхэд тулгарах хязгаарлалтууд, аюулгүй байдлыг шаардлагууд болон хэрхэн боловсруулалт хийх талаар хангалттай мэдээлэл авах боломжийг ханган өгөх;
 - Мэдээлэл өгөгдлийг аль болох эрт түгээж, хэрэглэгчид өөрийн саналыг ирүүлэх боломжийг хангах, улмаар нээлттэй мэдээллийн чанарын өндөр стандартыг хангахын тулд эргэн өөрчлөлт оруулж, сайжруулж байх;
 - Мэдээллийг нээлттэй лицензийн хүрээнд боломжтой бол СС 4.0¹³ лицензтэйгээр гарган хэрэглэгчид үнэ төлбөргүй авах, дахин ашиглах боломжийг хангах¹⁴;
 - Техникийн мэдлэг болон туршлагыг бусад оронтой хуваалцаж, нийгмийн хүртээмжтэй байдлаар нээлттэй мэдээллийн боломжийг нэмэгдүүлэх;
 - Нээлттэй мэдээллийн талаарх боловсролыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр ажиллаж, аппликейшн хөгжүүлэгчид болон иргэний нийгмийн байгууллага зэрэг талууд, хүмүүсийг нээлттэй мэдээллийн хэрэгцээг түгээн дэлгэрүүлэх, нээлттэй мэдээллийн үнэ цэнийг бий болгох чиглэлээр ажиллахын урамшуулан дэмжих;
 - Мэдээлэл өгөгдөл нь үндэсний болон олон улсын стандарттай нийцэн, харилцан ажиллах боломжтой, үүнд ОУИТБС-ын Удирдах хорооны баталсан мэдээллийг стандартыг¹⁵, Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газрын гаргасан нэмэлт зааварчилгааг баримтлах;
 - Боломжтой бүхий л тохиолдолд арилжааны болон төрийн байгууллага хоорондын мэдээллийг өвөрмөц, боломжит, нээлттэй үзүүлэлтээр харьцуулан шалгаж байх боломжийг хангах;
 - Нээлттэй мэдээллийг түгээх болон ашиглах техникийн дэд бүтцийг харгалзан үзэх¹⁶;
 - Нээлттэй мэдээллийн бодлогын засаглал болон тогтвортой байдлыг харгалзан, тайлан гаргаж буй байгууллагууд нь мэдээллийг хадгалах, ашиглах, аюулгүй байдлыг хангах бүтцийг нь бий болгох.

Нээлттэй мэдээллийн салбарыг оролцуулах, хамтран ажиллах

¹¹ Жишээ нь: бенефициар өмчлөгчийн хувьд энэ чиглэлийн мэдээллийн стандарт нь нээлттэй мэдээллийн стандарт байдлаар шинээр гарч буй бол (<http://standard.openownership.org>) ил тод нээлттэй гэрээний дата стандартыг батлан гаргаад байна (<http://standard.open-contracting.org>).

¹² Хэрэглэгч гэдэг нь иргэд, хэвлэл мэдээлэл, судлаачид болон өөрийн үйлчилгээг хүргэхийн тулд төрийн бусад байгууллагуудын мэдээллийг ашиглаж буй төрийн байгууллагуудыг багтаана.

¹³ <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>, болон <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode> дээр үзнэ үү

¹⁴ Нээлттэй мэдлэгийн порталын санал болгосон “Лицензийн зөвлөмжүүд” дээр үзнэ үү

<https://research.okfn.org/avoiding-data-silos/#the-licensing-process>

¹⁵ Жишээ болгон нээлттэй мэдээллийн эх сурвалжийн директорыг үзнэ үү: <http://datastandards.directory/> дээр үзнэ үү.

¹⁶ Техникийн дэд бүтэц гэдэг нь мэдээллийг цуглуулах, цэвэрлэх, бусад мэдээлэлтэй холбох болон нийтлэх мэдээллийн технологи болон үр чадварыг хэлнэ. Зураглалын мэдээллийн экосистем нь техникийн дэд бүтцийг илтгэн гаргах, хэвлэн нийтлэх нэг арга зам байж болно. Жишээ болгон Нээлттэй мэдээллийн институтийн зааварчилгаа <https://theodi.org/project/mapping-data-ecosystems/> болон тоон хөгжлийн Олон улсын хөгжлийн агентлагийн (DFID) зарчмуудыг үзнэ үү: <https://digitalprinciples.org/principle/understand-the-existing-ecosystem/>

10. Төрийн нээлттэй мэдээллээс суралцах болон сайн туршлагыг бий болгох зорилгоор ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэгч улсууд нь Нээлттэй мэдээллийн дүрэм¹⁷ болон хамаарах бусад санаачилгуудыг¹⁸ батлан хэрэгжүүлэхийг зөвлөмж болгож байна.
11. ОУИТБС-ын улс орнуудаас авсан сургамжуудаа дамжуулах, олон улсын туршлагаас суралцах зорилгоор ОУИТБС-ын Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газар нь нээлттэй мэдээллийн чиглэлийн ажлын хэсгүүдтэй хамтран ажиллаж байх (харилцан нөхвөрлөх зорилгоор)¹⁹.

¹⁷ Нээлттэй мэдээллийн дүрмийн үзнэ үү: <https://opendatacharter.net/endorse-the-charter/>

¹⁸ Жишээ нь Тоон хөгжлийн зарчмууд: <https://digitalprinciples.org/>

¹⁹ Жишээ нь Нээлттэй мэдээллийн дүрмийг хэрэгжүүлэх ажлын хэсэг нь нээлттэй мэдээлэл хэрэгжүүлж буй Засгийн газруудад зориулан арга хэрэгсэл, эх үүсвэрийг боловсруулж, харилцан суралцах үйл явцыг улс орон болон байгууллагуудын хооронд хангадаг. Үндсэн мэдээллийг <https://opendatacharter.net/who-we-are/> хаягаар үзнэ үү.

БҮЛЭГ ХОЁР

ЗАСАГЛАЛ БОЛОН УДИРДЛАГА

ОУИТБС нь илүү өргөн хүрээг хамарсан хэлэлцүүлэг болон шинэчлэлийг бодлогоор хангадаг дэлгэрэнгүй стандарт болон хөгжиж байна. ОУИТБС-ын өөрийн засаглал болон менежмент мөн л даган өөрчлөгдөж буй билээ. ОУИТБС-ыг Норвег Улсын хуулийн дагуу байгуулагдсан ашгийн бус гишүүдийн холбоо удирддаг. Энэ нь ОУИТБС-ыг удирдах хамрах хүрээгээр хангадаг ОУИТБС Холбооны дүрэм юм.

ОУИТБС нь ОУИТБС-ын зорилгыг хөхүүлэн дэмжих ОУИТБС-ын оролцогчдыг олон улсын форумар хангахын тулд багадаа 3 жил тутамд Олон улсын бага хурлыг хуралдуулна. Эдгээр арга хэмжээнээс гадна үндсэн гол гурван бүлгийн гишүүдийн уулзалтууд, хэрэгжүүлэгч болон дэмжигч орнуудын уулзалтууд, компаниудын болон иргэний нийгмийн байгууллагуудаас бүрдэх Гишүүдийн хурлыг хуралдуулна. 3 оролцогч талын санал нь тэгш хуваагдсан, тэнцвэртэй байна. Гишүүдийн хурлын гол үүрэг нь ОУИТБС-ын Удирдах хороог томилох явдал юм. Талууд нь дотооддоо Холбооны гишүүнчлэл болон хэний нэрийг ОУИТБС-ын Удирдах хороонд дэвшүүлэх хүсэлттэй байгаагаа хэлэлцэн тохиролцоно.

Бага хурлууд болон Гишүүдийн хурлууд хооронд ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь Удирдах хорооны ээлжит хурал, хорооны хурал, Удирдах зөвлөлийн ээлжит хурлаар дамжуулан ОУИТБС-ын үйл ажиллагаанд хяналт тавьдаг. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь төлөөлөх эрх бүхий өөр өөр талуудыг төлөөлөн сонгогдсон 21 гишүүнтэй байна.

ОУИТБС-ын Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газар нь ОУИТБС-ын Холбооны өдөр тутмын үйл ажиллагааг хариуцна. ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлж байгаа улс орнуудад нэлээд хэмжээний техникийн тусламжийг Нарийн бичгийн дарга нарын газар болон бусад олон талын болон хоёр талын харилцаат төрийн бус байгууллагуудаас үзүүлдэг.

Энэхүү бүлэгт олон улсын түвшин дэх ОУИТБС-ын засаглалтай холбоотой гол баримт бичгүүдийг багтаав:

- Үүсгэн байгуулах дүрэм, 2019 оны 7 дугаар сарын 17-ны хурлаар батлагдах;
- ОУИТБС нь өөрөө хэрхэн ил тод байх талаар заасан Нээлттэй байдлын бодлого;
- ОУИТБС-ын Оролцогч талуудын удирдамж, eiti.org/governance; болон,
- ОУИТБС-ын Ёс зүйн дүрэм

9. ҮҮСГЭН БАЙГУУЛАХ ДҮРЭМ

2019 оны 7 дугаар сарын 19-ны өдрийн бүх гишүүдийн хурлаар батлагдана. Тухайн хурлаар батлагдахгүй тохиолдолд 2016 оны хувилбар хүчин төгөлдөр байна.

1 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ НЭР

- 1) Холбооны нэр нь “Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын санаачилгын (“ОУИТБС”) холбоо” (цаашид “ОУИТБС-ын Холбоо” гэх) болно.

2 ДУГААР ЗҮЙЛ ҮНДСЭН МЭДЭЭЛЭЛ БА ЗОРИЛГО

- 1) ОУИТБС-ын Холбоо нь Засгийн газар болон түүний агентлагууд, газрын тос, байгалийн хий, уул уурхайн салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниуд, хөрөнгийн менежментийн компаниуд, тэтгэврийн сангууд (“Байгууллагын хөрөнгө оруулагчид”), орон нутгийн иргэний нийгмийн бүлгүүд болон олон улсын төрийн бус байгууллагуудын төлөөлөл орсон олон улсын олон талт оролцогчдын санаачилга юм.
- 2) ОУИТБС-ын Холбооны зорилго нь байгалийн баялгийн орлогыг ил тод болгох нь авлига, хээл хахуулийг багасгах болон олборлолтын үйлдвэрлэлээс олсон орлого нь эдийн засгийг өөрчлөх, ядуурлыг бууруулах, байгалийн баялаг ихтэй улс орнуудын нийт хүн амын амьжиргааны түвшнийг, эдийн засгийг сайжруулах, ядуурлыг бууруулах боломжтой болохыг хүлээн зөвшөөрөн ОУИТБС-ын зарчмууд болон шаардлагуудыг газрын тос, байгалийн хий, уул уурхайн салбарын ил тод байдлын олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн стандарт болгох явдал юм.

3 ДУГААР ЗҮЙЛ ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД, ХЯЗГААРЛАГДМАЛ ХАРИУЦЛАГА

- 1) ОУИТБС-ын холбоо нь Норвег Улсын хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан ашгийн бус холбоо юм.
- 2) ОУИТБС-ын холбооны гишүүд нь, хамтдаа эсхүл тус тусдаа, ОУИТБС-ын холбооны өр, төлбөрийн үүрэг эсхүл өр төлбөрийг хариуцахгүй.

4 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ БҮТЭЦ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

- 1) ОУИТБС-ын Холбооны байнгын байгууллагын бүтцийн хэсэг нь дараах болно:
 - i) ОУИТБС-ын Олон улсын бага хуралтай холбоотой хуралддаг ОУИТБС-ын Бүх гишүүдийн хурал;
 - ii) ОУИТБС-ын Даргаар ахлуулсан ОУИТБС-ын Удирдах хороо;
 - iii) Гүйцэтгэх захирлаар удирдуулсан ОУИТБС-ын Ажлын алба/ Нарийн бичгийн дарга нарын газар.
- 2) ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь 14 дүгээр зүйлийн дагуу хороодыг байгуулж болно;
- 3) ОУИТБС-ын холбооны захиргаа нь үйл ажиллагаагаа ил тод явуулж, жендер, үндэстэн болон соёлын хувьд олон талт байдлыг хөхиүлэн дэмжинэ.

5 ДУГААР ЗҮЙЛ ГИШҮҮНЧЛЭЛ БА (СОНГУУЛИЙН) ТОЙРОГ

- 1) ОУИТБС-ын холбооны гишүүн нь 5 (2) болон (3) дугаар зүйлд заасны дагуу Оролцогч талын тойргоос томилсон улс орон (төр), компани, байгууллага эсхүл аж ахуйн нэгжийн төлөөлөгч байна.
- 2) Гишүүд нь дараах 3 тойрогт хуваагдана:
 - i) Улс орнуудын тойрог нь:
 - a) ОУИТБС-ын Удирдах хорооноос Даган мөрдөгч орны статус олгосон санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улс орнууд буюу төр;
 - b) ОУИТБС-ын Холбооны зорилтыг дэмждэг Дэмжигч улс орнууд буюу төр эсхүл мужуудын нэгдлээс тус тус бүрдэнэ.
 - ii) Компаниудын тойрог нь:
 - a) ОУИТБС-ын Холбоо болон эдгээр компаниудыг төлөөлж байгаа нийгэмлэгүүдийн зорилтыг дэмжих үүрэг хүлээсэн олборлох салбарын компаниуд;
 - b) ОУИТБС-ын Холбооны зорилтыг дэмжих үүрэг хүлээсэн байгууллагын хөрөнгө оруулагчдаас тус тус бүрдэнэ.
 - c) ОУИТБС-ын Холбооны зорилтыг дэмжиж буй коммодити худалдааны компаниуд.
 - iii) ОУИТБС-ын Холбооны зорилтыг дэмждэг төрийн бус байгууллага, дэлхийн үйл ажиллагааны сүлжээ, эвслээс бүрдэх Иргэний нийгмийн байгууллагуудын тойрог.

- 3) Бүх Тойргууд нь ОУИТБС-ын Холбооны Гишүүдийн томилгоог зохицуулж байгаа дүрэм журмаа тохиролцоно. Гишүүнчлэл нь дараахаар хязгаарлагдана. Үүнд:
 - i) Улс орнуудын тойргоос Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч бүх улс орон болон Дэмжигч улс орон (эсхүл тэдний хэсэг) тус бүрийн нэг хүртэлх төлөөлөл;
 - ii) Компаниудын тойргоос тэднийг төлөөлж байгаа бүх компани болон холбоо тус бүрийн нэг хүртэлх төлөөлөл болон Байгууллагын хөрөнгө оруулагчдын ихдээ 5 төлөөлөл;
 - iii) Иргэний нийгмийн байгууллагуудын тойргоос бүх Иргэний нийгмийн байгууллага тус бүрийн нэг хүртэлх төлөөлөл.
- 4) Нойрог нь хэдийд ч өөрийн томилсон гишүүдийг сольж болно. Тойрог нь өөрийн Гишүүдийг ОУИТБС-ын Ажлын албанд хэдийд ч мэдэгдэнэ.
- 5) ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь ОУИТБС-ын Холбооны Гишүүний гишүүнчлэлийг дараах тохиолдолд дуусгавар болгож болно:
 - i) Гишүүн, улс орон эсхүл тухайн Гишүүний төлөөлдөг бусад аж ахуйн нэгж нь эдгээр Дүрмийг мөрдөж ажиллаагүй; эсхүл
 - ii) Гишүүн, улс орон эсхүл тухайн Гишүүний төлөөлдөг бусад аж ахуйн нэгж нь өөрсдийн хэргийг ОУИТБС-ын зарчмуудад хохирол учруулах байдлаар эсхүл эсрэгээр явуулсан.
- 6) Гишүүн нь Гишүүдийн хурлаар эцэслэн шийдвэрлүүлэхээр ОУИТБС-ын Удирдах хорооны шийдвэрийг 5 (5) дугаар зүйлийн дагуу давж заалдаж болно.

6 ДУГААР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН БАГА ХУРАЛ

- 1) ОУИТБС-ын Холбооны ашиг сонирхолд нийцүүлэн ОУИТБС-ын оролцогчдыг форумар хангах, ОУИТБС-ын Холбооны зорилгыг хөхүүлэн дэмжих болон ОУИТБС-ын Холбооны бодлого, стратегийн талаар өөрсдийн санал бодлоо илэрхийлэхийн тулд ОУИТБС-ын Бага хурлыг багадаа 3 жил тутамд хуралдуулна. ОУИТБС-ын Тэргүүн тухайн Бага хурлын даргын үүргийг гүйцэтгэнэ. ОУИТБС-ын Бага хурал нь ОУИТБС-ын Холбооны гүйцэтгэх бүс дээд байгууллага юм.
- 2) ОУИТБС-ын Гишүүд, Удирдах хороо болон Ажлын алба нь ОУИТБС-ын Бага хуралд оролцох эсхүл төлөөлөх эрхтэй. Түүнчлэн, ОУИТБС-ын бусад оролцогчдыг оролцохыг урих бөгөөд аль ч тохиолдолд ОУИТБС-ын Удирдах хороогоор тийнхүү батлуулахын тулд зохицуулалт хийх нь үндэслэлтэй практик юм.
- 3) ОУИТБС-ын Бага хурлыг ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь багадаа 4 долоон хоногийн өмнө Гишүүд болон тойргуудад бичгээр мэдэгдэл хүргүүлэн ОУИТБС-ын вэбсайтад байршуулан зарлан хуралдуулж болно. Бичгээр гаргах мэдэгдэлд ОУИТБС-ын Бага хурлаар хэлэлцэх асуудлуудыг оруулна.
- 4) ОУИТБС-ын Бага хурал нь:
 - i) Хэлэлцүүлэг, өмгөөлөл/нөлөөлөл, хөрөнгө босголт болон ОУИТБС-ын шинэ оролцогчдын хамрагдалтыг чухал, харагдахуйц бодлогоор хангах;
 - ii) Өмнөх Гишүүдийн ердийн хурлаас хойших хугацааны үйл ажиллагааны тайланг үндэслэн явцыг хянан шалгах;
 - iii) Дараагийн Гишүүдийн ердийн хурал хүртэл ОУИТБС-ын Холбооны үйл ажиллагаатай холбогдуулан ОУИТБС-ын Удирдах хороонд санал гаргах;
 - iv) ОУИТБС-ын Холбооны зорилгыг хангах өндөр түвшний хамтын ажиллагаа, улс төрийн үүрэг амлалт болон хөдөлгөөнийг дайчлах, дэмжлэг үзүүлэх;
 - v) ОУИТБС-ын Холбооны засаглалын бүтцэд албан бус төлөөлөлтэй тэдгээр ОУИТБС-ын оролцогчдыг албан бус харилцаа холбооны сувгаар хангах.
- 5) Дээрх 7 (4) дугаар зүйлд дурдсан асуудлуудын талаар санал бодлоо ОУИТБС-ын Бага хурлаар хэлэлцэн тохиролцох Үр дүнгийн заавал биелүүлэх үүрэг хүлээгээгүй мэдэгдэлд илэрхийлэн, ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурал болон ОУИТБС-ын Удирдах хороонд танилцуулна. ОУИТБС-ын Бага хурал нь шийдвэрүүдийг санал нэгтгэйгээр батлахад бүх хүчин чармайлтаа дайчилна. ОУИТБС-ын оролцогчдын санал бодлыг харгалзан ОУИТБС-ын Тэргүүн санал өгөх шаардлагатай болохыг шийдэж болно. Энэхүү албан тушаалыг хашиж байгаа ОУИТБС-ын Удирдах хорооны Гишүүд болон Ажлын албанаас бусад ОУИТБС-ын бүх оролцогчид нь нэг саналын эрхтэй байна. ОУИТБС-ын Бага хурлын шийдвэрүүдийг хуралд оролцон, санал өгч байгаа энгийн олонх батална.

7 ДУГААР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН ГИШҮҮДИЙН ХУРАЛ

- 1) ОУИТБС-ын Холбооны гүйцэтгэх дээд удирдлага нь ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурал байна.
- 2) ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурал нь ОУИТБС-ын Холбооны гишүүдээс бүрдэнэ.
- 3) ОУИТБС-ын Гишүүдийн ээлжит хурлыг ОУИТБС-ын Бага хуралтай уялдуулан багадаа 3 жил тутамд хуралдуулна. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь багадаа дөрвөн 7 хоногийн өмнө Гишүүдэд бичгээр мэдэгдэл хүргүүлэн ОУИТБС-ын Гишүүдийн ээлжит хурлыг зарлан хуралдуулна.

- 4) Гишүүдийн ээлжит бус хурлыг ОУИТБС-ын Удирдах хороо багадаа 3 долоон хоногийн өмнө Гишүүдэд бичгээр мэдэгдэл хүргүүлэн зарлан хуралдуулж болно. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь ОУИТБС-ын Тэргүүн Гишүүдийн ердийн бус хурлыг хуралдуулах тухай хүсэлтийг хүлээн авснаас хойш 4 долоон хоногийн дотор хуралдуулна.
- 5) ОУИТБС-ын Гишүүдийн хуралд оролцох хүсэлтэй гишүүд нь ОУИТБС-ын Ажлын албанд зарлан дуудах хуудсанд заасан хугацааны дотор мэдэгдэл өгөх ёстой. Гишүүн нь ОУИТБС-ын Гишүүдийн хуралд бичгээр үйлдсэн итгэмжлэлээр оролцож болно. Түүнчлэн, итгэмжлэлд санал өгөх тусгай зааврыг дурдана.
Зохих ёсоор гарын үсэг зурсан итгэмжлэлийг зарлан дуудах хуудсанд заасан хугацааны дотор ОУИТБС-ын Ажлын албанд хүргүүлэх ёстой.
- 6) ОУИТБС-ын Тэргүүн нь ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлын даргын үүргийг гүйцэтгэнэ.
- 7) Гишүүдийн хурлын ирц нь багадаа Гишүүдийн гуравны нэг нь хуралд оролцсоноор бүрдэх бөгөөд тойрог бүрээс сонгогдсон Гишүүдийн багадаа 1/3-г оруулах ёстой.
- 8) Гишүүдийн хурал нь санал нэгтгэйгээр зөвшилцөн шийдвэрүүдийг батлахад бүх хүчин чармайлтаа дайчилна. Санал өгөх шаардлагатай бол гаргасан нийт саналын багадаа 2/3-н дэмжлэгийг шаардаж байгаа шаардлага хангасан олонх шийдвэрүүдийг батлах бөгөөд тойрог бүрийг төлөөлж буй Гишүүдийн гаргасан саналын багадаа 1/3-н дэмжлэгийг оруулах ёстой. Тойрог бүрийн Гишүүдийн нийт саналын тоо нь тэнцүү байх бөгөөд дараах байдлаар тодорхойлно:
 - i) Улс орнуудын тойргоос сонгогдон ирсэн Гишүүд тус бүрдээ нэг саналын эрхтэй байна;
 - ii) Компаниудын тойрог болон Иргэний нийгмийн байгууллагуудын тойргоос сонгогдсон гишүүдийн саналыг улс орны нийт саналыг Компанийн гишүүдийн болон Иргэний нийгмийн тойргуудын тоонд тус тус хуваан тодорхойлно.
 - iii) ОУИТБС-ын Тэргүүн санал хураалтын өмнө өөр өөр тойргоос ирсэн Гишүүн тус бүрийн саналын тоог зарлана.

8 ДУГААР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН ГИШҮҮДИЙН ХУРЛЫН ЧИГ ҮҮРЭГ

- 1) ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлаар:
 - i) ОУИТБС-ын Удирдах хорооны үйл ажиллагааны тайлан, данс тооцоо бүртгэл болон үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг батлах;
 - ii) Тойргийн нэр дэвшүүлэлтийг үндэслэн ОУИТБС-ын Удирдах хорооны Гишүүд болон Гишүүн тус бүрийн Орлох этгээдийг сонгох;
 - iii) ОУИТБС-ын Удирдах хорооны саналыг үндэслэн ОУИТБС-ын Тэргүүнийг сонгох;
 - iv) Гишүүнээс ирүүлсэн санал хүсэлтийн дагуу аливаа бусад асуудлыг авч хэлэлцэх. Тэрхүү санал хүсэлтийг зарлан дуудах хуудсанд дурдсан ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлаар хэлэлцэх асуудалд оруулах тэрхүү асуудлын хугацаанд ОУИТБС-ын Тэргүүнд бичгээр хүргүүлнэ.

9 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН УДИРДАХ ХОРОО

- 1) ОУИТБС-ын Холбооны гүйцэтгэх удирдлага нь ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлаас сонгогдсон, Гишүүдийн хурлын удирдамжийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж байгаа ОУИТБС-ын Удирдах хороо байна.
- 2) ОУИТБС-ын Холбооны Олон тал оролцогчдын бүлгийн үндсэн шинжийг тусгахын тулд ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь ОУИТБС-ын Удирдах хорооны 20 гишүүн (“Удирдах хорооны гишүүд”)-ээс бүрдэх бөгөөд үүнд дараах гишүүд орно:
 - i) Дарга;
 - ii) ОУИТБС-ын Холбооны гишүүд болох Улс орнуудын тойргоос сонгогдсон Удирдах хорооны 9 гишүүн. Тэдний хамгийн ихдээ 3 нь Дэмжигч орны төлөөлөл байх бөгөөд үлдсэн нь Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улс орнуудын төлөөлөл байна. Боломжтой бол, багадаа 3 Даган мөрдөгч улс орон нь Санаачилгыг хэрэгжүүлэгч улс орнуудыг төлөөлнө.
 - iii) ОУИТБС-ын Холбооны гишүүд болох Компаниудын тойргоос сонгогдсон Удирдах хорооны 6 гишүүн. Тэдний хамгийн ихдээ 1 нь Байгууллагын хөрөнгө оруулагчийн төлөөлөл байна.
 - iv) ОУИТБС-ын Холбооны гишүүд болох Иргэний нийгмийн байгууллагуудын тойргоос сонгогдсон Удирдах хорооны 5 гишүүн.
- 3) Тэдгээрийн нэр дэвшүүлэлтийн дараа хуралдсан ОУИТБС-ын Гишүүдийн ердийн хурлаас шийдвэр гаргасан өдрөөс эхлэн Удирдах хорооны бүх гишүүд огцорно. Гэхдээ тэдгээр гишүүд нь тэрхүү ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлаар хэлэлцэх дахин нэр дэвшүүлэлтэд оролцох эрхтэй.
- 4) Тухайн тойрог нэр дэвшүүлсэн Удирдах хорооны гишүүн бүрийн нэг орлогчийг (“Орлогч”) тойргууд нэр дэвшүүлэх бөгөөд ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлаар сонгож болно. Орлогч гишүүн тухайн Удирдах хорооны гишүүнийг төлөөлнө. Хэрэв орлогч байхгүй бол холбогдох тойрог шинэ Удирдах хорооны гишүүн болон орлогчийг нэр дэвшүүлнэ.

- 5) Удирдах хорооны гишүүн нь Удирдах хорооны хуралд оролцоогүй тохиолдолд тухайн Удирдах хорооны гишүүний орлогч Удирдах хорооны хуралд оролцох, хэлэлцүүлэгт оролцох, санал өгөх ба тухайн Удирдах хорооны бүх чиг үүргийг хэрэгжүүлж болно.
- 6) ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурал хооронд ОУИТБС-ын Удирдах хороонд сул орон тоо гарсан тохиолдолд, энэхүү сул орон тоон дээр Удирдах хорооноос сонгох холбогдох тойргоос санал болгож байгаа шинэ Орлогчийн хамтаар ажлаа өгсөн Удирдах хорооны гишүүний орлогч ажиллана.
- 7) ОУИТБС-ын Холбоо нь Удирдах хорооны гишүүдийг хариуцлагын даатгалд даатгуулна. Даатгалын гэрээний болзол, нөхцөлийг ОУИТБС-ын Удирдах хороо батална.
- 8) ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь бүрэн эрхийн хугацаанд статусыг нь түдгэлзүүлсэн хэрэгжүүлэгч улс орныг төлөөлж байгаа Удирдах хорооны гишүүний Удирдах хорооны гишүүний статусыг хэвээр хадгалахаар шийдэж болно. Гэхдээ түдгэлзүүлсэн хугацаанд Удирдах хорооны үйл ажиллагаанд оролцохоос зайлсхийнэ. Түдгэлзүүлсэн нь нэг жилээс дээш хугацаанд хүчин төгөлдөр байх бөгөөд ОУИТБС-ын Удирдах хороо тухайн Удирдах хорооны гишүүнчлэлийг дуусгавар болгохоор шийдэж болно.

10 ДУГААР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН АЖИГЛАГЧИД

- 1) ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь Дэлхийн банк, Олон Улсын Валютын Сан болон бусад холбогдох оролцогчид зэрэг Олон улсын холбогдох байгууллагуудын төлөөлөгчдийг ОУИТБС-ын Удирдах хорооны болон Гишүүдийн хуралд ажиглагчаар оролцохыг урина. Тэдгээр ажиглагчид нь саналын эрхгүй хэдий ч тусгай асуудлаар өөрсдийн санал бодлоо илэрхийлж болно. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь ажиглагчдын оролцоогүйгээр шийдэж болох зарим нэг асуудал байна гэж үзэж болно.

11 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН УДИРДАХ ХОРООНЫ ДАРГА

- 1) ОУИТБС-ын Удирдах хорооны даргыг ОУИТБС-ын Гишүүдийн ээлжит хурлаар сонгоно. ОУИТБС-ын Гишүүдийн ээлжит хурал бүрийн өмнө ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь тухайн ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлын дараа тодорхой хугацаанд ОУИТБС-ын Тэргүүнд нэр дэвшигчийг санал болгоно. ОУИТБС-ын Тэргүүний бүрэн эрхийн хугацааг нэг удаа сунгаж болно.
- 2) ОУИТБС-ын Тэргүүн нь:
 - i) ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлын даргын үүргийг гүйцэтгэх;
 - ii) ОУИТБС-ын Удирдах хорооны хурлын даргын үүргийг гүйцэтгэх;
 - iii) ОУИТБС-ын Бага хурал болон ОУИТБС-ын Гишүүдийн хуралд ОУИТБС-ын Удирдах хорооны тайланг танилцуулах;
 - iv) ОУИТБС-ын Удирдах хороог гадаад асуудлуудад төлөөлөх;
 - v) ОУИТБС-ын Удирдах хорооны шийдвэрүүдийн хэрэгжилтийн асуудлаар ОУИТБС-ын Ажлын албатай эргэх холбоо тогтоох;
 - vi) ОУИТБС-ын оролцогчид хоорондын хамтын ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэхийг эрмэлзэх.
- 3) ОУИТБС-ын Тэргүүн Удирдах хорооны хурлыг даргалж чадахгүй болсон тохиолдолд хуралд оролцож байгаа Удирдах хорооны гишүүд тухайн хурлыг даргалах Удирдах хорооны өөр нэг гишүүнийг томилж болно.

12 ДУГААР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН УДИРДАХ ХОРООНЫ ЧИГ ҮҮРЭГ

- 1) ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь цаг ямагт ОУИТБС-ын Холбооны эрх ашгийг дээдэлнэ. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь дараах үндсэн чиг үүргийг оруулаад ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлын шийдвэрт хамаарах ОУИТБС-ын Холбооны гүйцэтгэх эрх мэдлийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:
 - i) ОУИТБС-ын Холбоонд сөргөөр нөлөөлж буй ерөнхий болон тусгай бодлогын асуудлуудыг авч хэлэлцэх;
 - ii) ОУИТБС-ын Холбооны ажлын төлөвлөгөө болон төсвийг (“Удирдах хорооны гишүүд”) зөвшөөрөх;
 - iii) ОУИТБС-ын Бага хурал болон ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлын төлөвлөгөөг зөвшөөрөх;
 - iv) ОУИТБС-ын Бага хуралд (ОУИТБС-ын Тэргүүнээр дамжуулан) үйл ажиллагааны тайлан болон төлөвлөгөөг танилцуулах, ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлаар тэдгээрийг батлуулах;
 - v) ОУИТБС-ын Гишүүдийн сүүлийн ердийн хурлаас хойших санхүүгийн жилийн жилийн данс тооцоо болон аудитын тайланг (ОУИТБС-ын Тэргүүнээр дамжуулан) танилцуулах;
 - vi) Ажлын албаны даргыг томилох;
 - vii) ОУИТБС-ын Ажлын албаны ажилд (ОУИТБС-ын Тэргүүнээр дамжуулан) хяналт тавих, удирдан чиглүүлэх;
 - viii) ОУИТБС-ын Холбооны Олон талт оролцогчдын шинжийг бүх түвшинд ОУИТБС-ын Холбоо болон түүний Хороодод байлгах, бүрэн тусгах;

- ix) Гомдол, саналыг зөрүүг шийдвэрлэх, улс орныг жагсаалтаас хасах, давж заалдах асуудал зэрэг баталгаажуулах явцтай холбоотой журам боловсруулах;
- x) ОУИТБС-ын Холбоо нь улс орны болон компанийн ажлын төлөвлөгөөний агуулга, баталгаажуулах ажиллагаа, санхүүжилтийн менежмент, төсөл, бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний төлбөр, аудит, төслүүдийг тайлагнах, батлахыг орсон менежмент болон үйл ажиллагааны илүү дэлгэрэнгүй журам, дүрмийг батлах;
- xi) ОУИТБС-ын Гишүүдийн ердийн хурал бүрийн өмнө ОУИТБС-ын Тэргүүнд нэр дэвшигчийг санал болгох;
- xii) Ёс зүйн дүрмийг батлах.

13 ДУГААР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН УДИРДАХ ХОРООНЫ ХОРООД

- 1) ОУИТБС-ын Удирдах хороо цаашид үүсэх тусгай асуудлаар хороод байгуулж болно. Тэрхүү хороонд Удирдах хорооны 2 буюу түүнээс дээш тооны гишүүд эсхүл тэдгээрийн орлогчид орох бөгөөд хороодын бүрэлдэхүүн нь үндэслэлтэй бол ОУИТБС-ын Холбооны Олон талт оролцогчдын шинжийг тусгана. Тэрхүү хорооны мөрдөж ажиллах нөхцөлийг Хурлын тэмдэглэлийн бүртгэлд тэмдэглэнэ.

14 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН УДИРДАХ ХОРООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА БА ХУРАЛ

- 1) ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь жилд наад зах нь 2 удаа хуралдана. Шаардлагатай бол ОУИТБС-ын Удирдах хорооны хурлыг телефон хурлаар хийх боломжтой. Жил бүр ОУИТБС-ын Удирдах хорооны хурлыг багадаа нэг удаа биечлэн хийнэ.
- 2) Удирдах хорооны хурлыг хуралдуулах зарыг наад зах нь 14 хоногийн өмнө ОУИТБС-ын Тэргүүн бичгээр хүргүүлэн хуралдуулна. Тэрнээс богино хугацаанд зарыг хүргүүлэх бол Удирдах хорооны бүх гишүүдийн зөвшөөрлийг бичгээр авна.
- 3) Удирдах хорооны гишүүд санал нэгтэйгээр шийдвэрийг батлахад бүх хүчин чармайлтаа дайчилна. Удирдах хорооны гишүүдийн санаа бодлыг харгалзан ОУИТБС-ын Тэргүүн санал хураах шаардлагатай эсэхийг шийднэ. ОУИТБС-ын Удирдах хорооны гишүүн тус бүр нэг саналын эрхтэй. Саналыг бичгээр үйлдсэн итгэмжлэлээр өгөх боломжтой.
- 4) Шийдвэрийг батлах үед хурлын ирц бүрдсэн байхаас бусад тохиолдолд Удирдах хорооны хурлаар шийдвэр гаргахгүй. Удирдах хорооны гишүүдийн багадаа 2/3 нь хуралд оролцсоноор хурлын ирц бүрдэнэ. Үүнд Улс орнуудын тойргоос багадаа Удирдах хорооны 2 гишүүн (Санаачилгыг хэрэгжүүлж улс болон Дэмжигч улсаас тус бүр нэг), Иргэний нийгмийн байгууллагуудын тойргоос Удирдах хорооны нэг гишүүн, Компаниудын тойргоос Удирдах хорооноос нэг гишүүн тус тус байна.
- 5) Санал өгөх шаардлагатай бол тухайн шийдвэрийн зорилгоор 13 санал шаардаж байгаа шаардлага хангасан олонх шийдвэрүүдийг батлах бөгөөд хэрэгжүүлэгч улс орнуудын сонгуулийн дэд тойргоос авсан 1/3-ыг оролцуулаад тойрог тус бүрээс сонгогдсон Удирдах хорооны гишүүний багадаа 1/3-н саналын дэмжлэгийг оруулах ёстой.
- 6) Удирдах хорооны гишүүн нь тэрээр шууд болон хувийн ашиг сонирхол бүхий аливаа асуудал эсхүл зохицуулалттай холбогдуулан эсхүл түүний үнэнч байдалдаа итгэлтэй байхад нөлөөлөх аливаа бусад тусгай нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд санал өгөхгүй. Удирдах хорооны гишүүн нь тэр талаар олж мэдсэн даруйдаа аль болох хурдан тэрхүү ашиг сонирхлыг ОУИТБС-ын Удирдах хороонд танилцуулах бөгөөд Удирдах хорооны хурлын тэмдэглэлд тэмдэглэнэ. Удирдах хорооны гишүүн санал өгөх эрхгүй асуудлаар шийдвэр гаргах үед хуралд оролцсон Удирдах хорооны гишүүний ирцийг тооцохгүй. Энэ нь Удирдах гишүүний орлогчийг тухайн асуудалд санал өгөхөөс түдгэлзүүлэхгүй.
- 7) ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь Удирдах хорооны хурлаас гадуур шийдвэр гаргах ажиллагаатай холбоотой журам тогтоож болно. Тэрхүү журмын дагуу Удирдах хорооны хурлаас гадуур гаргасан аливаа шийдвэрийг тухайн шийдвэрийг гаргаснаас хойш Удирдах хорооны хурлын тэмдэглэлд бүртгэнэ.
- 8) ОУИТБС-ын Холбоо нь Удирдах хорооны бүх гишүүдийн хамтарсан гарын үсгээр хөндлөнгийн үүрэг гүйцэтгэх боломжтой. ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь аль нэг 2 гишүүн нь хамтдаа гарын үсэг зурах Даргыг дангаар нь эсхүл Удирдах хорооны 2 буюу хэд хэдэн гишүүнийг сонгож болно.

15 ДУГААР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН АЖЛЫН АЛБА/НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА НАРЫН ГАЗАР

- 1) ОУИТБС-ын Ажлын алба ("Ажлын алба") нь Ажлын албаны дарга болон бусад шаардлагатай ажилтнуудаас бүрдэнэ. Ажлын албаны гишүүд нь ОУИТБС-ын Гишүүдтэй шууд эсхүл шууд бусаар гэрээ байгуулсан гишүүд байна.
- 2) Ажлын алба нь ОУИТБС-ын Удирдах хорооноос өгсөн чиглэлийн дагуу Тэргүүнээрээ дамжуулан ОУИТБС-ын Холбооны өдөр тутмын үйл ажиллагааг хариуцан ажиллана.

- 3) Ажлын албаны Гишүүдийн шинэчилсэн бүртгэлийг ямагт хөтөлнө.
- 4) Ажлын албаны эдгээр Дүрмүүд болон тэдгээрт оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн бүртгэлийг хөтөлнө.
- 5) Ажлын албаны бүх ОУИТБС-ын Удирдах хорооны хурал, Гишүүдийн хурал болон ОУИТБС-ын бага хурлын тэмдэглэлийг Хурлын тэмдэглэлийн бүртгэлд хөтөлнө. Тэрхүү бүх хурлын тэмдэглэлийг ОУИТБС-ын веб сайтад хэвлэн нийтэлнэ. Тэрхүү хурлын тэмдэглэлүүдэд хуралд оролцсон этгээдүүдийн нэрс, хурлаас гаргасан шийдвэрүүд, боломжтой бол шийдвэрийн үндэслэлийг дурдана.

16 ДУГААР ОУИТБС-ЫН АЖЛЫН АЛБАНЫ ДАРГА

- 1) Ажлын албыг шаардлагатай боловсон хүчнийг сонгон шалгаруулах, ОУИТБС-ын холбооны хөгжилд хяналт тавих, Удирдах хороонд дэмжлэг үзүүлэн ажиллах зэргээр ОУИТБС-ын холбооны өдөр тутмын үйл ажиллагааг хариуцан ажиллах Ажлын албаны дарга ахална. Ажлын албаны дарга ОУИТБС-ын Удирдах хорооны даргаар дамжуулан Удирдах хороонд ажлаа тайлагнах бөгөөд Ажлын албаны үйл ажиллагааг хариуцна.
- 2) Ажлын албаны газрын дарга эсхүл Ажлын албанаас томилсон түүний орлогч нь бүх ОУИТБС-ын Удирдах хорооны хурал, Гишүүдийн хурал болон Бага хуралд нарийн бичгийн даргын үүрэг гүйцэтгэнэ.

17 ДУГААР ЗҮЙЛ САНХҮҮЖИЛТ

- 1) ОУИТБС-ын холбоо нь ашгийн бус байгууллага. Тус холбооны санхүүжилт ОУИТБС-ын Гишүүдийн хандив болон хоёр ба олон талт донорууд, олон улсын санхүүгийн байгууллага, бусад агентлаг, байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдийн буцалтгүй тусламжаас бүрдэнэ.
- 2) Түүнчлэн, ОУИТБС-ын холбоо нь мөнгөн бус сайн дурын хандив тусламжаар санхүүжиж болно.

18 ДУГААР ЗҮЙЛ ОУИТБС-ЫН ДАНС, САНХҮҮЖИЛТИЙН МЕНЕЖМЕНТ БА ТӨЛБӨР

- 1) ОУИТБС-ын Холбоо нь өөрийн нэр дээр нээсэн “ОУИТБС-ын Олон улсын менежментийн данс” гэх тусдаа данстай байна. ОУИТБС-ын Олон улсын менежментийн дансыг ОУИТБС-ын Холбооны зорилтууд болон ОУИТБС-ын Удирдах хорооноос баталсан ажлын төлөвлөгөөнд багтах аливаа үйл ажиллагаанд ашиглах боломжтой. Уг санхүүжилтийг захиргаа болон засаглалын зардал, улс орны тусгай ба олон талт үйл ажиллагаануудад ашиглаж болно.
- 2) ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь ОУИТБС-ын Олон улсын менежментийн данс бүртгэл, тооцоонд жил тутам аудит хийх, бичгээр үйлдсэн аудитын тайланг ОУИТБС-ын Удирдах хороонд танилцуулах үүрэгтэй хөндлөнгийн, хараат бус аудиторыг томилно.
ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь ОУИТБС-ын Олон улсын менежментийн данс бүртгэл, тооцоотой холбоотой тайлан болон аудитын төлөвлөгөөг боловсруулан, ОУИТБС-ын үйл ажиллагааны дүрэм журамд нэмэлтээр оруулна.

19 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ

- 1) 8 дугаар зүйлийн дагуу зарлагдан, ОУИТБС-ын Гишүүдийн 2/3 нь оролцон хуралдсан хурлаар эдгээр Дүрэмд нэмэлт өөрчлөлт оруулж болно.
Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг холбогдох шийдвэрээс дөрвөн 7 хоногийн өмнө ОУИТБС-ын бүх гишүүдэд бичгээр хүргүүлнэ.

20 ДУГААР ЗҮЙЛ ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ

- 1) ОУИТБС-ын Удирдах хороо нь Холбоо байгуулагдсан өдрөөс хойш 2 жилийн дотор ОУИТБС-ын Холбооны засаглалын төлөвлөгөөг хянан шалгах ёстой.

21 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ ГИШҮҮНЧЛЭЛЭЭС ТАТГАЛЗАХ, ТАТАН БУУЛГАХ

- 1) Гишүүн нь ОУИТБС-ын Холбооноос хэдийд ч гарч болно. Ажлын албаны дарга гишүүнчлэлээс татгалзах тухай хүсэлтийг бичгээр хүлээн авснаар тэрхүү татгалзал хүчин төгөлдөр болно.
- 2) ОУИТБС-ын Холбоог 7 дугаар зүйлийн заалтын дагуу Гишүүдийн хурлаас татан буулгаж болно. Татан буулгах саналыг холбогдох шийдвэрээс дөрвөн 7 хоногийн өмнө ОУИТБС-ын бүх гишүүдэд бичгээр танилцуулна.
- 3) Татан буугдах тохиолдолд ОУИТБС-ын Холбооны өмч хөрөнгийг ОУИТБС-ын Холбооны ижил төстэй зорилгод болон ОУИТБС-ын Удирдах хорооны тодорхойлсноор ашиглана. Ийнхүү хийхдээ ОУИТБС-ын Гишүүдийн хурлын зөвшөөрлийг авна.

22 ДУГААР ЗҮЙЛ ХҮЧИН ТӨГӨЛДӨР БОЛОХ

1) Энэхүү дүрэм нь ОУИТБС-ын холбоо үүсгэн байгуулагдсан өдрөөс хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

ХАВСРАЛТ А: ОУИТБС-ын зарчмууд

Энэхүү хэвлэлтийн 1 дүгээр хэсэг.

ХАВСРАЛТ Б ОУИТБС-ын нэр, логог ашиглах

ОУИТБС-ын нэр, лого нь ОУИТБС-ын өмч юм. Ерөнхий дүрмийн дагуу *ОУИТБС-ын нэр* жишээ нь, ОУИТБС эсхүл Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын санаачилга, дагалдах бүтээгдэхүүн эсхүл орчуулга болон логог эсхүл орон нутгийн үүсмэл логог <http://www.eiti.org/about/logopolicy>-д дурдсан хязгаарлалтын дагуу ашиглахыг хөхүүлэн дэмждэг бөгөөд зөвшөөрдөг.

10. ОУИТБС-ЫН НЭЭЛТТЭЙ БАЙДЛЫН БОДЛОГО

1. **ОУИТБС-ын баримт бичгүүд нь дор дурдсанаас бусад тохиолдолд нийтэд нээлттэй байна.**
2. **Өрсөлдөөний зорилгоор** ОУИТБС-д задрүүлсан үйл ажиллагаа болон/эсхүл бизнестэй холбоотой тухайн мэдээлэл хамаарах этгээдийн эрх ашгийн хувьд нууц байлгах нь чухал баримт бичгүүдэд нэвтрэх боломжгүй.
Жишээлбэл, ил тод болгох нь тухайн компанийн өрсөлдөхүйц байр суурьт нөлөөлж болзошгүй бол бизнесийн нууцыг ихэвчлэн ил тод болгохгүй.
3. **Хэрэв ил тод болгох нь тэрхүү гуравдагч талын хууль ёсны эрх ашигт нөлөөлөх магадлалтай** бол гуравдагч талаас хүлээн авсан мэдээллийг ил тод болгох баримт бичигт нэвтрэх боломжгүй.
Жишээлбэл, гуравдагч тал болон/эсхүл түүний гэр бүл болон/эсхүл тухайн гуравдагч талтай нягт холбоотой аливаа этгээдийн хувийн аюулгүй байдал аюулд орох магадлалтай бол баримт бичигт нэвтрэх боломжгүй. Түүнчлэн, хувийн нууцыг хамгаалах нь хууль ёсны эрх ашигт орох бөгөөд ийм төрлийн баримт бичигт мөн нэвтрэх боломжгүй.
4. ОУИТБС-ын **дотоод ажлын баримт бичгүүдэд** нэвтрэх боломжгүй.
Жишээлбэл, Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газраас ОУИТБС-ын Удирдах хорооболон түүний хороодод хүргүүлсэн баримт бичгүүдийг ихэвчлэн дотоод баримт бичигт тооцох бөгөөд нэвтрэх боломжгүй. Энэ нь хэрэв Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газар нь ОУИТБС-ын Удирдах хороонд танилцуулах асуудлыг боловсруулах явцдаа гадаад эх үүсвэрээс дүн шинжилгээ, тайлан эсхүл ижил төстэй зүйл бэлтгэх эсхүл гаргаж өгөхөд мөн хамаарна. Эсрэгээрээ ОУИТБС-ын Удирдах хороо, түүний хороод болон ажлын хэсгийн хурлаас эцэслэн гаргасан хурлын тэмдэглэл нь дотоод баримт бичиг биш юм. ОУИТБС-ын гишүүд хоорондын цахим шуудангуудыг ихэвчлэн дотоод ажлын баримт бичигт тооцдог.
5. ОУИТБС-ын ажилтнуудтай холбоотой **хувийн** мэдээлэлд нэвтрэх боломжгүй.
Жишээлбэл, ажилд авах, халахтай холбоотой хийсэн үнэлгээний баримт бичиг болон/эсхүл ажилтны гүйцэтгэлийн үнэлгээтэй холбоотой баримт бичиг болон/эсхүл ажилтан гишүүний эрүүл мэндийн тухай хувийн мэдээлэлд нэвтрэх боломжгүй. Нөгөө талаар бүх гэрээ, цалин хөлс, нөхөн олговор, зардлын данс тооцоо нийтэд ил тод байна.

11. ОУИТБС-ЫН ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН УДИРДАМЖ

2006 оны 10 дугаар сард Ослогийн бага хурлаар баталсан Олон улсын зөвлөх бүлгийн тайланд “Оролцогч талуудын тойргууд нь Удирдах хороонд хэрхэн өөрсдийгөө төлөөлөх тухайгаа хэлэлцэн тохиролцсон байх ёстой. Энэ нь тойрог тус бүрээс (i) төлөөлөгчөөр сонгогдох; (ii) сонгон шалгаруулах ажиллагаанд оролцох шаардлагыг хангасан этгээдүүдийг хэрхэн тодорхойлох тухайгаа урьдчилан тохирсон байхыг шаардах хэрэгтэй” хэмээн зөвлөжээ.

Оролцогч талын тойргийг мөн тойргийн Холбоон дахь гишүүнчлэлийн хэмжээ болон ОУИТБС-ын Удирдах хорооны суудлын тоог тогтоодог ОУИТБС-ын Дүрэмд тодорхойлсон болно. ОУИТБС-ын зарим нэг тойргийг албан бусаар дэд хэсгүүдэд хуваасан.

Тойрог болон дэд тойргийн шинэчилсэн удирдамжийг ОУИТБС-ын вэб сайт буюу www.eiti.org/about/governance -с авах боломжтой.

12. ОУИТБС-ЫН ХОЛБООНЫ ЁС ЗҮЙН ДҮРЭМ

1. Хамрах хүрээ

Бүх ОУИТБС-ын Удирдах хорооны гишүүд, тэдний орлогчид, ОУИТБС-ын Холбооны гишүүд, Ажлын албаны ажилтнууд (үндэсний болон олон улсын), Олон талт оролцогчдын бүлгүүдийн гишүүд (цаашид “ОУИТБС-ын албан ажилтнууд” гэх) нь энэхүү Ёс зүйн дүрмийг мөрдөж ажиллана.

2. Хувийн зан чанар, шударга байдал ба үнэ цэнэ

ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь үнэнч байдал, ёс зүйн дүрмийн өндөр стандартыг мөрдөж ажиллах ба шударга бөгөөд эелдэг байна. ОУИТБС-ын албан ажилтнуудын хувийн болон мэргэжлийн байдал нь ямагт хүндэтгэлтэй хандах болон ил тод байдал, хариуцлагын олон улсын стандартыг хөхүүлэн дэмждэг. Холбооны албан ажилтнуудын хувьд статустай итгэлтэй байхыг шаарддаг бөгөөд ОУИТБС-ын сайн засаглалд хувь нэмрээ оруулах ёстой. ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь үлгэр жишээ үзүүлэх замаар өөрсдийгөө зориулах ба ОУИТБС-ын ашиг сонирхол, эрхэм зорилгыг үнэнчээр, түүштайгаар, хичээнгүйгээр болон тэдний шударга байдал болон ОУИТБС-ын шударга байдалд итгэх олон нийтийн итгэлийг хамгаалах, сайжруулах байдлаар итгэлтэйгээр болон ОУИТБС-тай тогтоосон холбоо нь ямагт нэр төртэй байхыг баталгаажуулан төлөөлөх ёстой.

3. Даган мөрдөлт

ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь холбогдох үндэсний хууль тогтоомж болон дүрэм журам, ОУИТБС-ын дүрэм журам, эрх ашиг, зорилгын дагуу ажил үүргээ хийж гүйцэтгэнэ.

4. Бусдыг хүндэтгэх

ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь нэр хүнд, ОУИТБС-тай холбоотой хэрэгцээ шаардлага болон бусдын хувийн амьдралыг хүндэтгэх бөгөөд хамт олон, ОУИТБС-ын бусад удирдах байгууллагын гишүүд, ажилтан гишүүд, олон нийт болон ОУИТБС-д ажил үүрэг гүйцэтгэх хугацаанд тэдэнтэй холбоо тогтоосон аливаа этгээдтэй зүй зохистой, ухаалаг харьцана.

5. Мэргэшсэн байх

ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь ажил үүргээ мэргэжлийн түвшинд болон цаг хугацаанд нь хийж гүйцэтгэх бөгөөд ур чадвар хөгжүүлэх үйл ажиллагаанд тогтмол оролцоход өөрсдийн бүх хүчин чармайлтаа дайчлах ёстой.

6. Үл ялгаварлах

ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь ОУИТБС-д хөдөлмөр эрхлэх хугацаандаа тэдэнтэй холбоо тогтоосон аливаа этгээдийг ялгаварлан гадуурхах эсхүл дарамтлах эсхүл тийнхүү хийхэд туслахгүй.

7. Нууцыг хадгалах

ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь түүний ажил үүрэгт дэмжлэг болохоос бусад тохиолдолд Хэрэг эрхлэх газрын ажилтны хувьд түүнд задруулсан болон олон нийтэд ил тод болгоогүй аливаа мэдээллийг ямар нэгэн хэлбэрээр ашиглахгүй. ОУИТБС-ын албан ажилтнуудын хувьд хөдөлмөрийн гэрээ дуусгавар болсноос хойш 2 жилийн хугацаанд энэхүү үүрэг нь заавал биелүүлэх хуулийн хүчинтэй хэвээр байна.

8. ОУИТБС-ын нөөцийн зарцуулалт, өмч хөрөнгийн ашиглалт

ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь мөнгөний үнэ цэнийн зарчмыг хүндэтгэх бөгөөд ОУИТБС-д зориулах санхүүжилтийн зарцуулалтыг хариуцана. Ямар ч ОУИТБС-ын албан ажилтан ОУИТБС-ын өмч хөрөнгө эсхүл нөөцийг урвуулан ашиглахгүй бөгөөд ямагт ОУИТБС-ын өмч хөрөнгийн аюулгүй байдлыг хангаж ажиллан, зохих ёсоор эрх олгогдоогүй аливаа этгээдэд тэрхүү өмч хөрөнгийг эзэмших, ашиглахыг зөвшөөрөхгүй. ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь зөвхөн аялалын бодит зардал, үйл ажиллагааны эсхүл ОУИТБС-ын албан ажилтны хувьд ажил үүрэг гүйцэтгэхтэй холбоотой гарах бусад зардлыг нэхэмжилнэ. ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь зөвхөн бүрэн ил тод болгон, ОУИТБС-ын Удирдах хороо эсхүл ОУИТБС-ын Олон талт оролцогчдын бүлэг урьдчилан зөвшөөрсний дараа ОУИТБС-ын төлбөрт ханган нийлүүлэгчийн хувиар ОУИТБС-д бараа бүтэгдэхүүн нийлүүлэх эсхүл, үйлчилгээ үзүүлнэ.

9. Ашиг сонирхлын зөрчил, албан тушаалаа урвуулан ашиглах

ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь ямагт хувийн чанартай ашиг тус, санхүүгийн дэвшил гэх мэт ашиг сонирхлын төлөө бус ОУИТБС-ын ашиг сонирхлын төлөө ажиллана. ОУИТБС-ын албан ажилтнууд хувийн ашиг сонирхлын зөрчлөөс зайлсхийнэ. Энэхүү дүрмийн зорилгоор ашиг сонирхлын зөрчил гэдэг нь ОУИТБС-ын албан ажилтнуудын ашиг сонирхол нь тэдний ОУИТБС-ын албан ёсны ажил үүргийн зорилго болон хараат бус гүйцэтгэлд нөлөөлөх эсхүл нөлөөлж болохуйц нөхцөл байдлыг хэлнэ. Үүнтэй холбогдуулан хувийн ашиг сонирхолд тэдний өөрсдийн, гэр бүлийн эсхүл хувийн шугамаар мэдэх танил талуудын олж авах давуу тал орно. ОУИТБС-ын албан ажилтнууд тэрхүү нөхцөл байдалд орсон бол өөрсдөө татгалзах бөгөөд ОУИТБС-ын Удирдах хороо эсхүл Олон талт оролцогчдын бүлэгт тэрхүү татгалзалын талаар мэдэгдэх ёстой. ОУИТБС-ын Удирдах хорооны гишүүдийн хувьд ОУИТБС-ын Дүрмийн 5.6 дугаар зүйлд дурдсан журам хамаарна. Ялангуяа, ОУИТБС-ын Хэрэг эрхлэх газрын ажилтнууд нь эдгээр удирдамжийг мөрдөнө:

- Өөрийн хувийн ашиг сонирхол эсхүл гуравдагч талын ашиг сонирхлыг ОУИТБС-с дээгүүр тавихаас зайлсхийх (болон тавьсан харагдахаас зайлсхийх). Хүлээн авсан хувийн эсхүл гуравдагч талын тохиолдлын шинжтэй ашиг тус нь зарим нэг ОУИТБС-тай холбоотой үйл ажиллагаанаас ирсэн бол тэрхүү ашиг тус нь зөвхөн ОУИТБС болон түүний зорилгын хувьд чухал ашиг тус болох ёстой. Тогтоосон, төлсөн, хүлээн авсан аливаа томилолтын зардал нь үндэслэлтэй бодит зардал болон олон улсын шилдэг практикт тулгуурласан байна²⁰;
- Олгогдсон эрх мэдлийг хэтрүүлэн ашиглахаас зайлсхийх. Хэрэг эрхлэх газрын ажилтнууд нь хувийн эсхүл гуравдагч этгээдийн сэтгэл ханамж, ашиг сонирхлын зорилгоор ОУИТБС-ын Холбоо эсхүл ОУИТБС-ын ажилтнууд, үйлчилгээ, тоног төхөөрөмж, нөөц, өмч хөрөнгийг зүй бусаар ашиглан ОУИТБС-ын албыг урвуулан ашиглахгүй. ОУИТБС-ын Хэрэг эрхлэх газрын ажилтнууд нь тус газрын ажилтны хувьд олгогдсон эрх мэдлийг хэтрүүлэн гуравдагч талуудад төлөөлөхгүй;
- ОУИТБС-д шууд, шууд бусаар материаллаг сөрөг нөлөө үзүүлэхүйц аливаа гадны хувийн чанартай үйл ажиллагаанд оролцохгүй.

10. Бэлэг сэлт, аялал зугаалга, үзвэр үйлчилгээ

ОУИТБС-ын ажилтнууд нь аливаа этгээд эсхүл аж ахуйн нэгжийг ОУИТБС-тай холбоотой асуудалтай холбогдуулан тэрхүү донорыг тусгайлан авч үзэх шууд, шууд бус хээл хахууль, авлига болох эсхүл тэгж ойлгогдох бэлэг сэлт, талархал, үнэ төлбөргүй аялал, мөнгөн шагнал, хувийн эд зүйлс, бусад үнэт зүйлсийг өгөхийг ятгахгүй эсхүл хүлээн авахгүй.

ОУИТБС-ын ажил үүргийг гүйцэтгэхтэй шууд, шууд бус холбоотой бэлэг сэлт авах, санал болгох, үнэ төлбөргүй аялал эсхүл 100 ам.доллараас илүү гарсан үнийн дүнтэй бусад нөхөн олговрыг ОУИТБС-ын Удирдах хороо эсхүл холбогдох ОУИТБС-ын Олон талт оролцогчдын бүлэг (олон улсын эсхүл үндэсний нарийн бичгийн дарга нарын газраар дамжуулан)-т мэдэгдэх ёстой. Их хэмжээний бэлэг сэлт санал болгох, хүлээн авахаас татгалзана. Бэлэг сэлт их хэмжээтэй эсэх талаар эргэлзээ төрөх үед ОУИТБС-ын Нарийн бичгийн дарга нарын газар эсхүл Олон талт оролцогчдын бүлэгтэй зөвлөлдөнө. Ялангуяа, тэрхүү татгалзал нь донорыг эвгүй байдалд оруулж болох нь батлагдсан тохиолдолд саналаас татгалзах нь зохисгүй үйлдэл. Иймд бэлэг сэлтээс ОУИТБС-ын Нарийн бичгийн дарга нарын газар эсхүл Олон талт оролцогчдын бүлэг татгалзана.

11. Хэрэгжилт

ОУИТБС-ын Удирдах хороо, холбогдох ОУИТБС-ын Олон талт оролцогчдын бүлэг, олон улсын эсхүл үндэсний ажлын албад нь ОУИТБС-ын Хэрэг эрхлэх газрын ажилтнуудад энэхүү Ёс зүйн дүрмийг танилцуулах, шаардлагатай бол зөвлөгөө өгөх, Дүрмийг тайлбарлах, хэрэгжүүлэхтэй холбоотой сургалт зохион байгуулах үүрэгтэй. ОУИТБС-ын Олон талт оролцогчдын бүлгүүдийг оролцуулаад ОУИТБС-ын албан ажилтнуудад энэхүү Дүрмийг танилцуулах үүрэгтэй этгээдүүд нь жил бүр ОУИТБС-ын албан ажилтнууд нь Дүрэмтэй танилцсан тухай болон хэрэгжилтийн талаар Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газраар дамжуулан Удирдах хороонд танилцуулна.

²⁰ Үндэслэлтэй бодит зардал болон олон улсын шилдэг практикийг тогтоохдоо оролцогч нь Олон улсын нарийн бичгийн дарга нарын газартай практикийн талаар зөвлөх хүсэлт гаргаж болно. Ажлын алба нь томилолтын зардал олгохдоо АНУ-ын Төрийн Департаментын гадаад томилолтын үнэлгээг баримтална (http://aoprals.state.gov/content.asp?content_id=184&menu_id=81). Томилолтын зардлыг тогтоохдоо мэдээж үндэсний хууль тогтоомж болон дүрэм журмыг мөрдөнө.

12. Тайлагнах/мэдээлэх

Энэхүү Дүрмийг тайлбарлах, хэрэгжүүлэх, зөрчихэй холбоотой асуудлыг хариуцан ажилладаг ОУИТБС-ын албан ажилтнууд тэрхүү асуудлуудыг ОУИТБС-ын удирдлагад даруй танилцуулна. ОУИТБС-ын Удирдах хороонд асуудлуудыг танилцуулсан тохиолдолд Удирдах хороонь тухайн нөхцөл байдал болон ОУИТБС-ын зарчмууд, стандарт болон Дүрэмтэй холбоотой арга хэмжээ авах эсэхийг анхааралдаа авна.

Тэрхүү асуудлуудыг ОУИТБС-ын удирдлагад даруй танилцуулах нь асуудал үүсгээд байгаа аливаа этгээдийн хувьд асуудлуудыг өөрсдийн Засаглалын хороо болон хорооны даргаар дамжуулан ОУИТБС-ын Удирдах хороонд танилцуулж болно.